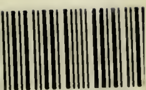
Author:	NETHERLANDS. Departement van Binnenlandsche Zaken.
Title:	De choleraepidemie in Nederland in 1866 en 1867.

Acc. No		Date	Volume
24540	WELLCOME TROPICAL INSTITUTE	1872	

DE

CHOLERAEPIDEMIE IN NEDERLAND

IN

1866 EN 1867.

TWEEDE STUK.

Uitgegeven door het Departement van Binnenlandsche Zaken.

TE 's GRAVENHAGE BIJ
VAN WEELDEN EN MINGELEN
EN HUNNE CORRESPONDENTEN.
1872.

STATISTIEK DER STERFTE AAN CHOLERA.

Bij het verzamelen van de cijfers der in 1866 en 1867 aan epidemische cholera gestorvenen kwam het ons van groot belang voor, tevens na te gaan, wat daaromtrent over de epidemieën van 1832, 1833, 1848 en 1849, 1853, 1854, 1855 en 1859 te vinden was.

Uit een overzigt toch van de cholerasterfte in elke gemeente, voor de verschillende epidemiejaren, kon blijken, welke gemeenten en welke streken van ons land in meerdere, welke in mindere mate te lijden hadden.

Voor het wetenschappelijk onderzoek naar hetgeen op het ontstaan en de verspreiding van cholera invloed heeft, kon zoodanig overzigt belangrijk zijn. Uit een praktisch oogpunt kan het tevens aanwijzen, wáár het gevaar voor cholera-epidemieën grooter of kleiner schijnt te zijn, en kan het, bij een nieuw verschijnen der ziekte, het tijdig nemen van voorzorgmaatregelen dáár, waar zij vermoedelijk het meest noodig zijn, krachtig in de hand werken.

De vergelijking van de provinciën en van de gemeenten onderling op uiteenloopende tijdstippen kan daarenboven in menig opzigt toelichten, wat uit de cholerasterfte van 1866 en 1867 alléén niet met genoegzame zekerheid is af te leiden.

Wij spoorden daarom de verschillende bronnen voor de statistiek der cholera na, en vereenigden alles wat we daaromtrent gevonden hebben in het hierachter volgende tabellarisch overzigt.

Voor de meeste provinciën is dat overzigt vrij volledig. Voor twee, Noordbrabant en Limburg, ontbraken de opgaven over verschillende jaren.

Wij hebben daarom in onze recapitulatie voor geheel Nederland, en in de verzamelkaart, die wij daaruit voor al de epidemieën van 1832—1867 te zamen hebben opgemaakt, die beide provinciën achterwege moeten laten.

Toch hebben wij de cijfers die we gevonden hebben omtrent die beide provinciën, alle opgeteekend. Waren de cijfers der epidemieën vóór 1866, die we voor verschillende gemeenten en voor sommige jaren vonden, onvoldoende voor een statistisch overzigt, toch hebben ze eenige waarde, al ware het slechts voor de mogelijke latere aanvulling uit bronnen, die ons onbekend bleven. Ter onderscheiding van de overige provinciën hebben wij de cijfers van Noordbrabant en Limburg van 1832—1859 in de tabellarische overzigten met andere cijfers doen drukken.

Voor de overige provinciën bleken de opgaven vrij volledig, zoodat we meenden daaruit een op de volgende wijze ingerigt overzigt te mogen opmaken.

In de eerste plaats teekenden we voor elke gemeente het aantal sterfgevallen aan in elk der jaren 1832, 1833, 1848 en 1849, 1853, 1854, 1855, 1859, 1866 en 1867.

In de kolommen welke die cijfers aanwijzen teekenden wij tevens voor elk epidemiejaar afzonderlijk aan, in welke verhouding de cholerasterfte stond tot de bevolking, en wel door romeinsche cijfers, waarvan de beteekenis de volgende is:

I. cholera-epidemie met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.

II. „ „ 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.

III. „ „ 5—10 „ „ „ „ „ „

IV. „ „ 1— 5 „ „ „ „ „ „

V. „ „ meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.

Wij verzamelden verder in de daarop volgende kolommen het geheele aantal der aan cholera gestorvenen van 1832—1867 voor elke gemeente en berekenden naar de bevolkingscijfers der volkstelling van 1849, de verhouding van dat totaalcijfer tot de bevolking. Wij kozen voor die berekening de bevolkingscijfers van het jaar 1849, omdat dit jaar nagenoeg in het midden ligt van het tijdvak van 1832—1867.

Wij lieten daarop een overzigt volgen van elke gemeente, hoeveel malen in de 9 epidemiejaren zij werd aangetast, en in welke verhouding tot de bevolking, hetgeen ook hier weer door romeinsche cijfers I—VII boven de kolommen wordt aangewezen.

In de laatste kolommen eindelijk berekenden we afzonderlijk de verhouding der aan cholera gestorvenen in 1866 en 1867 naar de bevolkingscijfers van 31 December 1865.

In de twee overzigtskaarten gaven we in de eerste voor elke gemeente

de sterfteverhoudingen der cholera in 1866—1867, in de tweede de verhouding der sterfte aan cholera in de epidemieën van 1832—1867 tot de bevolking in 1849.

Dergelijke overzigten en kaarten, die de groote verschillen voor oogen stellen van de cholerasterfte, niet slechts voor de verschillende provinciën, maar ook voor verschillende streken en plekken van het land, en die op de kaarten voor elke gemeente door helderder en donkerder tinten, doen zien, dat er iets meer is dan toeval, hetwelk de verbreiding der cholera beheerscht, en dat plaatselijke omstandigheden grooten invloed uitoefenen, mogen dien indruk meer algemeen maken, en tot meer gezette studie leiden van de drooge maar welsprekende cijfers, in onze tabellen vereenigd.

De bronnen, waaruit de gegeven cijfers geput zijn, waren de volgende:

Voor de jaren 1832 en 1833 voor alle de provinciën, met uitzondering van Limburg, de dissertatie van A. C. G. Suerman, *Specimen historico-medicum de cholerae asiaticae itinere per Belgium septentrionale*, in 1835 uitgegeven.

De opgaven in het werk van D. J. A. Arntzenius, „*Bijdragen tot de kennis en behandeling van den aziatischen braakloop in Nederland*" Amsterdam 1832, stemmen met Suerman niet geheel overeen. Aan de cijfers van Suerman is de voorkeur gegeven, omdat deze die uit officiële opgaven van de gemeentebesturen getrokken heeft en aan een opzettelijk onderzoek, wat de juistheid betreft, heeft onderworpen. Ook het later tijdstip van bewerking levert waarborgen op voor grootere naauwkeurigheid.

Omtrent Limburg werden geene opgaven gevonden. De cijfers voor Maastricht zijn ontleend aan eene mededeeling van den Commissaris des Konings, die verklaarde geene verdere opgave te kunnen geven, omdat de overige gemeenten van Limburg, behalve St. Pieter, destijds deel uitmaakten van België.

Voor de jaren 1848 en 1849, 1853, 1854 en 1855, zijn de cijfers, deels uit de opgaven van de provinciale bureaux voor statistiek, deels uit de verslagen van de voormalige provinciale geneeskundige commissiën getrokken en door de heeren Commissarissen des Konings in de verschillende provinciën verstrekt.

Voor Noordbrabant werden omtrent 1848 en 1849 en omtrent 1853 geene volledige, voor 1854 en 1855 in het geheel geene opgaven gevonden. Volgens het verslag der Provinciale geneeskundige Commissie waren in 1848 weinige gevallen van cholera voorgekomen; het verslag over 1849 was vergezeld van eene lijst der gemeenten Wijk, St. Michiels-Gestel, Dinteloord, Eindhoven, Helvoirt, Veghel, Bergen op Zoom, Cappelle, Helmond, Heusden en Alem, uit welke officieel berigt was dat er zich choleragevallen hadden voorgedaan, terwijl bekend was, dat ook nog in vele andere gemeenten de ziekte in dat jaar was voorgekomen.

Omtrent 1853 waren in Noordbrabant twee officiële berigten bij de Provinciale geneeskundige Commissie ingekomen: van Oosterhout, waar

2, en van Raamsdonk waar 11 personen aan de cholera zouden zijn gestorven.

De opgaven omtrent Noordholland voor 1848 tot 1859 zijn door mr. H. Jacobi, chef der afdeeling statistiek aan de provinciale griffie van die provincie bijeengebragt.

Voor Drenthe zijn over het jaar 1848 geene opgaven gedaan. Slechts zeer enkele gevallen waren in die provincie voorgekomen. De cijfers in de kolom $18^{18}/_{49}$ vermeld, betreffen alleen het jaar 1849.

Voor Limburg zijn de opgaven van 1848 tot 1859 afkomstig van den Commissaris des Konings. In 1853 heerschte de cholera er niet; voor de overige jaren zijn de opgaven onvolledig.

Voor 1859 zijn de cijfers genomen uit de opgaven der provinciale bureaux, welke met die van dr. J. Zeeman (Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde, 4de jaargang, blz. 679), behoudens enkele kleine verschillen, overeenstemmen.

Voor 1866 en 1867 werden de cijfers overgenomen uit de Verslagen van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig Staatstoezigt in die beide jaren. Deze mogen als genoegzaam volledig voor alle de provinciën worden aangemerkt.

Wij onthouden ons van het maken van gevolgtrekkingen uit onze statistiek. Ons doel was alleen het bijeenbrengen van de feiten, die door de wetenschappelijke bearbeiders kunnen worden gebezigd tot onderzoek en die, als aanwijzing van het geleden kwaad, bij het op nieuw optreden van eene cholera-epidemie tot ernstige waarschuwing kunnen strekken, wáár het gevaar het meest dreigt. Zoo worde men „*door schade wijs!*"

In de gezamenlijke epidemieën van 1832—1867 zijn geene sterfgevallen van cholera voorgekomen in:

Gelderland, 37 GEMEENTEN:

Aalten, Angerlo. Balgoy, Berg, Bergharen, Beuningen, Didam, Dinxperlo, Dodewaard, Ambt-Doetinchem, Stad Doetinchem, Doornspijk, Doorwerth, Dreumel, Eibergen, Est en Opijnen, Ewijk, Gendringen, Gorssel, Groenlo, Hemmen, Heumen, Horssen, Hummelo. Kerkwijk, Laren, Lienden, Over-Asselt, Rozendaal, Ruurlo, Steenderen, Vorden, Wehl, Winterswijk, IJzendoorn, Zelhem, Zevenaar.

Zuidholland, 8 GEMEENTEN:

Hei- en Boeikop, Leerbroek, Noordeloos, Ouddorp. Schoonrewoerd, Tienhoven, Vierpolders, Wijngaarden.

Noordholland, 26 GEMEENTEN:

Abbekerk, Andijk, Berkhout, Blaricum, Blokker, Calantsoog, Hensbroek, Hoogcarspel, Katwoude, Medemblik, Midwoud, Nibbixwoud, Noordscharwoude, Obdam, Opperdoes, Oterleek, St. Pancras, Petten, Schellinkhout, Schoten, Terschelling, Twisk, Venhuizen, Wervershoof, Westwoud, Wieringen.

Zeeland, 64 GEMEENTEN:

Aagtekerke, Aardenburg, Arnemuiden, Baarland, Biervliet, Biggekerke, Borsselen, Burgh, Cadzand, Colijnsplaat, Domburg, Dreischor, Driewegen, Eede, Elkerzee, Ellemeet, 's Gravenpolder, Groede, Grijpskerke, Haamstede, 's Heer Abtskerke, 's Heer Arendskerke, Heille, Heinkenszand, Hoedekenskerke, Kloetinge, Koewacht, Kortgene, Koudekerke, Krabbendijke, Meliskerke, Nieuw- en St. Joosland, Nieuwvliet, Nisse, Noordgouwe, Noordwelle, Oostburg, Oostkapelle, Oost- en West-Souburg, Ossenisse, Oudelande, Overslag, Ovezande, Renesse, Retranchement, Ritthem, Schoondijke, Schore, Serooskerke (Schouwen), Serooskerke (Walcheren), St. Anna ter Muiden, St. Kruis, St. Laurens, Sluis, Stoppeldijk, Vrouwepolder, Waterlandkerkje, Westkapelle, Wolphaartsdijk, IJzendijke, Zaamslag, Zoutelande, Zuiddorpe, Zuidzande.

Utrecht, 4 GEMEENTEN:

Eemnes, Haarzuilens, Rijsenburg, Stoutenburg.

Friesland, 2 GEMEENTEN:

Ameland, Schiermonnikoog.

Overijssel, 18 GEMEENTEN:

Bathmen, Blankenham, Borne, Stad Delden, Ambt Delden, Diepenheim, Enschedé, Hengelo, Holten, Losser, Markelo, Oldenzaal, Ootmarssum, Tubbergen, Vriezeveen, Weerseloo, Wierden, Zalk en Veecaten.

Groningen, 4 GEMEENTEN:

Meeden, Nieuwolda, Stedum, Vlagtwedde.

Drenthe, 5 GEMEENTEN:

Eelde, Oosterhesselen, Vledder, Westerbork, Zweelo.

NOORDBRABANT.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Aalst	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Aarle-Rixtel.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Alem c. a	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Almkerk c. a.	1	„	„	„	„	„	„	5 (IV)	„
Alphen en Riel . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Andel	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Asten	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Baardwijk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Baarle-Nassau	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bakel c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Beek en Donk. . . .	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Beers	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Berchem	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bergen op Zoom . . .	(a) 17 (IV)	„	„	„	„	„	19 (IV)	31 (IV)	3
Bergeyk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Berkel c. a	„	„	„	„	„	„	„	„	„

(a) Volgens Arntzenius 3 sterfgevallen.

1832—1867. (1)	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	613	„	„	„	„	„	„	„	„	676	„
„	1 334	„	„	„	„	„	„	„	„	1 526	„
„	1 078	„	„	„	„	„	„	„	1	1 184	sp.
„	1 447	„	„	„	„	„	„	„	5	1 551	3.2
„	1 871	„	„	„	„	„	„	„	„	1 737	„
„	701	„	„	„	„	„	„	„	2	789	sp.
„	3 056	„	„	„	„	„	„	„	„	3 214	„
„	1 280	„	„	„	„	„	„	„	„	1 399	„
„	1 768	„	„	„	„	„	„	„	„	2 118	„
„	1 741	„	„	„	„	„	„	„	„	1 715	„
„	1 275	„	„	„	„	„	„	„	1	1 364	sp.
„	731	„	„	„	„	„	„	„	„	701	„
„	2 090	„	„	„	„	„	„	„	„	1 936	„
„	8 507	„	„	„	„	„	„	„	34	9 256	3.6
„	1 826	„	„	„	„	„	„	„	„	1 762	„
„	1 048	„	„	„	„	„	„	„	„	1 054	„

Voor Noordbrabant en Limburg is deze kolom niet ingevuld wegens de onvolledigheid der opgaven omtrent de epidemieën van 1832—1859.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Berlicum c. a	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Besoijen	„	„	„	„	„	„	„	10 (III)	„
Best	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Beugen c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bladel c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Boekel.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bokhoven	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Borkel en Schaft . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Boxmeer	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Boxtel.	1	12 (IV)	„	„	„	„	„	„	„
Breda	(b) 109 (III)	3	„	„	„	„	(c) 23 (IV)	128 (III)	4
Budel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Capelle	„	„	„	„	„	„	„	3	„
Chaam.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Cromvoirt	„	„	„	„	„	„	„	„	„

(b) Volgens Arntzenius 46 sterfgevallen.

(c) Volgens opgave van den Commissaris des Konings zijn hieronder begrepen 16 militairen van het garnizoen.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	2 549	„	„	„	„	„	„	„	„	2 536	„
„	1 117	„	„	„	„	„	„	„	10	1 076	9.3
„	1 911	„	„	„	„	„	„	„	„	1 923	„
„	1 565	„	„	„	„	„	„	„	„	1 514	„
„	1 315	„	„	„	„	„	„	„	„	1 530	„
„	2 237	„	„	„	„	„	„	„	„	2 292	„
„	220	„	„	„	„	„	„	„	„	271	„
„	509	„	„	„	„	„	„	„	„	540	„
„	2 136	„	„	„	„	„	„	„	„	2 135	„
„	4 433	„	„	„	„	„	„	„	„	4 559	„
„	14 743	„	„	„	„	„	„	„	132	15 225	8.6
„	2 162	„	„	„	„	„	„	„	„	2 128	„
„	1 951	„	„	„	„	„	„	„	3	2 088	sp.
„	1 368	„	„	„	„	„	„	„	„	1 400	„
„	479	„	„	„	„	„	„	„	„	508	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Cuyk c. a.	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Deurne c. a.	1	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Deursen c. a.	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dieden c. a.	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Diessen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dinteloord c. a. . . .	〃	3	〃	〃	〃	〃	〃	1	〃
Dinther	1	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dommelen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dongen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1	〃	〃
Drongelen c. a. . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Drunen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Duizel en Steensel . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dungen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Dussen c. a.	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1
Eersel	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Eindhoven	〃	13 (IV)	〃	〃	〃	〃	〃	1	〃
Emmikhoven c. a. . .	1	〃	〃	〃	〃	〃	〃	8 (III)	〃
Empel en Meerwijk . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	5 (III)	〃

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	2 202	„	„	„	„	„	„	„	„	2 284	„
„	3 508	„	„	„	„	„	„	„	„	4 128	„
„	494	„	„	„	„	„	„	„	„	462	„
„	592	„	„	„	„	„	„	„	„	601	„
„	1 101	„	„	„	„	„	„	„	„	1 026	„
„	2 151	„	„	„	„	„	„	„	1	2 489	sp.
„	1 616	„	„	„	„	„	„	„	„	1 683	„
„	378	„	„	„	„	„	„	„	„	368	„
„	3 546	„	„	„	„	„	„	„	„	3 846	„
„	458	„	„	„	„	„	„	„	„	527	„
„	2 319	„	„	„	„	„	„	„	„	2 657	„
„	584	„	„	„	„	„	„	„	„	673	„
„	1 388	„	„	„	„	„	„	„	„	1 373	„
„	2 066	„	„	„	„	„	„	„	1	2 237	sp.
„	1 001	„	„	„	„	„	„	„	„	1 078	„
„	3 083	„	„	„	„	„	„	„	1	3 250	sp.
„	1 066	„	„	„	„	„	„	„	8	1 235	6.5
„	840	„	„	„	„	„	„	„	5	601	8.3

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Engelen	"	"	"	"	"	"	"	10 (I.)	"
Erp	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Esch	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Escharen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Etten en Leur	"	3	"	"	"	"	"	3	2
Fijnaart c. a.	1	"	"	"	"	"	"	"	"
Gassel	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Geertruidenberg . . .	"	10 (III)	"	"	"	"	6 (IV)	"	"
Geffen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Geldorp	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gemert	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gestel en Blaarthem. .	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Giessen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gilze en Rijen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Ginneken c. a.	1	"	"	"	"	"	"	1	"
Goirle	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Grave	"	"	"	"	"	"	"	1	"
's Gravemoer	"	"	"	"	"	"	"	1	"

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 óp 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	418	„	„	„	„	„	„	„	10	478	20.9
„	2 207	„	„	„	„	„	„	„	„	2 074	„
„	449	„	„	„	„	„	„	„	„	483	„
„	855	„	„	„	„	„	„	„	„	844	„
„	5 617	„	„	„	„	„	„	„	5	5 695	0.9
„	2 853	„	„	„	„	„	„	„	„	3 058	„
„	573	„	„	„	„	„	„	„	„	537	„
„	1 869	„	„	„	„	„	„	„	„	1 846	„
„	1 174	„	„	„	„	„	„	„	„	1 237	„
„	1 753	„	„	„	„	„	„	„	„	1 926	„
„	4 649	„	„	„	„	„	„	„	„	4 798	„
„	1 357	„	„	„	„	„	„	„	„	1 524	„
„	433	„	„	„	„	„	„	„	„	476	„
„	2 795	„	„	„	„	„	„	„	„	2 603	„
„	3 616	„	„	„	„	„	„	„	1	3 894	sp.
„	1 182	„	„	„	„	„	„	„	„	1 312	„
„	3 215	„	„	„	„	„	„	„	1	2 897	sp.
„	825	„	„	„	„	„	„	„	1	951	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Haaren	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Halsteren	1	„	„	„	„	„	„	13 (III)	„
Haps	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hedikhuizen	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Heesbeen c. a.	„	„	„	„	„	„	1	„	„
Heesch	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Heeswijk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Heeze	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Helmond	„	„	„	„	„	„	„	169 (I)	„
Helvoirt	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Herpen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Herpt c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
's Hertogenbosch	66 (IV)	264 (II)	„	„	„	„	„	296 (II)	18
Heusden	„	„	„	„	„	„	„	17 (III)	„
Hilvarenbeek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hoeven c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hoogeloon c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hooge en Lage Mierde	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	1 653	„	„	„	„	„	„	„	„	1 618	„
„	2 190	„	„	„	„	„	„	„	13	2 394	5.4
„	674	„	„	„	„	„	„	„	„	706	„
„	911	„	„	„	„	„	„	„	1	1 051	sp.
„	1 057	„	„	„	„	„	„	„	„	1 034	„
„	1 919	„	„	„	„	„	„	„	„	2 173	„
„	997	„	„	„	„	„	„	„	„	950	„
„	1 855	„	„	„	„	„	„	„	„	1 928	„
„	5 117	„	„	„	„	„	„	„	169	6 660	25.3
„	1 471	„	„	„	„	„	„	„	„	1 428	„
„	1 583	„	„	„	„	„	„	„	„	1 567	„
„	454	„	„	„	„	„	„	„	„	530	„
„	21 703	„	„	„	„	„	„	„	314	24 222	12.9
„	2 179	„	„	„	„	„	„	„	17	2 225	7.6
„	2 497	„	„	„	„	„	„	„	„	2 359	„
„	1 814	„	„	„	„	„	„	„	„	2 079	„
„	1 457	„	„	„	„	„	„	„	„	1 484	„
„	1 405	„	„	„	„	„	„	„	„	1 290	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Huybergen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Huisseling c. a. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Klundert	„	„	„	„	„	„	4	27 (II)	2
Leende	„	„	„	„	„	„	11 (III)	„	„
Liempde	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Lierop	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Lieshout	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Linden.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Lith	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Lithoijen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Loon op Zand	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Luyksgestel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Maarheeze	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Maashees c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Made en Drimmelen. .	„	„	„	„	„	„	„	12 (III)	1
Meeuwen c. a.	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Megen c. a.	„	„	„	„	„	„	„	1	„
St. Michiels-Gestel . .	„	3	„	„	„	„	„	5 (IV)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	502	„	„	„	„	„	„	„	„	674	„
„	680	„	„	„	„	„	„	„	„	700	„
„	2 658	„	„	„	„	„	„	„	29	3 027	9.5
„	1 535	„	„	„	„	„	„	„	„	1 471	„
„	1 291	„	„	„	„	„	„	„	1	1 330	sp.
„	917	„	„	„	„	„	„	„	„	923	„
„	1 255	„	„	„	„	„	„	„	„	1 310	„
„	480	„	„	„	„	„	„	„	„	491	„
„	1 200	„	„	„	„	„	„	„	„	1 237	„
„	746	„	„	„	„	„	„	„	„	647	„
„	5 338	„	„	„	„	„	„	„	„	5 665	„
„	797	„	„	„	„	„	„	„	„	886	„
„	662	„	„	„	„	„	„	„	„	673	„
„	1 256	„	„	„	„	„	„	„	„	1 229	„
„	1 998	„	„	„	„	„	„	„	13	2 521	5.1
„	724	„	„	„	„	„	„	„	1	752	sp.
„	1 960	„	„	„	„	„	„	„	1	1 737	sp.
„	3 029	„	„	„	„	„	„	„	5	3 287	1.5

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1858.	1859.	1866.	1867.
ierlo	"	"	"	"	"	"	"	1	"
ill en St. Hubert . .	"	"	"	"	"	"	"	"	"
oergestel	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ieuwkuik c. a. . . .	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ieuw-Vosmeer . . .	"	"	"	"	"	"	"	1	"
istelrode	"	"	"	"	"	"	"	1	1
uland	"	"	"	"	"	"	"	"	"
unen c. a..	"	"	"	"	"	"	"	"	"
t. Oedenrode	"	"	"	"	"	"	"	"	"
effelt	"	"	"	"	"	"	"	"	"
erle	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ijen c. a.	"	"	"	"	"	"	"	"	"
irschot	"	"	"	"	"	"	"	"	"
isterwijk	"	"	"	"	"	"	"	"	3
ostelbeers c. a. . . .	"	"	"	"	"	"	"	"	"
osterhout	"	1	"	"	"	"	4	17 (IV)	13 (IV)
ploo c. a.	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ss	"	"	"	"	"	"	"	"	"

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieëen met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	2 125	„	„	„	„	„	„	„	1	2 337	sp.
„	2 286	„	„	„	„	„	„	„	„	2 180	„
„	1 204	„	„	„	„	„	„	„	„	1 285	„
„	1 164	„	„	„	„	„	„	„	„	1 199	„
„	987	„	„	„	„	„	„	„	1	1 114	sp.
„	2 301	„	„	„	„	„	„	„	2	2 201	sp.
„	864	„	„	„	„	„	„	„	„	1 074	„
„	2 510	„	„	„	„	„	„	„	„	2 401	„
„	4 335	„	„	„	„	„	„	„	„	4 604	„
„	907	„	„	„	„	„	„	„	„	939	„
„	639	„	„	„	„	„	„	„	„	662	„
„	818	„	„	„	„	„	„	„	„	849	„
„	4 076	„	„	„	„	„	„	„	„	4 087	„
„	2 032	„	„	„	„	„	„	„	3	2 228	sp.
„	1 018	„	„	„	„	„	„	„	„	967	„
„	8 221	„	„	„	„	„	„	„	30	9 007	3.3
„	1 711	„	„	„	„	„	„	„	„	1 717	„
„	4 235	„	„	„	„	„	„	„	„	4 431	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Ossendrecht	„	„	„	„	„	„	„	9 (III)	[illegible]
Oud- en Nieuw Gastel .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Oudenbosch	„	1	„	„	„	„	„	10 (IV)	[illegible]
Oudheusden c. a.. . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Princenhage.	„	„	„	„	„	„	„	1	[illegible]
Putte	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Raamsdonk	„	1	„	„	„	„	1	13 (IV)	[illegible]
Ravestein. . . . , .	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Reek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Reusel.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Riethoven	„	„	„	„	„	„	„	„	[illegible]
Rosendaal c. a. . . .	„	„	„	„	„	„	„	89 (II)	„
Rosmalen.	„	1	„	„	„	„	„	3	„
Rucphen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Rijsbergen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Rijswijk	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Sambeek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Schayk	„	„	„	„	„	„	„	3	„

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	1 459	„	„	„	„	„	„	„	10	1 758	5.7
„	3 147	„	„	„	„	„	„	„	1	3 352	sp.
„	3 077	„	„	„	„	„	„	„	14	3 516	3.9
„	810	„	„	„	„	„	„	„	„	800	„
„	5 434	„	„	„	„	„	„	„	2	5 902	sp.
„	651	„	„	„	„	„	„	„	„	928	„
„	2 911	„	„	„	„	„	„	„	14	3 664	3.8
„	881	„	„	„	„	„	„	„	1	924	sp.
„	961	„	„	„	„	„	„	„	„	902	„
„	983	„	„	„	„	„	„	„	„	1 078	„
„	658	„	„	„	„	„	„	„	„	680	„
„	6 220	„	„	„	„	„	„	„	89	7 400	12.
„	1 974	„	„	„	„	„	„	„	3	2 231	sp.
„	3 519	„	„	„	„	„	„	„	„	3 653	„
„	1 643	„	„	„	„	„	„	„	„	1 607	„
„	388	„	„	„	„	„	„	„	2	469	sp.
„	1 304	„	„	„	„	„	„	„	„	1 429	„
„	1 544	„	„	„	„	„	„	„	3	1 537	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
chijndel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
oerendonk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
omeren	„	„	„	„	„	„	„	„	„
on en Breugel . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
prang	„	„	„	„	„	„	„	1	„
tandaarbuiten. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
teenbergen c. a.. . .	„	2	„	„	„	„	„	„	1
tiphout	„	„	„	„	„	„	„	1	„
tratum	„	„	„	„	„	„	„	„	„
trijp	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Terheyden	„	„	„	„	„	„	„	7 (IV)	1
Teteringen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Tilburg	„	„	„	„	„	„	„	42 (III)	1
Tongelre	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Uden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Udenhout	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Valkenswaard	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Veen	„	1	„	„	„	„	„	4	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieëen met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
"	4 564	"	"	"	"	"	"	"	"	4 819	"
"	916	"	"	"	"	"	"	"	"	888	"
"	3 020	"	"	"	"	"	"	"	"	3 107	"
"	1 604	"	"	"	"	"	"	"	"	1 623	"
"	1 676	"	"	"	"	"	"	"	1	1 669	sp.
"	1 214	"	"	"	"	"	"	"	"	1 232	"
"	5 953	"	"	"	"	"	"	"	1	6 351	sp.
"	580	"	"	"	"	"	"	"	1	669	sp.
"	1 387	"	"	"	"	"	"	"	"	1 579	"
"	1 060	"	"	"	"	"	"	"	"	1 112	"
"	2 720	"	"	"	"	"	"	"	8	2 813	2.8
"	1 166	"	"	"	"	"	"	"	"	1 156	"
"	14 645	"	"	"	"	"	"	"	43	17 671	2.4
"	847	"	"	"	"	"	"	"	"	797	"
"	5 575	"	"	"	"	"	"	"	"	5 519	"
"	2 029	"	"	"	"	"	"	"	"	2 034	"
"	1 214	"	"	"	"	"	"	"	"	1 176	"
"	886	"	"	"	"	"	"	"	4	865	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Veghel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Veldhoven c. a. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Velp	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vessem c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vierlingsbeek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vlierden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vlijmen	„	„	„	„	„	„	„	8 (IV)	„
Vrijhoeve-Capelle . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vught.	„	1	„	„	„	„	„	6 (IV)	„
Waalre	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Waalwijk.	„	7 (IV)	„	„	„	„	„	34 (II)	„
Wanrooy	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Waspik	„	„	„	„	„	„	„	„	12 (I
Werken en Sleeuwijk .	1	„	„	„	„	„	„	25 (II)	2
Werkendam.	2	„	„	„	„	„	21 (II)	46 (I)	1
Westerhoven	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Willemstad	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Woensdrecht	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1869.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	4 208	„	„	„	„	„	„	„	„	4 799	„
„	1 226	„	„	„	„	„	„	„	„	1 325	„
„	543	„	„	„	„	„	„	„	„	590	„
„	1 225	„	„	„	„	„	„	„	„	1 133	„
„	1 424	„	„	„	„	„	„	„	„	1 455	„
„	656	„	„	„	„	„	„	„	„	625	„
„	2 733	„	„	„	„	„	„	„	8	2 968	2.7
„	400	„	„	„	„	„	„	„	„	412	„
„	2 587	„	„	„	„	„	„	„	6	2 859	2.1
„	835	„	„	„	„	„	„	„	„	865	„
„	3 355	„	„	„	„	„	„	„	34	3 298	10.3
„	1 050	„	„	„	„	„	„	„	„	1 012	„
„	2 331	„	„	„	„	„	„	„	12	2 599	4.6
„	1 785	„	„	„	„	„	„	„	27	1 956	13.8
„	1 544	„	„	„	„	„	„	„	47	1 780	26.4
„	550	„	„	„	„	„	„	„	„	573	„
„	2 018	„	„	„	„	„	„	„	„	1 860	„
„	1 454	„	„	„	„	„	„	„	„	2 099	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Woensel c. a.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Woudrichem	„	„	„	„	„	„	2	12 (III)	3
Wouw.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wijk en Aalburg. . .	„	„	„	„	„	„	„	7 (IV)	1
Zeeland	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zeelst	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zesgehuchten	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zevenbergen.	17 (IV)	18 (IV)	„	„	„	„	7 (IV)	(d) 36 (III)	21 (
Zundert	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zwaluwe	„	„	„	„	„	„	„	31 (III)	3
	(e)		(f)	(g)	(h)	(i)			

(d) Het verslag van het geneeskundig Staatstoezigt vermeldt 23, maar dit is eene drukfout.

(e) Volgens Artzenius bedroeg het totaal sterfgevallen aan cholera in 1832 140.

(f) Volgens een staatje van dr. Scheltema Beduin, Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde, 1867, blz. 327, zij 1848/1849 807 personen aan cholera overleden.

(g) Volgens idem in 1853 11 (vermoedelijk de sterfgevallen in Raamsdonk).

(h) Volgens idem in 1854 176.

(i) Volgens idem in 1855 198.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer den 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (met minder dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	3 145	„	„	„	„	„	„	„	„	3 406	„
„	1 449	„	„	„	„	„	„	„	15	1 614	9.3
„	3 032	„	„	„	„	„	„	„	„	3 226	„
„	1 692	„	„	„	„	„	„	„	8	1 776	4.5
„	1 725	„	„	„	„	„	„	„	„	1 694	„
„	1 230	„	„	„	„	„	„	„	„	1 388	„
„	896	„	„	„	„	„	„	„	„	1 088	„
„	4 771	„	„	„	„	„	„	„	57	5 728	9.9
„	3 907	„	„	„	„	„	„	„	„	4 126	„
„	3 268	„	„	„	„	„	„	„	34	3 907	8.7

GELDERLAND.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Aalten	„	„	„	„	„	„	„	„	.
Ammerzoden	„	„	1	„	„	„	„	23 (II)	„
Angerlo	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Apeldoorn	„	„	5 (V)	„	„	1	3	„	„
Appeltern	„	10 (IV)	7 (IV)	2	„	„	„	„	„
Arnhem	1	(a) 200 (II)	466 (I)	9 (V)	„	9 (V)	55 (IV)	427 (I)	15
Balgoy	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Barneveld	„	„	„	„	„	1	„	„	„
Batenburg	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Beesd	„	„	11 (IV)	„	„	„	„	11 (IV)	„
Bemmel	„	„	„	„	„	1	2	1	1
Bergh	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bergharen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Beuningen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Beusichem	„	„	3	„	„	„	„	7 (IV)	„
Bommel (Zalt-). . . .	1	„	12 (IV)	„	„	„	1	110 (I)	1

(a) Volgens eene opgave van den Commissaris des Konings slechts 158 overledenen.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	6 149	„	„	„	„	„	„	„	9	6 191	„
24	1 795	13.3	„	1	„	„	„	1	7	2 067	11.1
„	1 657	„	„	„	„	„	„	„	9	1 662	„
9	9 901	0.9	„	„	„	„	1	2	6	12 195	„
19	2 643	7.1	„	„	„	2	„	1	6	3 121	„
182	19 111	61.3	2	1	„	1	3	1	1	29 644	14.9
„	414	„	„	„	„	„	„	„	9	461	„
1	5 632	0.17	„	„	„	„	„	1	8	6 071	„
1	683	1.4	„	„	„	„	„	1	8	702	„
22	2 279	9.6	„	„	„	2	„	„	7	2 327	4.7
5	4 248	1.1	„	„	„	„	„	4	5	4 704	sp.
„	5 032	„	„	„	„	„	„	„	9	5 139	„
„	1 477	„	„	„	„	„	„	„	9	1 473	„
„	1 503	„	„	„	„	„	„	„	9	1 771	„
10	1 555	6.4	„	„	„	1	„	1	7	1 780	3.9
125	3 488	35.8	1	„	„	1	„	3	4	3 730	29.7

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866	1867
Borculo	„	„	„	„	„	„	„	6 (IV)	1
Brakel.	„	„	1	1	„	„	„	5 (IV)	1
Brummen.	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Buren	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	45 (I)	„
Buurmalsem.	„	„	5 (IV)	„	„	„	„	18 (II)	„
Culenborg	„	10 (IV)	41 (III)	1	1	28 (III)	27 (III)	143 (I.)	9 (I
Deil.	„	„	42 (I)	„	„	„	10 (IV)	1	„
Didam.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Dinxperlo	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Dodewaard	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Doesburg.	„	„	8 (IV)	„	„	„	„	2	1
Doetinchem (Ambt) . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Doetinchem (Stad) . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Doornspijk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Doorwerth	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Dreumel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Driel	„	„	5 (IV)	„	„	„	9 (IV)	24 (III)	„
Druten	„	„	„	„	„	„	„	23 (III)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
7	3 906	1.7	„	„	„	1	„	1	7	4 096	1.7
8	1 040	7.7	„	„	„	1	„	3	5	1 150	5.2
2	5 904	0.3	„	„	„	„	„	1	8	6 289	sp.
51	1 784	28.5	1	„	„	1	„	„	7	1 889	23.8
23	1 284	17.8	„	1	„	1	„	„	7	1 641	10.9
60	5 121	50.7	1	„	3	2	„	2	1	6 202	24.5
53	1 912	27.7	1	„	1	„	„	1	6	2 121	sp.
„	3 397	„	„	„	„	„	„	„	9	3 415	„
„	2 311	„	„	„	„	„	„	„	9	2 392	„
„	1 455	„	„	„	„	„	„	„	9	1 515	„
11	3 851	2.8	„	„	„	1	„	2	6	4 102	sp.
„	2 751	„	„	„	„	„	„	„	9	3 501	„
„	1 958	„	„	„	„	„	„	„	9	2 313	„
„	2 721	„	„	„	„	„	„	„	9	2 993	„
„	338	„	„	„	„	„	„	„	9	337	„
„	1 648	„	„	„	„	„	„	„	9	2 057	„
38	2 871	13.2	„	„	1	2	„	„	6	3 309	7.2
23	3 438	6.6	„	„	1	„	„	„	8	4 324	5.3

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Duiven	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Echteld	"	"	2	"	"	"	"	"	"
Ede.	"	"	45 (III)	"	"	"	1	"	1
Eibergen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Elburg.	"	"	12 (IV)	"	3	"	"	47 (II)	"
Elst.	"	3	"	"	"	"	"	12 (IV)	"
Epe.	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Ermelo	"	"	"	"	"	"	"	3	"
Est en Opijnen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Ewijk	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gameren	"	"	2	"	"	"	2	4	"
Geldermalsen	"	13 (III)	"	"	"	"	"	34 (II)	"
Gendringen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gent	"	"	"	"	"	"	"	5 (IV)	"
Gorssel	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Groenlo	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Groesbeek	"	"	1	"	"	"	"	"	"
Haaften	"	"	9 (IV)	"	"	"	9 (IV)	12 (III)	"

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	2 568	0.3	„	„	„	„	„	1	8	2 742	sp.
2	1 755	1.1	„	„	„	„	„	1	8	1 994	„
47	8 965	5.2	„	„	1	„	„	2	6	10 231	sp.
„	5 148	„	„	„	„	„	„	„	9	5 351	„
62	2 463	25.1	„	1	„	1	„	1	6	2 403	19.5
12	4 607	2.6	„	„	„	1	„	„	8	4 834	2.4
1	6 230	0.1	„	„	„	„	„	1	8	7 582	sp.
3	4 612	0.6	„	„	„	„	„	1	8	5 225	sp.
„	919	„	„	„	„	„	„	„	9	927	„
„	1 793	„	„	„	„	„	„	„	9	2 028	„
8	1 344	5.9	„	„	„	„	„	3	6	1 542	sp.
47	1 849	25.4	„	1	1	„	„	„	7	2 286	14.8
„	5 130	„	„	„	„	„	„	„	9	5 860	„
5	1 880	2.6	„	„	„	1	„	„	8	2 329	2.1
„	3 403	„	„	„	„	„	„	„	9	4 214	„
„	2 429	„	„	„	„	„	„	„	9	2 531	„
1	3 073	0.3	„	„	„	„	„	1	8	3 763	„
30	1 889	15.8	„	„	1	2	„	„	6	2 128	5.6

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Harderwijk	„	„	2	„	1	5 (V)	„	18 (IV)	„
Hattem	1	„	3	„	„	9 (IV)	„	20 (III)	1
Hedel	„	„	72 (I)	„	„	„	„	25 (I)	„
Heerde.	„	„	5 (IV)	„	„	1	„	14 (IV)	1
Heerewaarden	„	„	„	„	„	„	„	4	„
Hemmen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hengelo	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Herwen en Aardt . . .	„	„	12 (III)	1	„	„	„	3	„
Herwijnen	„	„	8 (IV)	„	1	„	2	12 (III)	1
Heteren	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Heumen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hoevelaken	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Horssen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Huissen	„	„	6 (IV)	„	„	„	12 (IV)	4	4
Hummelo.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hnrwenen	„	„	„	„	„	„	„	7 (II)	6 (II
Kerkwijk	„	„	„	„	„	„	„		„
Kesteren	„	„	8 (IV)	„	„	„	„	1	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
26	5 640	4.6	„	„	„	1	1	2	5	6 533	2.7
34	2 467	13.7	„	„	1	1	„	3	4	2 804	7.4
97	1 237	78.4	2	„	„	„	„	„	7	1 462	17.1
21	4 394	4.7	„	„	„	2	„	2	5	5 304	2.8
4	596	6.7	„	„	„	„	„	1	8	892	sp.
„	236	„	„	„	„	„	„	„	9	229	„
2	3 053	0.6	„	„	„	„	„	1	8	3 460	sp.
16	2 341	6.8	„	„	1	„	„	2	6	2 889	sp.
24	1 776	13.5	„	„	1	1	„	3	4	1 941	6.6
1	2 676	0 3	„	„	„	„	„	1	8	2 904	„
„	1 296	„	„	„	„	„	„	„	9	1 403	„
1	746	1.3	„	„	„	„	„	1	8	834	sp.
„	853	„	„	„	„	„	„	„	9	981	„
26	3 064	8.4	„	„	„	2	„	2	5	3 497	2.2
„	3 071	„	„	„	„	„	„	„	9	3 168	„
13	552	23.5	„	2	„	„	„	„	7	605	21.4
„	886	„	„	„	„	„	„	„	9	930	„
9	2 065	4.3	„	„	„	1	„	1	7	2 308	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186…
Laren	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Lichtenvoorde	10 (IV)	„	„	„	„	„	„	„	„
Lienden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Lochem	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Maurik	3	„	„	„	„	„	„	10 (IV)	„
Millingen.	„	„	„	„	„	„	„	6 (IV)	„
Nederhemert	„	„	„	„	„	„	2	4	1
Neede	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Nijkerk	„	„	119 (II)	„	3	14 (IV)	„	20 (IV)	„
Nijmegen.	19 (V)	(b) 47 (IV)	8 (V)	2	4	„	10 (V)	68 (IV)	„
Oldebroek	„	„	„	„	„	2	„	2	„
Ophemert.	4	1	„	„	„	„	„	2	„
Overasselt	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Pannerden	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Poederoijen	„	„	7 (III)	„	„	„	„	7 (III)	„
Putten.	1	„	3	„	„	„	„	1	„

(*b*) Volgens opgave van den Commissaris des Konings 39 overledenen.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	3 555	„	„	„	„	„	„	„	9	3 858	„
10	3 649	2.7	„	„	„	1	„	„	8	3 638	„
„	3 170	„	„	„	„	„	„	„	9	3 846	„
1	2 087	0.4	„	„	„	„	„	1	8	2 483	„
13	2 964	4.3	„	„	„	1	„	1	7	3 474	2.8
6	1 442	4.1	„	„	„	1	„	„	8	1 919	3.1
7	626	11.1	„	„	„	„	„	3	6	609	8.2
1	2 619	0.3	„	„	„	„	„	1	8	2 934	sp.
56	6 862	22.7	„	1	„	2	„	1	5	7 625	2.6
58	21 218	7.4	„	„	„	2	3	2	2	22 508	3
4	4 142	0.9	„	„	„	„	„	2	7	4 663	sp.
7	994	7.	„	„	„	„	„	3	6	1 178	sp.
„	1 401	„	„	„	„	„	„	„	9	1 569	„
2	797	2.5	„	„	„	„	„	1	8	971	sp.
14	967	14.4	„	„	2	„	„	„	7	992	7
5	3 630	1.3	„	„	„	„	„	3	6	4 295	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Renkum	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Rheden	"	"	3	"	"	"	"	17 (IV)	1
Rossum	"	"	"	"	"	"	"	2	1
Rozendaal	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Ruurlo.	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Scherpenzeel	"	"	"	"	"	3	2	"	"
Steenderen	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Tiel.	"	29 (IV)	55 (III)	"	"	"	42 (III)	87 (II)	1
Ubbergen.	"	3	"	"	"	"	"	3	"
Valburg	"	"	"	"	"	"	"	3	"
Varik	2	"	2	2	"	"	"	1	"
Voorst.	"	"	"	"	"	"	"	10 (IV)	"
Vorden	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Vuren.	"	"	6 (IV)	"	"	"	3	3	2
Waardenburg	"	"	"	"	"	"	"	4	"
Wadenoijen	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Wageningen	"	"	20 (IV)	"	1	"	1	5 (IV)	"
Wamel	"	"	"	"	"	"	"	8 (IV)	"

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	3 003	0.3	„	„	„	„	„	1	8	4 279	sp.
21	7 170	2.9	„	„	„	1	„	2	6	9 180	1.9
3	1 060	2.8	„	„	„	„	„	2	7	1 261	sp.
„	405	„	„	„	„	„	„	„	9	495	„
„	2 548	„	„	„	„	„	„	„	9	2 684	„
5	1 249	4	„	„	„	„	„	2	7	1 353	„
„	3 191	„	„	„	„	„	„	„	9	3 433	„
14	5 919	36.1	„	1	2	1	„	1	4	7 949	11.0
6	2 334	2.5	„	„	„	„	„	2	7	3 241	sp.
3	3 779	0.7	„	„	„	„	„	1	8	4 505	sp.
7	967	7.2	„	„	„	„	„	4	5	1 031	sp.
10	7 939	1.2	„	„	„	1	„	„	8	8 928	1.1
„	2 906	„	„	„	„	„	„	„	9	2 894	„
14	1 459	9.5	„	„	„	1	„	3	5	1 424	3.5
4	1 069	3.7	„	„	„	„	„	1	8	1 162	sp.
1	1 125	0.8	„	„	„	„	„	1	8	1 410	sp.
27	4 528	5.9	„	„	„	2	„	2	5	5 680	0.8
8	3 673	2.1	„	„	„	1	„	„	8	4 648	1.7

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Warnsveld	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Wehl	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Westervoort.	1	"	"	"	"	"	"	1	"
Winterswijk.	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Wisch.	"	"	"	"	"	"	"	3	"
Wijchen	"	"	"	"	"	"	"	1	"
IJzendoorn	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Zelhem	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Zevenaar	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Zoelen.	4	"	3	"	"	"	"	2	"
Zuilichem	"	"	"	"	"	"	"	7 (II)	"
Zutphen	1	"	32 (IV)	1	"	"	"	97 (III)	1

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 óp 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	2 174	0.4	„	„	„	„	„	1	8	2 483	sp.
„	2 078	„	„	„	„	„	„	„	9	2 131	„
2	992	1	„	„	„	„	„	2	7	1 294	sp.
„	7 556	„	„	„	„	„	„	„	9	7 668	„
3	5 728	0.5	„	„	„	„	„	1	8	6 010	sp.
1	3 146	0.3	„	„	„	„	„	1	8	3 158	sp.
„	400	„	„	„	„	„	„	„	9	521	„
„	3 386	„	„	„	„	„	„	„	9	3 743	„
„	3 489	„	„	„	„	„	„	„	9	3 696	„
9	1 913	5.2	„	„	„	„	„	3	6	2 219	sp.
9	647	13.9	„	1	„	„	„	1	7	705	9.9
.32	12 497	10.5	„	„	1	1	„	3	4	15 304	6.4

ZUIDHOLLAND.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Aar (ter)	„	1	30 (II)	„	1	12 (III)	„	21 (II)	„
Aarlanderveen	1	8 (IV)	59 (I)	4	8 (IV)	„	9 (IV)	29 (II)	„
Abbenbroek.	„	„	„	1	„	„	„	1	„
Alblas (Oud-)	„	„	7 (III)	„	„	„	30 (I)	2	1
Alblasserdam	2	„	14 (III)	„	20 (II)	1	37 (II)	50 (II)	3
Alkemade	3	40 (II)	80 (I)	17 (IV)	14 (IV)	24 (III)	68 (II)	40 (II)	3
Alphen	1	16 (III)	46 (II)	8 (IV)	6 (IV)	1	18 (III)	25 (III)	„
Ameide	4	„	4	„	„	„	„	7 (III)	1
Ammerstol	„	„	8 (II)	„	„	„	1	10 (I)	„
Arkel	„	„	„	„	„	„	2	5 (III)	7 (II
Asperen	1	„	30 (I)	„	„	„	6 (III)	13 (II)	22 (I
Barendrecht (O. en W.)	„	1	2	„	„	„	6 (IV)	11 (III)	1
Barwoutswaarder . . .	„	„	11 (II)	2	„	„	1	16 (I)	„
Beijerland (Nieuw) . .	„	„	„	„	„	„	4	29 (I)	„
Beijerland (Oud) . . .	1	25 (III)	(a) 113 (I)	3	5 (IV)	„	4	92 (I)	11 (I
Beijerland (Zuid-). . .	8 (III)	„	1	3	„	„	7 (III)	40 (I)	1

(a) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 103 gestorven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
55	1 795	36.2	„	2	1	„	„	2	4	1 998	10.5
18	2 555	46.1	1	1	„	3	„	2	2	2 814	10.3
2	574	„	„	„	„	„	„	2	7	674	sp.
40	914	43.7	1	„	1	„	„	2	5	1 046	sp.
27	2 585	44.8	„	3	1	„	„	3	2	3 916	13.5
39	3 486	83.0	1	3	1	2	„	2	„	3 697	10.6
21	2 974	40.5	„	1	3	2	„	2	1	3 322	7.5
16	1 081	14.7	„	„	1	„	„	3	5	1 300	6.1
19	480	39.5	1	1	„	„	„	1	6	707	14.1
14	594	23.5	„	„	2	„	„	1	6	621	19.3
72	1 130	63.7	1	2	1	„	„	1	4	1 260	27.7
21	1 923	10.9	„	„	1	1	„	3	4	2 648	4.5
30	617	48.5	1	1	„	„	„	2	5	680	23.5
33	1 053	31.3	1	„	„	„	„	1	7	1 217	23.8
54	3 687	68.8	2	„	1	2	„	3	1	4 464	23.
60	1 385	43.3	1	„	2	„	„	3	3	1 579	25.9

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
enthuizen	„	„	„	1	„	„	„	37 (I)	„
ergambacht	2	„	9 (III)	1	„	„	6 (IV)	„	„
ergschenhoek. . . .	„	6 (III)	43 (I)	1	„	„	„	„	2
erkel en Rodenrijs. .	„	„	25 (I)	1	„	„	3	9 (III)	5 (IV
erkenwoude	„	„	„	„	„	„	2	„	„
leiswijk.	„	„	39 (I)	„	„	„	„	8 (III)	22 (II
leskensgraaf en Hof-wegen	„	1	4	„	„	„	„	19 (I)	„
odegraven	1	„	21 (III)	„	„	1	4	29 (II)	„
ommel (den)	1	4	55 (I)	1	„	„	„	38 (I)	„
oskoop	„	„	60 (I)	6 (IV)	8 (IV)	„	7 (IV)	15 (III)	„
randwijk	„	„	„	„	„	„	„	2	„
rielle.	10 (IV)	49 (II)	56 (II)	6 (IV)	5 (IV)	„	1	50 (II)	2
roek	„	1	(b) 16 (II)	7 (IV)	7 (IV)	„	12 (III)	13 (III)	„
apelle a/d IJssel. . .	„	1	15 (II)	„	2	„	11 (III)	25 (III)	4
harlois	3	7 (IV)	31 (II)	15 (III)	9 (IV)	„	51 (II)	7 (IV)	4

(b) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 28 gestorven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
38	587	64.7	1	„	„	„	„	1	7	655	56.4
18	1 818	9.9	„	„	1	1	„	2	5	2 201	„
52	986	52.7	1	„	1	„	„	2	5	968	sp.
43	1 250	34.4	1	„	1	1	„	2	4	1 466	9.5
2	526	„	„	„	„	„	„	1	8	545	„
69	3 356	50.9	1	1	1	„	„	„	6	1 412	21.2
24	798	30.	1	„	„	„	„	2	7	887	21.4
56	2 561	21.8	„	1	1	„	„	3	4	2 874	10.
99	1 303	75.9	2	„	„	„	„	3	4	1 412	26.8
96	1 907	50.3	1	„	1	3	„	„	4	2 267	6.6
2	542	„	„	„	„	„	„	1	8	667	sp.
179	4 483	39.9	„	3	„	3	„	2	1	4 292	12.1
56	1 527	36.6	„	1	2	2	„	1	3	1 574	8.2
58	1 491	38.9	„	2	1	„	„	3	3	2 062	14.
127	2 951	43.	„	2	1	3	„	2	1	4 241	2.6

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186[7]
Delfshaven	(c) VIII	„	(d) 57 (II)	30 (III)	23 (III)	8 (IV)	25 (III)	78 (I)	29 (I
Delft	155 (III)	18 (V)	578 (I)	237 (II)	„	„	118 (III)	428 (I)	104 (I
Dirksland	„	„	(e) 61 (I)	„	„	„	„	18 (III)	„
Dordrecht	114 (III)	141 (III)	(f) 387 (II)	88 (IV)	51 (IV)	37 (V)	135 (III)	398 (II)	92 (I
Dubbeldam	4	2	8 (IV)	1	6 (IV)	„	5 (IV)	31 (II)	2
Everdingen	„	„	16 (II)	„	„	„	„	„	„
Geervliet	„	1	1	6 (II)	„	„	7 (II)	1	„
Giessendam	1	2	23 (II)	7 (IV)	„	„	„	50 (I)	1
Giessen-Nieuwkerk	„	„	15 (I)	„	„	„	„	2	„
Goedereede	„	„	„	3	„	„	„	„	„
Gorinchem	33 (IV)	58 (III)	(g) 88 (II)	2	26 (IV)	9 (IV)	8 (V)	65 (III)	„
Gouda	(h) 116 (III)	157 (II)	311 (I)	92 (III)	60 (IV)	8 (V)	142 (II)	154 (II)	5 (V
Gouderak	1	4	35 (I)	7 (III)	4	„	14 (II)	14 (II)	„

(c) Volgens Arntzenius 12 sterfgevallen.

(d) „ een staat der prov. geneesk. comm. 81 gestorven.

(e) „ „ „ „ „ „ „ 73 „

(f) Volgens een staat der prov. geneesk. comm. 560 gestorve

(g) „ „ „ „ „ „ 94 „

(h) „ Arntzenius 103 sterfgevallen.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
250	3 180	78.6	1	1	4	1	„	„	1	6 706	15.9
638	18 449	88.7	2	1	3	„	1	„	2	22 032	24.1
79	2 060	38.3	1	„	1	„	„	„	7	2 157	8.3
443	20 909	69.	„	2	3	3	1	„	„	24 124	20.3
59	2 643	22.3	„	1	„	3	„	4	1	3 319	9.9
16	983	16.2	„	1	„	„	„	„	8	1 039	„
16	899	17.7	„	2	„	„	„	3	4	1 053	sp.
84	1 893	44.3	1	1	„	1	„	3	3	2 471	20.6
17	613	27.7	1	„	„	„	„	1	7	711	sp.
3	1 182	„	„	„	„	„	„	1	8	1 129	„
289	8 766	32.9	„	1	2	3	1	1	1	9 395	6.9
045	13 788	33.	1	3	2	1	2	„	„	15 514	10.2
70	1 339	59.	1	2	1	„	„	3	2	1 499	9.3

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Goudriaan	„	„	1	„	„	„	1	1	„
Goudswaard	„	„	1	„	„	„	„	11)II)	„
's Gravendeel	„	2	(i) 9 (IV)	„	10 (IV)	4	2	7 (IV)	7 (IV
's Gravenhage	(k) 633 (III)	87 (IV)	(l) 833 (II)	(m) 6 (V?)	22 (V)	90 (IV)	78 (IV)	(n) 1 016 (II)	62 (V
's Gravezande	1	„	42 (II)	"	1	„	2	8 (IV)	„
Groot-Ammers	„	7 (III)	2	5 (IV)	„	„	3	4	1
Haastrecht	„	1	11 (III)	1	„	„	12 (III)	25 (II)	„
Hagestein	1	„	„	„	„	„	„	1	1
Hardinxveld	2	15 (IV)	(o) 15 (IV)	1	„	1	14 (IV)	31 (III)	1
Hazerswoude	„	27 (III)	36 (II)	58 (I)	„	1	2	54 (II)	„
Heenvliet	„	„	„	3	2	1	3	3	„
Heerjansdam	„	„	3	„	„	„	15 (I)	2	„
Hei- en Boeikop . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„

(*i*) Volgens een staat der prov. geneesk. comm. 17 gestorven.

(*k*) Van deze 633 behooren 360 tot Scheveningen.

(*l*) Hieronder 365 te Scheveningen.

(*m*) Deze 6 gevallen zijn te Scheveningen voorgekomen. D[e] opgaven omtrent 's Hage ontbreken, omdat volgens d[e] prov. geneesk. commissie de meeste geneeskundige[n] ongenegen waren opgaven te doen.

(*n*) Hiervan 213 te Scheveningen.

(*o*) Volgens eene staat der prov. geneesk. comm. 20 gestorven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meeer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
3	450	„	-	„	„	„	„	3	6	465	sp.
12	802	14.9	„	1	„	„	„	1	7	910	12.
41	2 368	17.3	„	„	„	4	„	3	2	3 310	4.2
327	72 225	39.1	„	2	1	3	2	„	(*cc*)	87 319	12.3
54	2 180	24.7	„	1	„	1	„	3	4	2 915	2.7
22	1 000	22.	„	„	1	1	„	4	3	1 204	4.1
50	1 389	36.	„	1	2	„	„	2	4	1 462	17.1
3	681	„	„	„	„	„	„	3	6	890	sp.
80	3 257	24.5	„	„	1	3	„	4	1	3 761	8.5
178	2 866	62.1	1	2	1	„	„	2	3	2 891	17.9
12	990	„	„	„	„	„	„	5	4	1 134	sp.
20	1 156	17.3	1	„	„	„	„	2	6	1 417	sp.
„	502	„	„	„	„	„	„	„	9	572	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Heinenoord	"	"	11 (II)	"	1	"	"	7 (III)	"
Hekelingen	"	"	4	"	"	"	"	"	"
Hekendorp	"	"	5 (II)	"	"	"	1	5 (II)	1
Hellevoetsluis	12 (IV)	60 (II)	(p) 42 (II)	10 (IV)	16 (IV)	1	3	15 (IV)	6 (I
Helvoet (Nieuw) . . .	"	"	"	"	"	"	1	6 (III)	"
Hendrik-Ido-Ambacht .	"	"	38 (I)	2	"	9 (III)	19 (II)	39 (I)	4
Herkingen	"	1	6 (II)	"	"	"	"	3	"
Heukelom	"	"	34 (I)	"	"	"	2	9 (II)	"
Hillegersberg	5 (IV)	17 (III)	9 (III)	2	"	1	8 (IV)	13 (III)	15 (I
Hillegom.	"	"	"	"	19 (II)	"	"	7 (IV)	1
Hof van Delft	(q) 8 (III)	76 (I)	12 (II)	"	"	"	7 (III)	9 (III)	1
Hoogblokland	"	"	"	"	"	"	"	1	"
Hoogvliet.	"	1	1	"	"	"	3	1	2
Hoornaar.	"	"	2	"	"	"	"	"	"
Katendrecht.	"	3	13 (II)	7 (III)	1	"	10 (II)	3	3

(p) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 67 gestorven.

(q) Van deze 8 maakt Arntzenius geene melding.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
18	1 227	14.6	„	1	1	„	„	„	7	1 402	4.9
4	487	„	„	„	„	„	„	1	8	685	„
12	492	24.3	„	2	„	„	„	2	5	579	10.3
55	3 449	47.8	„	2	„	5	„	2	„	3 777	5.5
7	921	7.6	„	„	1	„	„	1	7	1 306	4.6
11	1 778	62.4	2	1	1	„	„	2	3	2 431	17.6
10	595	16.8	„	1	„	„	„	2	6	711	sp.
45	988	45.5	1	1	„	„	„	1	6	1 147	7.8
70	2 027	34.5	„	„	3	3	„	2	1	2 305	12.1
27	1 851	14.5	„	1	„	1	„	1	6	2 402	3.3
13	1 128	100.1	1	1	3	„	„	1	3	1 231	8.1
1	542	„	„	„	„	„	„	1	8	617	sp.
8	799	„	„	„	„	„	„	5	4	896	sp.
2	523	„	„	„	„	„	„	1	8	529	„
40	768	52	„	2	1	„	„	4	2	1 190	5.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
atwijk	(r) 141 (I)	11 (IV)	237 (I)	„	3	„	„	188 (I)	„
edichem.	„	„	1	„	1	„	1	„	„
ethel en Spaland . .	„	„	10 (II)	„	„	„	3	4	2
laaswaal	„	„	9 (III)	„	„	„	29 (I)	„	„
oudekerk	„	2	18 (II)	6 (IV)	„	3	„	7 (IV)	„
ralingen	7 (IV)	29 (III)	74 (I)	11 (IV)	12 (IV)	7 (IV)	14 (IV)	57 (II)	10 (IV)
rimpen a/d Lek. . .	1	„	15 (II)	„	„	„	2	3	4
rimpen a/d IJssel . .	4	„	19 (II)	2	2	„	6 (III)	4	3
angerak.	„	„	3	„	„	„	2	7 (I)	„
eerbroek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
eerdam	„	24 (III)	53 (I)	1	6 (IV)	„	27 (II)	5 (IV)	„
ekkerkerk	1	„	23 (II)	2	1	„	6 (IV)	31 (II)	„
ekkerkerk (Nieuw). .	„	„	2	„	2	1	2	32 (I)	6 (IV)
exmond.	„	„	3	„	„	„	„	1	„
eiden	485 (II)	109 (IV)	949 (I)	84 (IV)	77 (IV)	211 (III)	327 (III)	892 (I)	2
eiderdorp	1	6 (IV)	25 (II)	„	„	4	5 (IV)	59 (I)	„

(r) Van deze 141 behooren 128 tot Katwijk aan Zee en 13 tot Katwijk a/d Rijn.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
80	4 881	118.8	3	„	„	1	„	1	4	5 449	34.5
3	677	„	„	„	„	„	„	3	6	742	„
19	1 226	15.4	„	1	„	„	„	3	5	1 510	3.9
38	1 178	32.2	1	„	1	„	„	„	7	1 325	„
36	1 226	29.3	„	1	„	2	„	2	4	1 316	5.3
21	3 686	59.9	1	1	1	6	„	„	„	6 115	10.9
25	1 053	23.7	„	1	„	„	„	4	4	1 587	4.4
40	1 236	32.3	„	1	1	„	„	5	2	1 537	4.5
12	335	35.8	1	„	„	„	„	2	6	843	8.3
„	581	„	„	„	„	„	„	„	9	675	„
16	2 597	44.6	1	1	1	2	„	1	3	3 014	1.6
64	2 150	29.7	„	2	„	1	„	3	3	2 768	11.1
45	1 336	33.6	1	„	„	1	„	4	3	2 168	17.5
4	1 389	„	„	„	„	„	„	2	7	1 474	sp.
136	35 895	87.3	2	1	2	3	„	1	„	38 492	23.2
100	1 829	54.6	1	1	„	2	„	2	3	2 007	29.3

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18^{48}/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866	1867
Leimuiden	„	„	„	„	„	„	„	8 (III)	1
Lier (de)	„	„	„	„	12 (II)	„	„	9 (II)	„
Lindt (Groote)	„	„	(s) 14 (I)	2	„	„	1	2	„
Lisse.	„	„	5 (IV)	„	„	„	„	2	„
Loosduinen	„	„	27 (II)	1	7 (IV)	„	2	7 (IV)	„
Maasdam	„	„	4	„	„	„	3	2	4
Maasland.	„	8 (IV)	8 (IV)	„	1	„	16 (III)	11 (III)	4
Maassluis.	22 (III)	48 (II)	54 (II)	„	29 (III)	1	84 (I)	24 (III)	16 (I
Mathenes (Oud en Nieuw)	„	„	8 (III)	„	„	„	5 (III)	24 (I)	„
Meerkerk.	„	„	23 (II)	„	„	„	„	1	„
Melissant.	„	„	36 (I)	„	„	„	„	„	„
Middelharnis	15 (IV)	7 (IV)	(t) 122 (I)	„	„	30 (III)	„	93 (I)	„
Moercapelle	„	„	34 (I)	„	„	„	„	6 (II)	„
Molenaarsgraaf. . . .	„	1	„	„	„	„	„	4	„
Monster	„	8 (IV)	97 (I)	„	1	„	8 (IV)	13 (IV)	„

(s) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 22 gestorven.

(t) „ „ „ „ „ „ „ 80 „

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
9	1 219	7.3	„	„	1	„	„	1	7	1 328	6.7
21	829	25.3	„	2	„	„	„	„	7	994	9.
19	783	24.2	1	„	„	„	„	3	5	849	sp.
7	1 620	4.3	„	„	„	1	„	1	7	1 907	sp.
44	2 040	21.5	„	1	„	2	„	2	4	2 345	2.9
13	1 361	„	„	„	„	„	„	4	5	1 464	4.
48	1 910	25.1	„	„	2	2	„	2	3	2 260	6.6
78	3 749	74.1	1	2	3	1	„	1	1	3 564	11.2
37	612	60.4	1	„	2	„	„	„	6	1 597	15.
24	1 206	19.9	„	1	„	„	„	1	7	1 338	sp.
36	959	37.5	1	„	„	„	„	„	8	1 190	„
67	3 035	87.3	2	„	1	2	„	„	4	3 186	29.1
40	509	78.5	1	1	„	„	„	„	7	613	9.7
5	372	„	„	„	„	„	„	2	7	427	sp.
29	3 007	42.8	1	„	„	3	„	2	3	3 576	4.1

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Moordrecht	6 (IV)	"	71 (I)	13 (III)	2	"	22 (II)	20 (II)	5 (IV
Mijnsheerenland . . .	"	"	6 (III)	"	"	"	"	"	"
Naaldwijk	14 (IV)	2	175 (I)	6 (IV)	"	"	"	39 (II)	1
Nieuwenhoorn	"	"	"	"	"	"	"	1	4
Niewerkerk a/d IJssel .	"	3	47 (I)	1	3	"	8 (IV)	3	29 (II
Nieuwkoop	"	"	69 (I)	75 (III)	"	23 (II)	24 (II)	48 (I)	"
Nieuwland	"	"	6 (II)	"	"	"	"	"	"
Nieuwpoort	"	5 (III)	3	"	"	"	7 (II)	2	"
Nieuwveen	2	"	40 (I)	"	4	"	"	15 (II)	"
Noordeloos	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Noordwijk	1	"	152 (I)	"	"	"	"	4	"
Noordwijkerhout . . .	"	"	12 (II)	1	"	"	"	1	"
Nootdorp.	"	7 (II)	10 (II)	"	"	"	"	5 (III)	"
Numansdorp.	4	"	24 (II)	"	"	"	9 (IV)	20 (III)	"
Oegstgeest	2	"	9 (IV)	"	8 (IV)	7 (IV)	15 (III)	20 (II)	"
Ooltgensplaat	11 (III)	10 (III)	(*u*) 88 (I)	"	"	"	7 (IV)	46 (I)	"

(*u*) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 52 gestorven.

Gestorven aan cholera 1832—1867	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners).	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
39	1 942	71.6	1	2	1	2	„	1	2	2 158	11.6
6	1 114	5.3	„	„	1	„	„	„	8	1 268	„
37	3 420	69.2	1	1	„	2	„	2	3	4 009	9.9
5	1 116	„	„	„	„	„	„	2	7	1 317	3.7
94	1 658	56.6	1	1	„	1	„	4	2	2 038	15.7
79	2 237	80.	2	2	1	„	„	„	4	2 405	19.9
6	436	13.7	„	1	„	„	„	„	8	495	„
17	502	33.8	„	1	1	„	„	2	5	615	sp.
61	894	68.2	1	1	„	„	„	2	5	1 126	13.3
„	850	„	„	„	„	„	„	„	9	1 014	„
57	2 841	55.2	1	„	„	„	„	2	6	3 283	sp.
14	1 108	12.6	„	1	„	„	„	2	6	1 356	sp.
22	615	35.7	„	2	1	„	„	„	6	683	7.3
57	2 251	25.3	„	1	1	1	„	1	5	2 552	7.8
61	1 945	31.3	„	1	1	3	„	1	3	2 316	8.6
163	1 911	85.3	2	„	2	1	„	1	3	2 357	19.9

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186[illegible]
Oostvoorne	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Ottoland . . . . . , .	„	„	1	„	„	„	„	1	„
Ouddorp	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oudenhoorn	„	„	18 (I)	„	„	„	„	1	„
Ouderkerk a d IJssel .	1	2	30 (II)	2	4	„	21 (II)	15 (III)	3
Oudewater	18 (III)	30 (II)	47 (I)	8 (IV)	31 (II)	„	8 (IV)	40 (II)	„
Oudtshoorn	1	1	25 (II)	2	2	„	51 (I)	11 (III)	„
Overschie.	3	29 (II)	38 (II)	13 (III)	9 (IV)	„	13 (III)	28 (II)	1
Papekop	„	„	1	„	„	„	„	2	„
Papendrecht.	„	2	53 (I) (v)	2	„	„	24 (II)	28 (II)	1
Pernis	„	„	25 (II)	3	1	„	13 (III)	7 (IV)	„
Peursum	„	„	„	„	„	„	1	2	„
Piershil	„	„	1	„	„	„	„	15 (I)	10 (I[illegible]
Poortugaal	„	5 (III)	10 (II)	„	„	„	17 (II)	1	1
Puttershoek	„	1	8 (III)	5 (IV)	„	„	8 (III)	2	6 (I[illegible]
Pijnacker	„	„	9 (III)	2	„	„	„	1	„

(v) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 43 gestorven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	1 160	„	„	„	„	„	„	1	8	1 406	„
2	441	„	„	„	„	„	„	2	7	477	sp.
„	2 725	„	„	„	„	„	„	„	9	2 447	„
19	722	26.3	1	„	„	„	„	1	7	761	sp.
78	1 978	39.3	„	2	1	„	„	5	1	2 295	7.8
82	2 044	89.	1	3	1	2	„	„	2	2 263	17.6
93	1 825	50.9	1	1	1	„	„	4	2	2 101	5.2
34	2 526	53.	„	3	2	1	„	2	1	3 089	9.3
3	277	„	„	„	„	„	„	2	7	281	sp.
10	1 941	56.6	1	2	„	„	„	3	3	2 155	13.4
49	1 592	30.7	„	1	1	1	„	2	4	1 893	3.6
3	362	„	„	„	„	„	„	2	7	358	sp.
26	654	39.7	1	1	„	„	„	1	6	750	33.3
34	926	36.7	„	2	1	„	„	2	4	1 043	sp.
30	1 564	19.1	„	„	2	2	„	2	3	1 808	4.4
12	1 413	8.4	„	„	1	1	„	2	6	1 715	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Reeuwijk	„	„	31 (I)	7 (III)	„	„	9 (III)	„	2
Rhoon	„	„	11 (III)	1	1	„	1	4	„
Ridderkerk	„	3	(w) 55 (II)	3	5 (IV)	„	54 (II)	28 (III)	5 (I
Rietveld	„	„	2	2	„	1	„	9 (I)	„
Rockanje	„	„	„	„	1	„	„	4	„
Rotterdam	(x) 695 (III)	1 150 (II)	(ij) 1 672 (II)	943 (II)	(z) „	170 (IV)	455 (III)	1 241 (II)	373 (I
Rozenburg	„	„	„	1	„	„	3	6 (III)	1
Rijnsaterwoude. . . .	„	„	„	„	„	12 (I)	2	„	„
Rijnsburg	25 (II)	9 (III)	181 (I)	„	20 (II)	13 (III)	„	139 (I)	„
Rijswijk	4	„	1	2	„	1	„	17 (III)	11 (I
Sassenheim	„	„	50 (I)	6 (III)	„	„	„	„	„
Schelluinen	„	„	„	„	„	„	1	2	„
Schiebroek	„	„	„	„	„	„	„	6 (I)	„

(w.) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 22 gestorven.

(x) „ Arntzenius 695 sterfgevallen.

(ij) „ een staat der provinciale geneeskundige commissie 2040 gestorven.

(z) „ De opgaven omtrent Rotterdam ontbreken, omdat volgens de provinciale geneeskundige commissie de mees geneeskundigen ongenegen waren opgaven te doen.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 óp 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
49	1 224	40.	1	„	2	„	„	1	5	1 245	sp.
18	1 269	14.1	„	„	1	„	„	4	4	1 419	sp.
153	4 529	33.7	„	2	1	2	„	2	2	5 709	5.7
14	384	36.4	1	„	„	„	„	3	5	460	19.5
5	1 305	„	„	„	„	„	„	2	7	1 475	sp.
699	90 073	74.3	„	4	2	2	„	„	„	115 534	13.9
11	1 146	9.6	„	„	1	„	„	3	5	1 301	5.3
14	591	23.6	1	„	„	„	„	1	7	583	„
387	1 660	233.1	2	2	2	„	„	„	3	1 960	70.9
36	2 517	14.3	„	„	1	1	„	4	3	2 778	10.2
56	1 008	55.5	1	„	1	„	„	„	7	1 146	„
3	296	„	„	„	„	„	„	2	7	328	sp.
6	289	20.7	1	„	1	„	„	„	8	376	15.9

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Schiedam	61 (IV)	238 (II)	298 (I)	147 (II)	82 (III)	12 (V)	79 (III)	247 (II)	14 (IV
Schipluiden	„	„	„	„	„	„	5 (III)	9 (II)	„
Schoonhoven	9 (IV)	„	51 (II)	27 (II)	13 (III)	1	47 (II)	48 (II)	„
Schoonrewoerd	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Sliedrecht	16 (IV)	17 (IV)	(*aa*) 94 (II)	1	12 (IV)	„	48 (III)	59 (II)	5 (IV
Sluipwijk	„	„	2	6 (III)	1	„	8 (II)	„	„
Sommelsdijk	„	„	26 (II)	„	„	„	„	54 (I)	„
Spijkenisse	„	„	10 (III)	„	„	„	„	„	„
Stad aan 't Haringvliet	„	„	(*bb*) 35 (I)	„	„	„	„	46 (I)	„
Stein	1	„	„	1	„	„	2	„	„
Stellendam	„	„	2	„	„	„	„	„	„
Stolwijk	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	„	„
Stompwijk	5 (IV)	15 (III)	48 (II)	„	„	10 (IV)	4	72 (I)	„
Streefkerk	„	1	4	1	1	„	„	16 (II)	„

(*aa*) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 82 gestorven.

(*bb*) „ „ „ „ „ „ „ 44 „

1832 - 1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
78	12 786	92.1	1	3	2	2	1	„	„	16 820	15.5
15	818	18.3	„	1	1	„	„	1	6	953	9.4
96	2 553	76.7	„	4	1	1	„	1	2	3 477	13.5
„	747	„	„	„	„	„	„	„	9	910	„
252	5 067	49.7	„	2	1	3	1	1	1	6 909	9.2
17	741	22.9	„	1	1	„	„	2	5	856	„
80	2 332	34.3	1	1	„	„	„	„	7	2 484	21.7
10	1 234	8.1	„	„	1	„	„	„	8	1 604	„
81	904	89.6	2	„	„	„	„	„	7	1 093	4.2
4	381	„	„	„	„	„	„	3	6	422	„
2	785	„	„	„	„	„	„	1	8	914	„
6	1 540	3.8	„	„	„	1	„	„	8	1 833	„
154	2 421	63 6	1	1	1	2	„	1	3	2 626	27.4
23	1 377	16.7	„	1	„	„	„	4	4	1 634	9.7

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
rijen	3	„	(*cc*) 67 (I)	„	„	„	27 (II)	14 (IV)	1
ienhoven	„	„	„	„	„	„	„	„	„
onge (Nieuwe) . . .	„	„	13 (II)	„	„	„	„	1	„
onge (Oude)	„	„	10 (IV)	18 (III)	„	„	„	„	1
alkenburg	„	23 (I)	11 (I)	„	„	„	„	11 (I)	„
eur	2	3	8 (III)	„	„	„	„	9 (III)	„
ianen	7 (IV)	4	68 (I)	2	1	„	7 (IV)	17 (III)	37 (II)
ierpolders	„	„	„	„	„	„	„	„	„
laardingen	29 (IV)	51 (III)	(*dd*) 116 (II)	1	11 (IV)	19 (IV)	80 (II)	72 (III)	2
iaadinger-Ambacht. .	„	„	„	„	„	„	6 (II)	1	„
list	„	„	„	„	„	„	„	2	„
oorburg.	„	„	29 (II)	„	1	„	5 (IV)	12 (IV)	3
oorhout.	„	„	„	„	„	„	„	1	„
oorschoten.	„	„	8 (IV)	„	1	„	4	7 (IV)	„

(*cc*) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 16 gestorven.

(*dd*) „ „ „ „ „ „ „ 159 „

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
2	3 130	35.7	1	1	„	1	„	2	4	3 684	4.
„	234	„	„	„	„	„	„	„	9	293	„
14	1 126	12.4	„	1	„	„	„	1	7	1 362	sp.
29	2 136	13.5	„	„	1	1	„	1	6	2 451	sp.
45	439	102.5	3	„	„	„	„	„	6	471	23.3
22	919	23.9	„	„	2	„	„	2	5	983	9.1
43	2 676	53.4	1	1	1	2	„	3	1	3 169	17.
„	465	„	„	„	„	„	„	„	9	556	„
81	7 590	50.1	„	2	2	3	„	2	„	8 324	8.8
7	787	8.8	„	1	„	„	„	1	7	868	sp.
2	380	„	„	„	„	„	„	1	8	403	sp.
50	2 569	19.4	„	1	„	2	„	2	4	2 514	5.9
1	766	„	„	„	„	„	„	1	8	1 037	sp.
20	1 677	11.9	„	„	„	2	„	2	5	2 100	3.3

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/₄₉.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Vrijenban	1	„	18 (II)	1	„	„	2	22 (I)	„
Waarder	„	„	„	„	3	„	„	1	„
Waddinxveen (Noord-) .	2	„	45 (I)	2	2	„	2	40 (I)	„
Waddinxveen (Zuid-) .		„	38 (I)	4	7 (III)	„	1	15 (I)	„
Warmond	„	„	24 (II)	„	2	„	1	3	„
Wassenaar	2	14 (IV)	12 (IV)	„	„	1	„	9 (IV)	„
Wateringen	„	3	117 (I)	„	„	„	16 (III)	38 (I)	8 (
Wijde (Lange Ruige) .	„	„	„	„	2	„	„	„	„
Westmaas	„	„	28 (I)	„	„	„	11 (II)	„	„
Woerden	24 (III)	20 (IV)	68 (II)	11 (IV)	1	4	49 (II)	95 (I)	2
Woubrugge	1	„	24 (II)	4	„	3	24 (II)	15 (I)	1
Wijngaarden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
IJsselmonde	1	5 (IV)	38 (II)	10 (IV)	4	1	32 (II)	20 (III)	14 (
Zegwaard.	„	„	70 (I)	„	„	„	„	61 (I)	„
Zevenhoven	„	„	13 (II)	„	1	„	„	20 (I)	„
Zevenhuizen	„	„	34 (II)	„	„	„	3	2	2
Zoetermeer	1	„	27 (I)	„	„	„	„	39 (I)	„
Zoeterwoude.	„	2	44 (II)	„	„	6 (IV)	2	37 (II)	4

1832—1867.

	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
4	1 363	33.5	1	1	„	„	„	3	4	1 463	15.
4	515	„	„	„	„	„	„	2	7	63 6	sp.
3	1 285	72.3	2	„	„	„	„	4	3	1 500	26.6
5	736	88.3	2	„	1	„	„	2	4	782	19.1
0	1 226	24.4	„	1	„	„	„	3	5	1 235	sp.
8	2 971	12.8	„	„	„	3	„	2	4	3 186	2.8
2	1 652	110.1	2	„	1	1	„	1	4	1 591	28.9
2	409	„	„	„	„	„	„	1	8	825	„
9	751	51.9	1	1	„	„	„	„	7	825	„
4	4 138	66.2	1	2	1	2	„	3	„	4 180	23.2
2	1 717	41.9	„	3	„	„	„	4	2	1 864	8.5
,	291	„	„	„	„	„	„	„	9	343	„
5	2 282	54.7	„	2	2	2	„	3	„	2 823	12.
1	1 352	96.8	2	„	„	„	„	„	7	1 433	42.5
4	865	39.3	1	1	„	„	„	1	6	955	20.9
1	1 781	23.	„	1	„	„	„	3	5	1 870	sp.
7	974	68.7	2	„	„	„	„	1	6	1 055	36.9
5	2 598	36.5	„	2	„	1	„	3	3	2 874	14.2

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Zuidland	„	„	9 (III)	„	„	„	„	3	„
Zwammerdam	„	„	24 (I)	„	„	„	„	16 (II)	„
Zwartewaal	„	„	9 (III)	„	„	„	„	4	3
Zwijndrecht	5 (IV)	6 (IV)	(ee) 82 (I)	6 (IV)	4	1	60 (I)	57 (I)	1

(*ee*) Volgens een staat der provinciale geneeskundige commissie 69 gestorven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
12	1 527	7.8	„	„	1	„	„	1	7	1 687	sp.
40	1 185	33.7	1	1	„	„	„	„	7	1 352	11.8
16	981	16.3	„	„	1	„	„	2	6	960	7.2
22	2 440	90.9	3	„	„	3	„	3	„	2 805	20.6

NOORDHOLLAND.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Aalsmeer.	„	„	73 (I)	3	20 (III)	5 (IV)	„	29 (II)	„
Abbekerk.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Akersloot.	„	„	2	„	„	„	„	1	„
Alkmaar	1	„	95 (III)	4	„	4	1	124 (II)	1
Amsterdam	793 (IV)	480 (IV)	2256(III)	540 (IV)	225 (V)	1172(III)	136 (V)	1104(IV)	59 (
Andijk.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Ankeveen	„	2	„	2	„	„	10 (II)	„	
Assendelft	„	1	52 (II)	„	„	„	„	44 (II)	
Avenhorn.	„	„	2	„	„	„	„	„	
Barsingerhorn	„	„	37 (II)	„	„	2	„	23 (II)	
Beemster.	„	1	4	„	2	„	„	1	
Beets	„	„	1	„	„	„	„	„	
Bennebroek	„	„	1	„	„	„	„	„	
Bergen	„	„	„	„	„	„	„	1	
Berkhout.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Beverwijk	„	„	37 (II)	4	1	3	1	25 (II)	
Blaricum.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Bloemendaal	„	„	5 (IV)	„	1	1	„	1	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
30	2 453	53.	1	1	1	1	„	1	4	2 976	9.7
„	845	„	„	„	„	„	„	„	9	797	„
3	1 051	2.8	„	„	„	„	„	2	7	1 241	sp.
230	10 192	22.5	„	1	1	„	„	5	2	11 556	2.1
765	224 035	30.1	„	„	2	4	3	„	„	262 840	4.4
„	1 740	„	„	„	„	„	„	„	9	2 124	„
14	512	27.3	„	1	„	„	„	2	6	592	„
97	2 897	33.4	„	2	„	„	„	1	6	3 142	14.
2	1 645	1.2	„	„	„	„	„	1	8	1 148	„
62	1 859	33.3	„	2	„	„	„	1	6	2 323	10.
8	3 195	2.5	„	„	„	„	„	4	5	3 699	sp.
1	525	1.9	„	„	„	„	„	1	8	618	„
1	458	2.1	„	„	„	„	„	1	8	678	„
1	1 064	0.9	„	„	„	„	„	1	8	1 196	sp.
„	1 739	„	„	„	„	„	„	„	9	1 886	„
71	2 426	29.2	„	2	„	„	„	4	3	2 989	8.3
„	850	„	„	„	„	„	„	„	9	922	„
8	2 721	2.9	„	„	„	1	„	3	5	3 309	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Blokker	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Bovenkarspel	„	„	2	„	„	„	„	„	„
Broek in Waterland. .	3	„	„	1	„	2	„	1	„
Broek op Langendijk. .	„	2	9 (II)	„	„	„	„	4	„
Buiksloot.	1	2	6 (III)	„	„	„	„	24 (I)	„
Bussum	„	„	1	1	„	1	„	„	„
Callantsoog	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Castricum	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Diemen	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Edam	20 (IV)	3	71 (II)	„	„	„	„	41 (III)	„
Egmond aan Zee. . .	„	28 (II)	83 (I)	„	„	„	„	37 (I)	„
Egmond binnen . . .	„	„	3	„	„	„	„	2	„
Enkhuizen	„	„	29 (III)	„	„	„	„	22 (IV)	„
Graft	„	„	5 (IV)	„	„	„	„	19 (II)	„
's Graveland	„	7 (III)	8 (III)	„	„	„	3	2	„
Grootebroek	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	„	„
Haarlem	38 (IV)	64 (IV)	260 (III)	10 (V)	2	31 (IV)	1	216 (III)	„
Haarlemmerliede en Spaarwoude	2	5 (III)	17 (I)	17 (I)	„	1	1	16 (I)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meeer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	1 246	„	„	„	„	„	„	„	9	1 632	„
2	1 156	1.7	„	„	„	„	„	1	8	1 285	„
7	1 498	4.6	„	„	„	„	„	4	5	1 525	sp.
15	848	17.6	„	1	„	„	„	2	6	960	sp.
33	840	39.2	1	„	1	„	„	2	5	1 023	23.4
3	911	3.2	„	„	„	„	„	3	6	1 166	„
„	463	-	„	„	„	„	„	„	9	673	„
1	1 102	0.9	„	„	„	„	„	1	8	1 236	sp.
2	900	2.2	„	„	„	„	„	1	8	920	sp.
35	4 370	30.8	„	1	1	1	„	1	5	5 334	7.6
48	1 410	104.9	2	1	„	„	„	„	6	1 740	21.2
5	1 237	4.	„	„	„	„	„	2	7	1 249	sp.
51	5 137	9.9	„	„	1	1	„	„	7	5 571	3.9
24	1 509	15.2	„	1	„	1	„	„	7	1 698	11.2
20	1 247	16.	„	„	2	„	„	2	5	1 265	sp.
6	1 796	3.3	„	„	„	„	1	„	8	1 903	„
22	25 852	24.	„	„	2	3	1	2	1	29 589	7.3
59	1 140	51.7	3	„	1	„	„	3	2	1 387	11.5

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Haarlemmermeer . . .	„	„	(a) „	(b) „	38 (III)	„	1	105 (II)	„
Harenkarspel	„	„	14 (II)	„	„	„	„	„	„
Heemskerk	„	„	1	„	3	„	„	„	„
Heemstede	„	„	8 (IV)	1	„	9 (IV)	„	2	„
Heerhugowaard . . .	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Heilo	„	„	„	„	„	„	„	4	„
Helder.	2	„	43 (IV)	10 (V)	„	2	„	33 (IV)	19 (IV)
Hensbroek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hilversum , ...	„	„	3	„	1	1	„	7 (V)	1
Hoogkarspel.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hoogwoud	„	„	„	„	„	„	„	1	1
Hoorn	4	25 (IV)	4	1	1	4	„	„	„
Huizen	2	„	13 (IV)	„	„	8 (IV)	„	3	„
Ilpendam	„	„	11 (III)	„	„	„	„	6 (IV)	„
Jisp.	„	„	3	„	„	„	„	1	„

(a) De cijfers begrepen in die van omliggende gemeenten (Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Sloten en Heemstede).

(b) Als voren.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
44	7 249	19.8	„	1	1	„	„	1	2	10 013	10.5
14	1 340	10.4	„	1	„	„	„	„	8	1 717	„
4	968	4.1	„	„	„	„	„	2	7	1 228	„
20	2 772	7.2	„	„	„	2	„	2	5	2 881	sp.
1	1 724	0.5	„	„	„	„	„	1	8	1 927	„
4	750	5.3	„	„	„	„	„	1	8	941	sp.
09	11 564	9.4	„	„	„	3	1	2	3	17 329	3.
„	620	„	„	„	„	„	„	„	9	769	„
13	5 454	2.3	„	„	„	„	1	4	4	6 235	1.3
„	998	„	„	„	„	„	„	„	9	1 164	„
2	1 621	1.2	„	„	„	„	„	2	7	2 057	sp.
39	8 999	4.3	„	„	„	1	„	5	3	9 493	„
26	2 620	9.9	„	„	„	2	„	2	5	2 947	sp.
17	1 357	12.5	„	„	1	1	„	„	7	1 622	3.7
4	626	6.4	„	„	„	„	„	2	7	684	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
atwoude	„	„	„	„	„	„	„	„	„
oedijk	„	„	18 (I)	„	„	„	„	„	„
oog aan de Zaan . .	1	18 (III)	27 (II)	2	„	„	„	15 (III)	8 (IV)
ortenhoef	„	1	12 (II)	„	„	1	9 (II)	2	„
rommenie	„	„	59 (I)	12 (IV)	„	„	„	15 (III)	„
wadijk	„	„	„	„	„	„	„	„	1
andsmeer	„	„	3	3	„	„	„	2	„
aren	„	1	„	„	„	„	„	„	„
immen	„	„	„	„	„	„	„	3	„
aarten (Sint)	„	„	„	„	„	16 (II)	„	1	„
arken	(c) 6 (III)	„	„	„	„	„	„	22 (I)	„
edemblik	„	„	„	„	„	„	„	„	„
iddelie	1	„	2	„	„	„	„	„	2
idwoud	„	„	„	„	„	„	„	„	„
onnikendam	13 (III)	„	14 (III)	2	„	„	„	2	„
uiden	„	„	14 (II)	5 (V)	„	„	2	5 (IV)	„

(c) Volgens Arntzenius 3 sterfgevallen.

…1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	212	„	„	„	„	„	„	„	9	216	„
8	817	22.	1	„	„	„	„	„	8	942	„
1	2 186	32.4	„	1	2	1	„	2	3	2 348	10.
5	644	38.8	„	2	„	„	„	3	4	754	sp.
6	2 750	31.2	1	„	1	1	„	„	6	2 998	5.
1	330	3.	„	„	„	„	„	1	8	367	sp.
8	1 061	7.5	„	„	„	„	„	3	6	1 315	sp.
1	1 981	0.5	„	„	„	„	„	1	8	2 022	„
3	605	4.9	„	„	„	„	„	1	8	647	sp.
7	868	19.5	„	1	„	„	„	1	7	1 058	sp.
28	882	31.7	1	„	1	„	„	„	7	1 029	21.3
„	3 021	„	„	„	„	„	„	„	9	2 170	„
5	480	10.4	„	„	„	„	„	3	6	614	sp.
„	629	„	„	„	„	„	„	„	9	875	„
31	2 692	11.5	„	„	2	„	„	2	5	2 901	sp.
26	1 571	19.	„	1	„	1	1	1	5	1 568	3.2

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Naarden	1	„	7 (IV)	„	„	„	1	„	„
Nederhorst den Berg .	„	„	13 (II)	„	2	„	29 (I)	1	„
Nibbikswoud	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nieuwendam	5 (IV)	„	„	2	„	„	„	24 (I)	„
Nieuwe Niedorp . . .	„	„	3	„	„	„	„	„	„
Nieuweramstel. . . .	1	5 (V)	44 (III)	20 (IV)	2	„	10 (IV)	90 (II)	„
Noordscharwoude. . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Obdam.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oosthuizen	„	„	3	„	„	„	„	21 (I)	„
Oostzaan	2	2	12 (III)	„	„	„	„	„	6 (I
Opmeer	„	„	„	„	„	„	„	6 (II)	„
Opperdoes	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oterleek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oudendijk	„	„	1	„	„	1	„	1	„
Oude Niedorp	„	„	„	„	„	„	„	4	„
Ouderamstel.	1	„	32 (II)	1	„	16 (III)	„	39 (I)	„
Oudkarspel	„	„	2	„	„	„	„	3	„
Ouddorp	„	„	1	„	„	„	„	3	„

[...] 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. I.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. II.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. III.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. IV.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners. V.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen). VI.	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera. VII.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
9	2 359	3.8	"	"	"	1	"	2	6	2 708	"
5	826	54.5	1	1	"	"	"	2	5	923	sp.
"	739	"	"	"	"	"	"	"	9	968	"
1	1 193	25.9	1	"	"	1	"	1	6	1 452	16.5
3	938	3.2	"	"	"	"	"	1	8	1 353	"
2	5 736	29.9	"	1	1	2	1	2	2	7 563	10.9
"	650	"	"	"	"	"	"	"	9	699	"
"	706	"	"	"	"	"	"	"	9	839	"
4	9 75	24.6	1	"	"	"	"	1	7	1 060	19.1
2	1 441	15.2	"	"	1	1	"	2	5	1 794	3.3
6	404	14.8	"	1	"	"	"	"	8	462	13.
"	688	"	"	"	"	"	"	"	9	783	"
"	614	"	"	"	"	"	"	"	9	682	"
2	506	3.9	"	"	"	"	"	2	7	624	sp.
4	770	5.1	"	"	"	"	"	1	8	993	4.
9	1 945	45.7	1	1	1	"	"	2	4	1 821	21.4
5	844	5.9	"	"	"	"	"	2	7	934	sp.
4	474	8.4	"	"	"	"	"	2	7.	529	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Pancras (Sint)	„	„	„	„	„	„	„	„	
Petten.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Purmerend	16 (IV)	1	31 (III)	„	2	„	„	24 (III)	
Ransdorp.	„	„	2	2	„	„	3	10 (III)	„
Rijp	„	7 (IV)	36 (II)	„	„	„	7 (IV)	26 (II)	„
Schagen	„	„	13 (III)	„	„	„	„	„	„
Schellinkhout	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Schermerhorn	„	4	18 (II)	„	„	„	„	13 (II)	„
Schoorl	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Schoten	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Sloten	1	„	15 (III)	8 (IV)	4	7 (IV)	1	14 (III)	„
Spaarndam	1	„	19 (I)	„	„	6 (II)	„	16 (I)	„
Spanbroek	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Sybekarspel	„	„	„	„	„	„	„	1	
Terschelling.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Texel	„	„	4	2	„	„	„	„	„
Twisk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Uitgeest	„	„	1	„	„	„	„	35 (I)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	369	„	„	„	„	„	„	„	9	405	„
„	361	„	„	„	„	„	„	„	9	330	„
74	3 848	19.2	„	„	2	1	„	2	4	4 628	5.3
17	1 239	13.7	„	„	1	„	„	3	5	1 216	8.2
76	1 979	38.4	„	2	„	2	„	„	5	2 067	12.5
13	1 995	6.5	„	„	1	„	„	„	8	2 599	„
„	552	„	„	„	„	„	„	„	9	661	„
5	1 058	33.	„	2	„	„	„	1	6	1 238	10.4
1	1 090	0.9	„	„	„	„	„	1	8	1 231	„
„	464	„	„	„	„	„	„	„	9	559	„
50	2 404	20.7	„	„	2	2	„	3	2	2 910	4.8
42	453	92.7	2	1	„	„	„	1	5	466	34.3
1	1 025	0.9	„	„	„	„	„	1	8	1 254	sp.
1	912	1.	„	„	„	„	„	1	8	1 212	sp.
„	2 721	„	„	„	„	„	„	„	9	3 098	„
6	5 653	1.	„	„	„	„	„	2	7	6 372	„
„	681	„	„	„	„	„	„	„	9	702	„
36	1 651	21.8	1	„	„	„	„	1	7	1 969	17.7

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Uithoorn	„	3	21 (II)	„	8 (III)	„	„	25 (II)	„
Urk.	„	„	30 (I)	„	„	9 (III)	„	15 (II)	„
Ursem.	„	„	6 (III)	„	„	„	„	„	„
Velzen	„	1	4	1	„	3	„	33 (II)	„
Venhuizen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vlieland	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Warder	„	„	3	„	„	„	„	4	„
Warmenhuizen. . . .	„	„	„	„	„	„	„	9 (III)	„
Watergraafsmeer . . .	„	„	„	„	„	„	1	5 (III)	„
Weesp.	8 (IV)	„	93 (I)	5 (IV)	1	2	3	29 (II)	„
Weesperkarspel . . .	„	„	4	1	2	„	3	3	„
Wervershoof	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Westwoud	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Westzaan	„	9 (IV)	55 (I)	„	„	„	„	3	9 (
Wieringen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wieringerwaard . . .	„	„	3	„	„	„	„	„	„
Winkel	„	„	„	„	„	„	„	6 (III)	„
Wognum.	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners).	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
57	1 294	44.	„	2	1	„	„	1	5	1 537	16.2
54	1 214	44.4	1	1	1	„	„	„	6	1 538	9.7
6	899	6.6	„	„	1	„	„	„	8	1 064	„
42	2 237	18.7	„	1	„	„	„	4	4	2 905	11.3
„	1 586	„	„	„	„	„	„	„	9	1 808	„
1	612	1.6	„	„	„	„	„	1	8	670	sp.
7	328	21.3	„	„	„	„	„	2	7	371	sp.
9	974	9.2	„	„	1	„	„	„	8	1 100	8.2
6	657	9.1	„	„	1	„	„	1	7	785	6.3
141	2 712	51.9	1	1	„	2	„	3	2	3 031	9.
13	1 370	9.4	„	„	„	„	„	5	4	1 501	sp.
„	677	„	„	„	„	„	„	„	9	774	„
„	782	„	„	„	„	„	„	„	9	818	„
76	2 368	32.	1	„	„	2	„	1	5	2 616	4.6
„	1 809	„	„	„	„	„	„	„	9	2 028	„
3	1 035	2.9	„	„	„	„	„	1	8	1 207	„
6	1 177	5.	„	„	1	„	„	„	8	1 561	3.8
„	1 210	„	„	„	„	„	„	„	9	1 444	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Wormer	„	„	1	„	„	„	„	7 (III)	1
Wormerveer.	„	„	37 (II)	„	„	„	„	48 (II)	„
Wijdenes	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wijdewormer	„	„	„	„	„	„	„	„	1
Wijk aan Zee en Duin .	„	„	12 (II)	„	„	1	„	10 (II)	„
Zaandam	„	40 (IV)	225 (II)	(*d*) „	2	4	1	58 (III)	105 (I
Zaandijk	„	21 (III)	46 (I)	1	„	„	„	16 (III)	4
Zandvoort	„	„	150 (I)	„	„	„	„	„	„
Zuid- en Noordschermer	„	„	2	„	„	„	„	„	„
Zuidscharwoude . . .	„	„	3	„	„	„	„	„	„
Zwaag.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zijpe	„	„	5 (IV)	„	„	„	„	21 (V)	1

(*d*) 12 aangetast, maar het getal overledenen niet opgegeven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 óp 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
9	1 304	6.9	„	„	1	„	„	2	6	1 509	5.3
5	3 002	28.3	„	2	„	„	„	„	7	3 501	13.7
„	557	„	„	„	„	„	„	„	9	722	„
1	540	1.8	„	„	„	„	„	1	8	658	sp.
3	739	31.1	„	2	„	„	„	1	6	1 007	10.
5	11 263	37.7	„	1	2	1	„	3	2	12 320	13.2
8	2 252	39.	1	„	2	„	„	2	4	2 366	8.
0	1 136	13.2	1	„	„	„	„	„	8	1 589	„
2	1 012	1.9	„	„	„	„	„	1	8	1 098	„
3	812	3.6	„	„	„	„	„	1	8	988	„
„	1 529	„	„	„	„	„	„	„	9	1 908	„
7	4 896	5.5	„	„	„	2	„	1	6	6 257	3.5

ZEELAND.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Aagtekerke	„	„	„	„	„	„	„	„	
Aardenburg.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Arnemuiden.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Axel	„	4	„	„	„	„	„	„	
Baarland	„	„	„	„	„	„	„	„	
Biervliet	„	„	„	„	„	„	„	„	
Biggekerke	„	„	„	„	„	„	„	„	
Borsselen.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Boschkapelle	„	„	20 (I)	„	„	„	„	„	
Breskens	„	„	„	„	„	„	„	1	
Brouwershaven. . . .	„	„	„	1	„	„	1	„	
Bruinisse	2	„	5 (IV)	„	„	1	„	2	24
Burgh	„	„	„	„	„	„	„	„	
Cadzand	„	„	„	„	„	„	„	„	
Clinge.	„	„	8 (IV)	„	„	„	„	3	
Colijnsplaat	„	„	„	„	„	„	„	„	
Domburg.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Dreischor.	„	„	„	„	„	„	„	„	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
	422	"	"	"	"	"	"	"	9	427	"
	1 628	"	"	"	"	"	"	"	9	1 750	"
	1 490	"	"	"	"	"	"	"	9	1 597	"
4	2 488	1.6	"	"	"	"	"	1	8	2 636	"
	577	"	"	"	"	"	"	"	9	682	"
	2 077	"	"	"	"	"	"	"	9	2 038	"
	515	"	"	"	"	"	"	"	9	575	"
	871	"	"	"	"	"	"	"	9	936	"
0	979	20.4	1	"	"	"	"	"	8	1 184	"
1	1 899	0.5	"	"	"	"	"	1	8	1 564	sp.
2	1 439	1.3	"	"	"	"	"	2	7	1 753	"
4	1 537	22.1	"	1	"	1	"	3	4	1 633	15.8
	553	"	"	"	"	"	"	"	9	646	"
	1 171	"	"	"	"	"	"	"	9	1 232	"
1	1 818	6.	"	"	"	1	"	1	7	1 939	sp.
	1 698	"	"	"	"	"	"	"	9	1 908	"
	806	"	"	"	"	"	"	"	9	868	"
	1 007	"	"	"	"	"	"	"	9	1 049	"

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Driewegen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Duivendijke	„	„	4	„	„	„	„	„	„
Eepe	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Elkerzee	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Ellemeet	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Ellewoutsdijk	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Fort Bath	2	„	„	„	„	„	„	„	„
Goes	„	3	„	17 (IV)	„	„	„	7 (IV)	1
Grauw.	„	34 (I)	55 (I)	„	„	„	24 (II)	„	„
's Gravenpolder. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Groede.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Grijpskerke	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Haamstede	„	„	„	„	„	„	„	„	„
's Heer Abtskerke. . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
's Heer Arendskerke. .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
's Heerenhoek	„	„	„	„	„	„	„	„	1
Heile	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Heinkenszand	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners,
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	492	„	„	„	„	„	„	„	9	500	„
4	447	8.9	„	„	„	„	„	1	8	488	„
„	1 275	„	„	„	„	„	„	„	9	1 300	„
„	514	„	„	„	„	„	„	„	9	594	„
„	452	„	„	„	„	„	„	„	9	478	„
1	743	1.3	„	„	„	„	„	1	8	860	sp.
2	557	3.5	„	„	„	„	„	1	8	484	„
28	5.298	5.2	„	„	„	2	„	2	5	6 031	1.3
13	1 463	77.2	2	1	„	„	„	„	6	1 791	„
„	667	„	„	„	„	„	„	„	9	759	„
„	2 521	„	„	„	„	„	„	„	9	2 594	„
„	680	„	„	„	„	„	„	„	9	747	„
„	844	„	„	„	„	„	„	„	9	934	„
„	271	„	„	„	„	„	„	„	9	302	„
„	1 821	„	„	„	„	„	„	„	9	2 474	„
1	805	1.2	„	„	„	„	„	1	8	930	sp.
„	615	„	„	„	„	„	„	„	9	598	„
„	1 466	„	„	„	„	„	„	„	9	1 638	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Hengstdijk	„	„	„	„	„	„	„	7 (II)	„
Hoedekenskerke . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Hoek	„	„	„	„	„	„	„	14 (III)	„
Hontenisse	„	1	24 (III)	„	3	„	„	„	„
Hoofdplaat	„	„	„	„	„	„	„	„	1
Hulst	„	15 (III)	„	„	„	„	„	„	„
Kapelle	„	„	„	„	„	„	„	„	3
Kats	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Kattendijke	„	„	„	1	3	„	„	„	„
Kerkwerve	„	„	„	„	„	„	1	„	„
Kloetinge	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Koewacht	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Kortgene.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Koudekerke.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Krabbendijke	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Kruiningen	„	„	„	„	„	„	„	7 (III)	„
Meliskerke	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Middelburg	„	2	4	„	„	„	2	1	1

… 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
7	660	10.6	„	1	„	„	„	„	8	766	9.1
„	795	„	„	„	„	„	„	„	9	940	„
14	1 423	9.8	„	„	1	„	„	„	8	1 501	9.3
28	4 640	6.	„	„	1	„	„	2	6	4 849	„
1	1 527	0.6	„	„	„	„	„	1	8	1 447	sp.
15	2 364	6.3	„	„	1	„	„	„	8	2 261	„
3	1 414	2.1	„	„	„	„	„	1	8	1 496	sp.
1	377	2.6	„	„	„	„	„	1	8	491	sp.
4	776	5.1	„	„	„	„	„	2	7	950	„
1	506	1.9	„	„	„	„	„	1	8	603	„
„	923	„	„	„	„	„	„	„	9	1 042	„
„	1 825	„	„	„	„	„	„	„	9	2 023	„
„	910	„	„	„	„	„	„	„	9	1 030	„
„	1 300	„	„	„	„	„	„	„	„	1 487	„
„	925	„	„	„	„	„	„	„	9	1 075	„
7	1 206	5.8	„	„	1	„	„	„	8	1 936	3.9
„	481	„	„	„	„	„	„	„	9	521	„
10	15 884	0.6	„	„	„	„	„	5	4	15 876	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
euzen	„	„	20 (III)	„	20 (III)	„	4	23 (III)	1
ieuwerkerk	„	„	„	„	„	„	„	5 (IV)	„
ieuw- en St. Joostland.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ieuwvliet	„	„	„	„	„	„	„	„	„
isse	„	„	„	„	„	„	„	„	„
oordgouwe	„	„	„	„	„	„	„	„	„
oordwelle	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ostburg	„	„	„	„	„	„	„	„	„
osterland	„	„	„	„	„	„	„	„	16 (II)
ostkapelle	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ost- en West Souburg.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ssenisse	„	„	„	„	„	„	„	„	„
udelande	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ud Vossemeer . . .	„	„	„	„	„	„	„	1	„
uwerkerk	„	„	5 (III)	„	„	„	„	„	„
verslag	„	„	„	„	„	„	„	„	„
verzande	„	„	„	„	„	„	„	„	„
hilippine	„	„	„	„	„	„	„	21 (I)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. I.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. II.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. III.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. IV.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners. V.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen). VI.	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera. VII.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
68	2 877	23.6	„	„	3	„	„	2	4	3 541	6.7
5	1 085	4.6	„	„	„	1	„	„	8	1 156	4.3
„	654	„	„	„	„	„	„	„	9	803	„
„	742	„	„	„	„	„	„	„	9	641	„
„	546	„	„	„	„	„	„	„	9	593	„
„	689	„	„	„	„	„	„	„	9	725	„
„	453	„	„	„	„	„	„	„	9	486	„
„	1 678	„	„	„	„	„	„	„	9	1 754	„
16	1 272	12.5	„	1	„	„	„	„	8	1 381	11.6
„	856	„	„	„	„	„	„	„	9	916	„
„	1 018	„	„	„	„	„	„	„	9	1 011	„
„	778	„	„	„	„	„	„	„	9	907	„
„	545	„	„	„	„	„	„	„	9	589	„
1	1 573	0.6	„	„	„	„	„	1	8	1 732	sp.
5	800	6.2	„	„	1	„	„	„	8	732	„
„	476	„	„	„	„	„	„	„	9	505	„
„	753	„	„	„	„	„	„	„	9	862	„
21	474	44.2	1	„	„	„	„	„	8	585	35.8

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18^{48}/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Poortvliet	„	„	2	„	„	„	„	„	„
Renesse	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Retranchement. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Rilland	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Ritthem	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Sas van Gent	„	„	3	„	„	„	„	1	„
Scherpenisse.	„	„	„	„	„	„	„	12 (III)	„
Schoondijke	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Schore.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Serooskerke (Schouwen)	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Serooskerke (Walcheren)	„	„	„	„	„	„	„	„	„
St. Annaland	„	„	5 (IV)	„	1	„	„	47 (I)	„
St. Anna ter Muiden .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
St. Jan Steen	„	„	„	„	„	„	„	2	„
St. Kruis.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
St. Laurens	„	„	„	„	„	„	„	„	„
St. Maartensdijk . . .	„	„	1	„	„	„	„	37 (II)	„
St. Philipsland. . . .	„	„	„	„	„	„	„	15 (I)	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
2	1 340	1.4	„	„	„	„	„	1	8	1 491	„
„	504	„	„	„	„	„	„	„	9	536	„
„	775	„	„	„	„	„	„	„	9	728	„
1	460	2.1	„	„	„	„	„	1	8	835	sp.
„	499	„	„	„	„	„	„	„	9	555	„
4	1 069	3.7	„	„	„	„	„	2	7	1 023	„
12	1 240	9.6	„	„	1	„	„	„	8	1 243	9.6
„	1 758	„	„	„	„	„	„	„	9	1 693	„
„	457	„	„	„	„	„	„	„	9	636	„
„	930	„	„	„	„	„	„	„	9	1 003	„
„	283	„	„	„	„	„	„	„	9	319	„
53	1 632	32.4	1	„	„	1	„	1	6	2 125	22.1
„	253	„	„	„	„	„	„	„	9	258	„
2	1 618	1.2	„	„	„	„	„	1	8	1 776	sp.
„	562	„	„	„	„	„	„	„	9	634	„
„	489	„	„	„	„	„	„	„	9	457	„
38	2 031	18.7	„	1	„	„	„	1	7	2 380	15.5
15	721	20.8	1	„	„	„	„	„	8	1 334	11.2

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866	1867
Sluis	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Stavenisse	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Stoppeldijk	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Tholen	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	8 (IV)	„
Veere	„	„	„	1	„	„	„	„	„
Vlissingen	„	2	19 (III)	„	33 (IV)	„	13 (IV)	2	„
Vrouwepolder	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Waarde	„	„	„	„	„	„	4	„	„
Waterlandskerkje. . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wemeldinge	„	„	„	„	„	„	„	24 (I)	„
Westdorpe	„	„	1	„	„	„	„	4	„
Westkapelle.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wissekerke	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Wolphaartsdijk . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
IJerseke	„	„	„	„	„	„	„	1	„
IJzendijke	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zaamslag.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zierikzee	„	2	5 (IV)	9 (IV)	2	9 (IV)	4	1	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	1 568	„	„	„	„	„	„	„	9	1 563	„
2	1 264	1.5	„	„	„	„	„	1	8	1 396	sp.
„	1 478	„	„	„	„	„	„	„	9	1 671	„
14	2 423	5.7	„	„	„	2	„	„	7	2 573	3.1
1	975	1.	„	„	„	„	„	1	8	1 272	„
69	9 926	6.9	„	„	„	3	„	2	4	11 873	sp.
„	974	„	„	„	„	„	„	„	9	1 057	„
4	607	6.5	„	„	„	„	„	1	8	666	„
„	623	„	„	„	„	„	„	„	9	575	„
24	873	27.4	1	„	„	„	„	„	8	1 269	18.9
5	1 419	3.5	„	„	„	„	„	2	7	1 414	sp.
„	1 914	„	„	„	„	„	„	„	9	2 051	„
1	2 468	0.4	„	„	„	„	„	1	8	3 136	„
„	1 388	„	„	„	„	„	„	„	9	1 756	„
1	808	1.2	„	„	„	„	„	1	8	958	sp.
„	2 544	„	„	„	„	„	„	„	9	2 603	„
„	2 400	„	„	„	„	„	„	„	9	2 735	„
32	7 092	4.5	„	„	„	2	1	4	2	7 844	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18^{48}/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Zonnemaire	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Zoutelande	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zuiddorpe	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zuidzande	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	969	I.	„	„	„	„	„	1	8	972	sp.
„	536	„	„	„	„	„	„	„	9	601	„
„	983	„	„	„	„	„	„	„	9	942	„
„	1 091	„	„	„	„	„	„	„	9	1 083	„

[illegible]

UTRECHT.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Abcoude-Baambrugge .	„	2	2	„	„	„	1	26 (II)	„
Abcoude-Proostdij . .	„	„	15 (II)	„	„	1	8 (III)	57 (I)	„
Achttienhoven	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Amerongen	„	„	1	„	„	„	„	2	„
Amersfoort	144 (II)	1	121 (III)	„	38 (IV)	1	„	186 (II)	„
Baarn	„	„	„	„	„	„	„	3	„
Benschop	„	„	10 (III)	„	„	„	2	2	„
Bildt (de)	1	„	1	„	„	4	„	6 (IV)	1
Breukelen-Nijenrode . .	1	18 (III)	37 (I)	„	11 (III)	„	1	23 (II)	„
Breukelen-St. Pieters .	„	„	6 (III)	„	„	„	„	3	1
Bunnik	1	„	5 (III)	„	„	„	„	10 (II)	„
Bunschoten	„	2	4	„	„	2	„	„	2
Cothen	„	„	13 (II)	„	„	„	„	5 (III)	1
Doorn	„	1	1	„	„	„	„	„	„
Driebergen	„	„	6 (IV)	„	„	„	1	7 (III)	„
Eemnes	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Haarzuilens	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. I.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. II.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. III.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. IV.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners. V.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen). VI.	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera. VII.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
31	1 320	23.4	„	1	„	„	„	3	5	1 381	18.8
31	1 148	70.5	1	1	1	„	„	1	5	1 412	40.3
1	409	0.2	„	„	„	„	„	1	8	462	„
3	1 940	1.5	„	„	„	„	„	2	7	2 274	sp.
91	12 377	39.6	„	2	1	1	„	2	3	13 248	14.
3	2 196	1.3	„	„	„	„	„	1	8	2 308	sp.
14	1 441	9.7	„	„	1	„	„	2	6	1 527	sp.
13	1 707	7.6	„	„	„	1	„	3	5	1 951	3.
91	1 808	50.3	1	1	2	„	1	1	4	1 840	12.4
10	732	13.6	„	„	1	„	„	3	5	765	sp.
16	979	16.3	„	1	1	„	„	1	6	1 093	9.1
10	1 209	8.2	„	„	„	„	„	4	5	1 533	sp.
19	681	27.9	„	1	1	„	„	1	6	724	8.2
2	1 139	1.7	„	„	„	„	„	2	7	1 156	„
14	1 338	10.4	„	„	1	1	„	1	6	2 027	3.4
„	1 450	„	„	„	„	„	„	„	9	1 303	„
„	317	„	„	„	„	„	„	„	9	379	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Harmelen	„	„	52 (I)	„	„	„	33 (I)	„	„
Hoenkoop	„	„	1	„	„	„	1	5 (II)	„
Hoogland	4	„	1	„	„	6 (IV)	„	1	„
Houten	1	„	1	„	„	„	„	„	„
Jaarsveld.	„	„	9 (III)	„	„	„	„	6 (III)	„
Jutphaas	6 (IV)	„	43 (I)	5 (V)	„	„	10 (IV)	52 (I)	4
Kamerik	„	1	6 (III)	„	„	„	2	7 (III)	„
Kockengen	„	1	32 (I)	„	„	„	„	34 (I)	„
Laagniekoop	„	„	7 (I)	„	„	„	„	8 (I)	„
Langbroek	„	„	5 (IV)	„	„	„	„	21 (II)	„
Leersum	„	„	„	„	„	3	„	2	„
Leusden	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Linschoten	„	„	1	„	16 (II)	„	1	2	„
Loenen	„	„	12 (III)	„	„	„	8 (III)	3	„
Loenersloot	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Loosdrecht	„	5 (IV)	17 (III)	„	„	„	4	33 (II)	„
Lopik	„	1	„	„	„	„	„	2	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
85	1 357	62.6	2	„	„	„	„	„	7	1 493	„
7	302	23.1	„	1	„	„	„	2	6	371	13.4
12	2 264	5.3	„	„	„	1	„	3	5	2 422	sp.
2	1 532	1.6	„	„	„	„	„	2	7	1 612	„
15	1 120	13.3	„	„	2	„	„	„	7	1 346	4.4
20	2 106	56.9	2	„	„	3	„	1	3	2 248	29.8
16	1 182	13.5	„	„	2	„	„	2	5	1 513	4.6
67	681	98.3	2	„	„	„	„	1	6	751	45.2
15	315	47.6	2	„	„	„	„	„	7	377	21.2
26	1 069	24.3	„	1	„	1	„	„	7	1 114	18.8
5	1 263	3.9	„	„	„	„	„	2	7	1 319	sp.
1	1 554	0.6	„	„	„	„	„	1	8	1 588	„
20	1 081	18.5	„	1	„	„	„	3	5	1 240	sp.
23	1 222	18.8	„	„	2	„	„	1	6	1 277	sp.
1	298	3.3	„	„	„	„	„	1	8	358	„
60	2 781	21.5	„	1	1	1	„	2	4	2 823	11.6
3	1 302	2.3	„	„	„	„	„	2	7	1 410	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Maarn	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Maarssen	4	7 (IV)	38 (I)	„	„	32 (I)	10 (II)	10 (III)	„
Maarsseveen . . . . ,	3	„	24 (II)	„	„	„	2	7 (III)	„
Maartensdijk	„	1	4	„	„	1	2	5 (IV)	„
Montfoort	1	5 (IV)	124 (I)	15 (III)	„	„	17 (III)	85 (I)	„
Mijdrecht.	6 (IV)	9 (IV)	100 (I)	9 (IV)	„	7 (IV)	„	102 (I)	4
Nigtevecht	„	„	„	„	„	„	2	„	„
Odijk	„	„	5 (II)	„	„	„	„	„	„
Oudenrijn	„	„	2	„	„	„	„	3	„
Polsbroek	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Renswoude	„	1	„	„	„	„	„	„	„
Rhenen	„	„	10 (IV)	„	„	„	1	1	„
Ruwiel	„	„	2	„	„	„	„	3	„
Rijsenburg	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Schalkwijk	„	„	„	„	„	„	„	3	„
Snelrewaard	„	„	„	„	„	„	„	4	„
Soest	„	„	1	„	„	„	„	„	„

1832—1867	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners).	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	594	1.6	„	„	„	„	„	1	8	660	sp.
01	1 715	58.8	2	„	2	1	„	1	4	1 663	6.
36	1 217	29.5	„	1	1	„	„	2	5	1 258	5.5
13	1 621	8.	„	„	„	1	„	4	4	1 883	2.6
47	1 838	134.3	2	„	2	1	„	1	3	1 792	47.7
37	2 421	97.8	2	„	„	4	„	1	2	2 944	36.6
2	432	4.6	„	„	„	„	„	1	8	416	„
5	423	11.8	„	1	„	„	„	„	8	506	„
5	448	11.1	„	„	„	„	„	2	7	555	sp.
1	673	1.4	„	„	„	„	„	1	8	764	sp.
1	1 080	0.9	„	„	„	„	„	1	8	1 095	„
12	3 448	3.4	„	„	„	1	„	2	6	4 094	sp.
5	458	10.9	„	„	„	„	„	2	7	471	sp.
„	258	„	„	„	„	„	„	„	9	376	„
3	1 069	2.8	„	„	„	„	„	1	8	1 118	sp.
4	414	9.6	„	„	„	„	„	1	8	448	sp.
2	2 851	0.7	„	„	„	„	„	2	7	3 324	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
toutenburg.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
ienhoven	„	„	4	„	„	„	„	1	2
ull en 't Waal . . .	„	„	6 (II)	„	„	„	„	2	„
trecht	295 (III)	207 (IV)	1671 (I)	58 (IV)	343 (III)	76 (IV)	286 (III)	1619 (I)	9 (V
eenendaal	„	„	74 (I)	„	„	„	11 (IV)	1	„
eldhuizen	„	„	12 (I)	„	„	„	„	4	„
inkeveen en Waverveen	3	„	71 (I)	„	„	„	20 (II)	97 (I)	„
leuten	„	1	32 (I)	„	„	„	„	2	„
reeland	„	„	8 (II)	„	„	„	2	3	„
reeswijk	12 (III)	4	27 (I)	„	7 (III)	„	9 (III)	26 (I)	„
Werkhoven	„	„	7 (III)	„	„	„	„	„	„
Westbroek	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Willeskop	„	„	2	„	„	1	„	6 (II)	„
Willige-Langerak. . .	„	„	4	„	„	„	2	„	„
Wilnis.	„	„	109 (I)	„	„	4	2	70 (I)	1
Woudenberg	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Wijk bij Duurstede . .	2	„	65 (I)	„	„	7 (IV)	„	41 (II)	1

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
-	724	„	„	„	„	„	„	„	9	903	„
7	360	19.4	„	„	„	„	„	3	6	422	sp.
8	486	16.4	„	1	„	„	„	1	7	533	sp.
564	47 781	95.5	2	-	3	3	1	„	„	58 995	27.5
86	2 940	29.2	1	„	„	1	„	1	6	3 314	sp.
16	321	49.8	1	„	„	„	„	1	7	309	sp.
191	1 915	99.7	2	1	„	„	„	1	5	2 525	38.4
35	1 115	31.3	1	„	„	„	„	2	6	1 245	sp.
13	660	19.6	„	1	„	„	„	2	6	742	sp.
85	1 278	66.5	2	„	3	„	„	1	3	1 379	19.4
7	810	8.6	„	„	1	„	„	„	8	973	„
1	700	1.4	„	„	„	„	„	1	8	812	sp.
9	564	15.9	„	1	„	„	„	2	6	632	9.4
6	667	8.9	„	„	„	„	„	2	7	772	„
186	1 630	114.1	2	„	„	„	„	3	4	1 893	37.5
1	2 013	0.4	„	„	„	„	„	1	8	2 096	sp.
116	2 569	45.1	1	1	„	1	„	2	4	2 959	14.1

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Jsselstein	19 (III)	11 (IV)	54 (II)	„	9 (IV)	„	15 (IV)	66 (I)	1
egveld	„	4	6 (III)	„	„	„	„	„	„
eist	1	„	12 (IV)	„	„	„	„	10 (IV)	„
uijlen.	3	1	32 (I)	„	6 (III)	„	5 (III)	(a) 14 (II)	„

(a) In het verslag van het geneeskundig staatstoezigt staat 24; dit is eene drukfout.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 óp 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
75	3 054	57.3	1	1	1	3	„	1	2	3 401	19.7
10	667	14.9	„	„	1	„	„	1	7	788	„
23	3 763	6.1	„	„	„	2	„	1	6	5 256	1.9
61	785	77.7	1	1	2	„	„	2	3	826	16.9

FRIESLAND.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Achtkarspelen	„	„	17 (IV)	„	„	„	„	6 (V)	
Ængwirden	6 (IV)	1	8 (IV)	„	„	„	„	13 (IV)	1
Ameland	„	„	„	„	„	„	„	„	
Baarderadeel	„	„	4	„	„	„	„	„	
Barradeel.	„	„	23 (IV)	„	„	„	„	14 (IV)	
't Bildt	„	„	2	„	„	„	„	„	
Bolsward.	„	„	50 (II)	„	„	5 (IV)	„	„	
Dantumadeel	„	„	7 (V)	„	„	„	„	„	
Dockum	„	„	34 (III)	„	„	„	„	50 (II)	
Doniawerstal	„	„	1	„	„	„	„	2	1
Ferwerderadeel. . . .	„	„	2	„	„	„	„	1	
Franeker	„	„	4	„	„	28 (III)	„	1	2
Franekeradeel	2	„	„	„	„	12 (IV)	„	12 (IV)	3
Gaasterland	„	„	67 (II)	„	„	„	„	1	
Harlingen	„	„	14 (IV	„	1	2	„	38 (IV)	
Haskerland	3	„	54 (II)	„	„	„	„	12 (IV)	1
Hemelumer, Oldephaert en Noordwolde. . .	„	6 (V)	„	„	„	„	„	„	
Hennaarderadeel . . .	2	„	„	„	„	„	„	„	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
3	7 865	2.9	„	„	„	1	1	„	7	8 931	0.6
9	2 746	10.5	„	„	„	3	„	2	4	3 326	3.9
„	1 960	„	„	„	„	„	„	„	9	2 297	„
4	4 788	0.8	„	„	„	„	„	1	8	5 363	„
7	5 467	6.7	„	„	„	2	„	„	7	6 719	2.
2	6 994	0.2	„	„	„	„	„	1	8	8 140	„
5	4 387	12.5	„	1	„	1	„	„	7	4 666	„
7	7 024	0.9	„	„	„	„	1	„	8	8 264	„
4	4 101	20.4	„	1	1	„	„	„	7	4 523	11.
4	2 776	1.4	„	„	„	„	„	3	6	3 370	sp.
3	7 548	0.3	„	„	„	„	„	2	7	8 369	sp.
5	5 320	6.5	„	„	1	„	„	3	5	6 282	sp.
9	3 605	8.	„	„	„	2	„	2	5	4 629	3.2
8	3 759	18.	„	1	„	„	„	1	7	4 268	sp.
5	8 654	6.3	„	„	„	2	„	2	5	10 552	3.5
0	5 083	13.7	„	1	„	1	„	2	5	6 309	2.6
6	3 158	1.9	„	„	„	1	„	„	8	4 096	„
2	3 427	0.5	„	„	„	„	„	1	8	4 094	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/₄₉.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Hindeloopen	„	„	„	„	„	„	„	32 (I)	
Idaarderadeel	1	15 (IV)	29 (III)	„	„	1	„	9 (IV)	
Kollumerland en Nieuw-Kruisland.	„	„	2	„	„	„	„	4	
Leeuwarden.	(a) 52 (IV)	61 (IV)	208 (III)	11 (V)	8 (V)	7 (V)	„	64 (IV)	
Leeuwarderadeel . . .	1	„	6 (V)	„	„	„	„	5 (V)	
Lemsterland.	10 (IV)	3	67 (II)	„	„	„	2	49 (II)	
Menaldumadeel. . . .	„	1	7 (V)	„	„	„	„	3	1
Oostdongeradeel . . .	„	„	2	„	„	„	„	18 (IV)	
Ooststellingwerf . . .	„	3	1	„	„	„	„	2	
Opsterland	(b) 13 (IV)	„	1	„	„	1	„	9 (V)	
Rauerderhem	„	„	„	„	„	„	„	1	1
Schiermonnikoog . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schoterland	„	„	2	„	„	„	„	37 (IV)	1
Sloten	„	1	1	„	„	„	„	„	
Smallingerland. . . .	„	„	28 (IV)	„	„	„	„	„	

(a) Volgens Arntzenius slechts 33 sterfgevallen.

(b) „ idem „ 2 „ ; hij maakt geene melding van 11 gevallen te Gorredijk

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
32	1 026	31.1	1	„	„	„	„	„	8	1 069	2.9
55	4 287	12.8	„	„	1	2	„	2	4	4 978	1.8
6	6 250	0.9	„	„	„	„	„	2	7	6 598	sp.
11	24 490	16.7	„	„	1	3	3	„	2	25 059	2.5
12	6 762	1.7	„	„	„	„	2	1	6	7 534	0.6
31	4 859	26.9	„	2	„	1	„	2	4	5 031	9.7
12	7 828	1.5	„	„	„	„	1	3	5	9 199	sp.
20	6 804	2.9	„	„	„	1	„	1	7	7 661	2.3
6	6 452	0.9	„	„	„	„	„	3	6	9 133	sp.
24.	10 311	2.3	„	„	„	1	1	2	5	12 115	0.7
2	2 486	0.8	„	„	„	„	„	2	7	2 607	sp.
„	697	„	„	„	„	„	„	„	9	1 013	„
40	9 061	4.4	„	„	„	1	„	2	6	11 144	3.4
2	810	2.4	„	„	„	„	„	2	7	886	„
28	7 211	3.8	„	„	„	1	„	„	8	8 779	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Sneek	24 (IV)	„	129 (II)	„	„	6 (V)	„	13 (IV)	„
Stavoren	„	„	8 (IV)	„	„	„	„	1	„
Tietjerksteradeel . . .	„	„	11 (IV)	„	1	„	„	8 (V)	„
Utingeradeel	9 (IV)	„	37 (III)	„	„	„	„	6 (IV)	5 (
Westdongeradeel. . .	„	2	16 (IV)	„	„	„	„	3	„
Weststellingwerf . . .	„	„	25 (IV)	„	„	„	„	10 (IV)	„
Wonseradeel	„	„	3	„	„	„	„	6 (V)	2
Workum	„	„	23 (III)	„	„	„	„	21 (IV)	1
Wijmbritseradeel . . .	2	1	25 (IV)	„	„	1	„	10 (IV)	„
IJlst	„	„	7 (III)	„	„	„	„	„	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
72	7 825	21.9	„	1	„	2	1	„	5	9 128	1.4
9	642	14.	„	„	„	1	„	1	7	642	sp.
20	9 074	2.2	„	„	„	1	1	1	6	11 175	0.7
57	3 818	14.9	„	„	1	3	„	„	5	4 598	2.3
21	6 423	3.2	„	„	„	1	„	2	6	7 351	sp.
35	9 859	3.5	„	„	„	2	„	„	7	12 657	0.7
11	9 297	1.1	„	„	„	„	1	2	6	11 395	0.7
45	3 108	14.4	„	„	1	1	„	1	6	3 655	6.
39	7 974	4.8	„	„	„	2	„	3	4	9 913	1.
7	1 344	5.2	„	„	1	„	„	„	8	1 473	„

OVERIJSSEL.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Almelo (Stad)	3	7 (IV)	„	„	„	47 (II)	„	„	„
Almelo (Ambt)	„	„	„	„	„	4	„	1	„
Avereest	3	„	48 (III)	2	13 (IV)	31 (III)	3	74 (II)	„
Bathmen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Blankeuham	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Blokzijl	7 (IV)	„	35 (I)	„	2	14 (III)	„	10 (III)	„
Borne	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Dalfsen	1	11 (IV)	10 (IV)	„	„	„	„	5 (IV)	„
Delden (Stad)	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Delden (Ambt)	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Denekamp	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Deventer	2	2	126 (III)	„	„	64 (IV)	„	100 (III)	„
Diepenheim	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Diepenveen	„	„	2	„	„	„	„	1	„
Enschedé	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Genemuiden	16 (III)	„	41 (I)	„	2	1	„	29 (II)	„
Giethoorn	1	1	13 (III)	„	„	1	„	25 (II)	„
Goor	„	„	1	„	„	„	„	3	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
57	3 448	16.5	„	1	„	1	„	1	6	3 916	„
5	3 180	1.5	„	„	„	„	„	2	7	4 560	sp.
74	5 576	31.2	„	1	2	1	„	3	2	6 359	11.6
„	1 530	„	„	„	„	„	„	„	9	1 557	„
„	329	„	„	„	„	„	„	„	9	434	„
61	1 547	43.9	1	„	2	1	„	„	5	1 780	5.6
„	3 417	„	„	„	„	„	„	„	9	3 600	„
27	4 775	5.6	„	„	„	3	„	1	5	5 401	0.9
„	1 565	„	„	„	„	„	„	„	9	1 661	„
„	3 063	„	„	„	„	„	„	„	9	3 072	„
1	4 295	0.2	„	„	„	„	„	1	8	4 465	„
94	15 258	19.2	„	„	2	1	„	2	4	17 726	5.6
„	1 506	„	„	„	„	„	„	„	9	1 684	„
3	3 257	0.9	„	„	„	„	„	2	7	3 822	sp.
„	3 778	„	„	„	„	„	„	„	9	5 039	„
89	1 828	48.6	1	1	1	„	„	2	4	2 217	13.
41	1 336	30.6	„	1	1	„	„	3	4	1 696	14.7
4	1 831	2.2	„	„	„	„	„	2	7	2 204	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Grafhorst	6 (II)	”	”	”	”	4 (III)	”	5 (II)	”
Gramsbergen	”	”	”	”	2	”	”	”	”
Haaksbergen	”	”	6 (IV)	”	”	1	”	”	”
Ham (den)	”	”	”	”	”	1	”	10 (IV)	”
Hardenberg (Stad)	”	”	”	”	”	”	”	3	”
Hardenberg (Ambt)	”	”	4	”	”	8 (IV)	”	28 (III)	”
Hasselt	”	”	10 (IV)	”	1	3	”	17 (III)	”
Heino	”	”	1	”	”	1	”	1	”
Hellendoorn	3	”	”	”	”	1	”	1	1
Hengelo	”	”	”	”	”	”	”	”	”
Holten	”	”	”	”	”	”	”	”	”
Kampen } Schokland (*a*).	51 (III)	”	204 (II)	”	12 (IV)	140 (II)	”	305 (I)	1
Schokland (*a*)	26		26		5				
Kamperveen	”	”	”	”	”	”	”	1	”
Kuinre	”	1	8 (III)	”	”	”	”	”	”
Lonneker	”	”	”	”	”	”	1	”	”
Losser	”	”	”	”	”	”	”	”	”

(*a*) Tijdens de laatste epidemieën was Schokland reeds ontvolkt en bij Kampen gevoegd.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
15	433	34.6	„	2	1	„	„	„	6	513	9.7
2	1 684	1.1	„	„	„	„	„	1	8	2 122	„
7	4 585	1.5	„	„	„	1	„	1	7	4 829	„
11	2 382	4.6	„	„	„	1	„	1	7	3 528	2.8
3	992	3.	„	„	„	„	„	1	8	1 193	sp.
40	4 896	8.1	„	„	1	1	„	1	6	7 072	3.9
31	2 061	15.	„	„	1	1	„	2	5	2 477	6.8
3	1 775	1.6	„	„	„	„	„	3	6	1 924	sp.
6	3 874	1.5	„	„	„	„	„	4	5	5 031	sp.
„	3 638	„	„	„	„	„	„	„	9	4 499	„
„	2 784	„	„	„	„	„	„	„	9	3 077	„
770	11 524	66.8	1	2	1	1	„	1	3	15 489	19.7
1	534	1.8	„	„	„	„	„	1	8	616	sp.
9	919	9.7	„	„	1	„	„	1	7	968	„
1	8 000	0.1	„	„	„	„	„	1	8	9 328	„
„	4 817	„	„	„	„	„	„	„	9	4 992	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Markelo	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nieuwleusen	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Oldemarkt	4	„	9 (IV)	„	„	„	„	8 (IV)	„
Oldenzaal.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Olst	„	„	7 (IV)	„	„	1	„	„	„
Ommen (Stad)	(b) 11 (IV)	„	„	„	„	„	„	2	„
Ommen (Ambt) . . .	8 (IV)	4	„	„	„	„	„	13 (III)	„
Ootmarsum	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Raalte	„	„	2	„	„	1	„	3	„
Rijssen	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Staphorst.	„	„	3	„	„	„	„	8 (IV)	„
Steenwijk.	„	„	67 (II)	„	11 (IV)	„	„	1	„
Steenwijkerwold . . .	2	„	12 (IV)	„	1	„	„	8 (IV)	„
Tubbergen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Vollenhove (Stad). . .	„	„	8 (III)	„	„	„	„	33 (I)	„
Vollenhove (Ambt) . .	„	„	8 (IV)	„	1	1	„	15 (III)	„

(b) Volgens Suerman alle te Ommeschans.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	3 637	„	„	„	„	„	„	„	9	4 251	„
1	1 923	0.5	„	„	„	„	„	1	8	2 086	sp.
21	2 325	9.	„	„	„	2	„	1	6	2 604	3.
„	2 913	„	„	„	„	„	„	„	9	3 393	„
8	3 777	2.1	„	„	„	1	„	1	7	4 521	„
13	3 555	3.6	„	„	„	1	„	1	7	3 517	sp.
25	2 212	11.3	„	„	1	1	„	1	6	3 147	4.1
„	1 600	„	„	„	„	„	„	„	9	1 745	„
6	5 213	1.1	„	„	„	„	„	3	6	5 532	sp.
1	2 922	0.3	„	„	„	„	„	1	8	3 454	„
11	4 291	2.5	„	„	„	1	„	1	7	4 843	1.6
79	3 682	21.4	„	1	„	1	„	1	6	4 184	sp.
23	5 147	4.4	„	„	„	2	„	2	5	5 659	1.4
„	5 446	„	„	„	„	„	„	„	9	6 072	„
41	1 405	29.1	1	„	1	„	„	„	7	1 554	21.2
25	1 773	14.	„	„	1	1	„	2	5	2 004	7.4

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Vriezenveen.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wanneperveen	„	„	3	„	„	„	„	7 (IV)	„
Weerselo	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wierden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Wijhe	„	„	1	„	2	1	„	1	„
Wilsum	„	„	1	„	„	„	„	„	„
IJsselmuiden	„	„	8 (III)	„	„	6 (IV)	„	12 (III)	„
Zalk en Veecaten. . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Zwartsluis	35 (II)	26 (III)	120 (I)	2	28 (III)	29 (III)	1	79 (I)	„
Zwolle.	46 (IV)	45 (IV)	284 (II)	„	6 (V)	61 (IV)	4	204 (II)	2
Zwollerkerspel. . . .	„	„	„	„	1	„	„	3	„

1832—1867	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners).	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
„	2 962	„	„	„	„	„	„	„	9	3 453	„
0	1 452	6.8	„	„	„	1	„	1	7	1 409	4.9
„	5 365	„	„	„	„	„	„	„	9	5 399	„
„	5 331	„	„	„	„	„	„	„	9	5 869	„
5	3 627	1.3	„	„	„	„	„	4	5	4 133	sp.
1	504	1.9	„	„	„	„	„	1	8	612	„
6	1 354	19.2	„	„	2	1	„	„	6	1 767	6.7
„	675	„	„	„	„	„	„	„	9	781	„
0	3 362	95.1	2	1	3	„	„	2	1	4 207	18.2
2	18 168	35.8	„	2	„	3	1	2	1	20 448	10.
5	4 425	1.1	„	„	„	„	„	3	6	5 268	sp.

GRONINGEN.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Adorp	„	„	1	„	„	„	„	1	
Aduard	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	4	
Apingedam (*a*). . . .	„	1	3	„	„	1	„	13 (IV)	
Baflo	1	„	7 (IV)	9 (IV)	„	„	„	„	
Bedum	1	„	9 (IV)	„	„	„	„	57 (II)	
Beerta.	„	„	„	„	„	„	„	2	
Bellingwolde	„	„	„	„	1	„	„	4	
Bierum	„	„	1	„	„	„	„	1	
Delfzijl	„	1	4	„	„	„	„	6 (IV)	
Eenrum	„	„	1	„	„	„	„	1	
Ezinge (*b*)	„	„	37 (I)	„	„	1	„	5 (IV)	
Finsterwolde	„	„	„	„	„	„	„	9 (III)	
Groningen	218 (III)	280 (III)	834 (I)	19 (V)	128 (IV)	145 (IV)	27 (V)	1046 (I)	3
Grootegast	„	1	2	„	„	„	„	1	
Grijpskerk	„	„	„	„	„	„	„	25 (III)	

(*a*) Volgens eene mededeeling van het gemeentebestuur van Apingedam is van het aantal overledenen aan chole 1833, 1853, 1854, 1855 en 1859 geene aanteekening gehouden. Het cijfer van 1833 is uit Suerman, dat van uit het archief der voormalige provinciale geneeskundige commissie.

(*b*) Als voren wat Ezinge betreft. Het cijfer voor 1855 mede uit het archief als boven.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
2	1 119	1.7	„	„	„	„	„	2	7	1 306	sp.
10	1 848	5.4	„	„	„	1	„	1	7	2 270	sp.
18	3 315	5.4	„	„	„	1	„	3	5	3 645	3.5
17	2 170	7.8	„	„	„	2	„	1	6	2 349	„
67	3 377	19.8	„	1	„	1	„	1	6	3 951	14.4
2	3 329	0.6	„	„	„	„	„	1	8	3 711	sp.
5	3 222	1.5	„	„	„	„	„	2	7	3 702	sp.
2	3 026	0.6	„	„	„	„	„	2	7	3 579	sp.
11	4 321	2.5	„	„	„	1	„	2	6	5 306	1.1
2	2 424	0.8	„	„	„	„	„	2	7	2 687	sp.
43	1 726	24.9	1	„	„	1	„	1	6	2 044	2.4
9	1 760	5.1	„	„	1	„	„	„	8	2 179	4.1
750	33 694	81.6	2	„	2	2	2	1	„	37 312	28.1
4	3 176	1.2	„	„	„	„	„	3	6	4 065	sp.
25	2 772	9.	„	„	1	„	„	„	8	3 158	8.2

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Haren	„	1 (c)	2	3	5 (IV)	4	2	13 (IV)	„
Hoogezand	4	„	18 (IV)	„	„	„	„	37 (III)	„
Hoogkerk	1	2	2	1	„	„	„	2	„
Kanters	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Kloosterburen	„	„	9 (III)	„	„	„	„	1	„
Leek	„	„	6 (IV)	„	„	„	„	7 (IV)	„
Leens	„	„	23 (III)	„	„	„	„	25 (III)	„
Loppersum	„	„	2	„	„	„	„	„	„
Marum	„	„	7 (IV)	„	„	„	„	1	„
Meeden	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Middelstum	„	„	16 (III)	„	„	„	„	4	„
Midwolde.	„	„	3	„	„	„	„	2	„
Muntendam	„	„	11 (III)	„	2	„	„	16 (III)	„
Nieuwe Pekela. . . .	2	1	14 (IV)	„	1	3	„	7 (IV)	„
Nieuweschans	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Nieuwolda	„	„	„	„	„	„	„	„	„

(c) Volgens eene opgave van den Commissaris des Konings zouden te Hoogezand in 1833 27 sterfgevallen aan cho zijn voorgekomen.

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. I.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. II.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. III.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners. IV.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners. V.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen). VI.	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera. VII.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
30	2 689	11.1	"	"	"	2	"	5	2	3 105	4.1
59	5 936	9.9	"	"	1	1	"	1	6	7 781	4.7
8	1 046	7.6	"	"	"	"	"	5	4	1 312	sp.
1	1 980	0.5	"	"	"	"	"	1	8	2 382	"
10	1 512	6.6	"	"	1	"	"	1	7	1 761	sp.
13	4 513	2.8	"	"	"	2	"	"	7	4 863	1.4
48	3 108	15.4	"	"	2	"	"	"	7	3 541	0.7
2	2 240	0.8	"	"	"	"	"	1	8	2 499	"
8	3 115	2.5	"	"	"	1	"	1	7	3 715	sp.
"	1 186	"	"	"	"	"	"	"	9	1 468	"
20	1 783	11.2	"	"	1	"	"	1	7	2 131	sp.
5	2 922	17.	"	"	"	"	"	2	7	3 691	sp.
29	2 091	13.8	"	"	2	"	"	1	6	2 527	6.3
28	4 248	6.5	"	"	"	2	"	4	3	4 956	1.4
2	967	2.	"	"	"	"	"	1	8	1 156	sp.
"	1 646	"	"	"	"	"	"	"	9	1 803	"

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18⁴⁸/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Noordbroek	„	„	„	„	1	„	„	„	„
Noorddijk	2	„	2	„	„	„	„	5 (IV)	„
Oldehoven	„	„	„	„	„	„	1	7 (IV)	„
Oldekerk	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Onstwedde	„	„	3	„	„	„	„	21 (III)	„
Oude Pekela	„	„	1	„	„	6 (IV)	„	1	„
Sappemeer (*d*)	6 (IV)	1	9 (IV)	„	„	2	„	10 (IV)	„
Scheemda.	„	1	1	3	„	„	„	2	„
Slochteren (*e*)	1	1	1	„	„	„	„	4	„
Stedum	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Ten Boer.	1	„	11 (IV)	„	„	„	„	1	„
Termunten	„	„	2	„	„	„	„	1	„
Uithuizen	„	„	10 (IV)	„	1	„	„	3	„
Uithuizermade	„	„	3	„	„	„	„	1	„
Ulrum.	„	„	24 (III)	„	„	14 (III)	„	5 (IV)	„

(*d*) Volgens bericht van het gemeentebestuur van Sappemeer geene aanteekening voor 1854.

(*e*) „ „ „ „ „ „ Slochteren „ „ „ 1833 1853, 1854, 1855, 1859.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
1	2 018	0.4	„	„	„	„	„	1	8	2 207	„
9	1 049	8.5	„	„	„	1	„	2	6	1 250	4.
8	2 280	3.5	„	„	„	1	„	1	7	2 680	2.2
2	1 016	1.9	„	„	„	„	„	1	8	1 193	sp.
24	3 275	7.3	„	„	1	„	„	1	7	5 651	3.7
8	3 801	2.1	„	„	„	1	„	2	6	4 659	sp.
28	3 170	8.8	„	„	„	3	„	2	4	3 950	2.5
7	3 733	1.8	„	„	„	„	„	4	5	4 400	sp.
7	6 783	1.	„	„	„	„	„	4	5	7 830	sp.
„	1 665	„	„	„	„	„	„	„	9	2 023	„
13	3 274	3.9	„	„	„	1	„	2	6	4 003	sp.
3	2 360	1.2	„	„	„	„	„	2	7	2 872	sp.
14	2 728	5.1	„	„	„	1	„	2	6	3 393	sp.
4	3 307	1.2	„	„	„	„	„	2	7	3 797	sp.
43	2 640	16.2	„	„	2	1	„	„	6	2 776	1.8

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Usquert	„	„	10 (III)	„	„	„	„	20 (II)	„
Veendam	9 (IV)	12 (IV)	16 (IV)	2	17 (IV)	5 (V)	„	18 (IV)	„
Vlagtwedde	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Warffum	„	„	68 (I)	„	„	„	„	9 (IV)	„
Wedde	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Wildervank	1	(f) 10 (IV)	9 (IV)	3	15 (IV)	5 (V)	„	25 (IV)	„
Winschoten	„	„	10 (IV)	„	2	2	„	29 (III)	„
Winsum	„	„	1	„	7 (IV)	„	„	53 (I)	„
't Zandt	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Zuidbroek	„	„	3	„	„	„	„	9 (III)	„
Zuidhorn	„	„	„	„	„	„	„	4	„

(f) Volgens eene opgave van den Commissaris des Konings slechts 6 gevallen van cholera te Wildervank in 1833.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
30	1 532	19.5	„	1	1	„	„	„	7	1 840	10.8
79	7 529	10.4	„	„	„	5	1	1	2	9 808	1.8
„	2 253	„	„	„	„	„	„	„	9	3 085	„
77	1 896	40.6	1	„	„	1	„	„	7	2 158	4.1
1	1 755	0.5	„	„	„	„	„	1	8	2 266	sp.
58	5 542	12.2	„	„	„	4	1	2	2	7 360	3.3
43	4 123	10.4	„	„	1	1	„	2	5	5 414	5.3
61	1 869	32.6	1	„	„	1	„	1	6	1 997	26.5
2	2 688	0.7	„	„	„	„	„	1	8	3 058	sp.
16	1 669	9.5	„	„	1	„	„	2	6	2 082	4.3
4	2 248	1.7	„	„	„	„	„	1	8	2 530	sp.

DRENTHE.

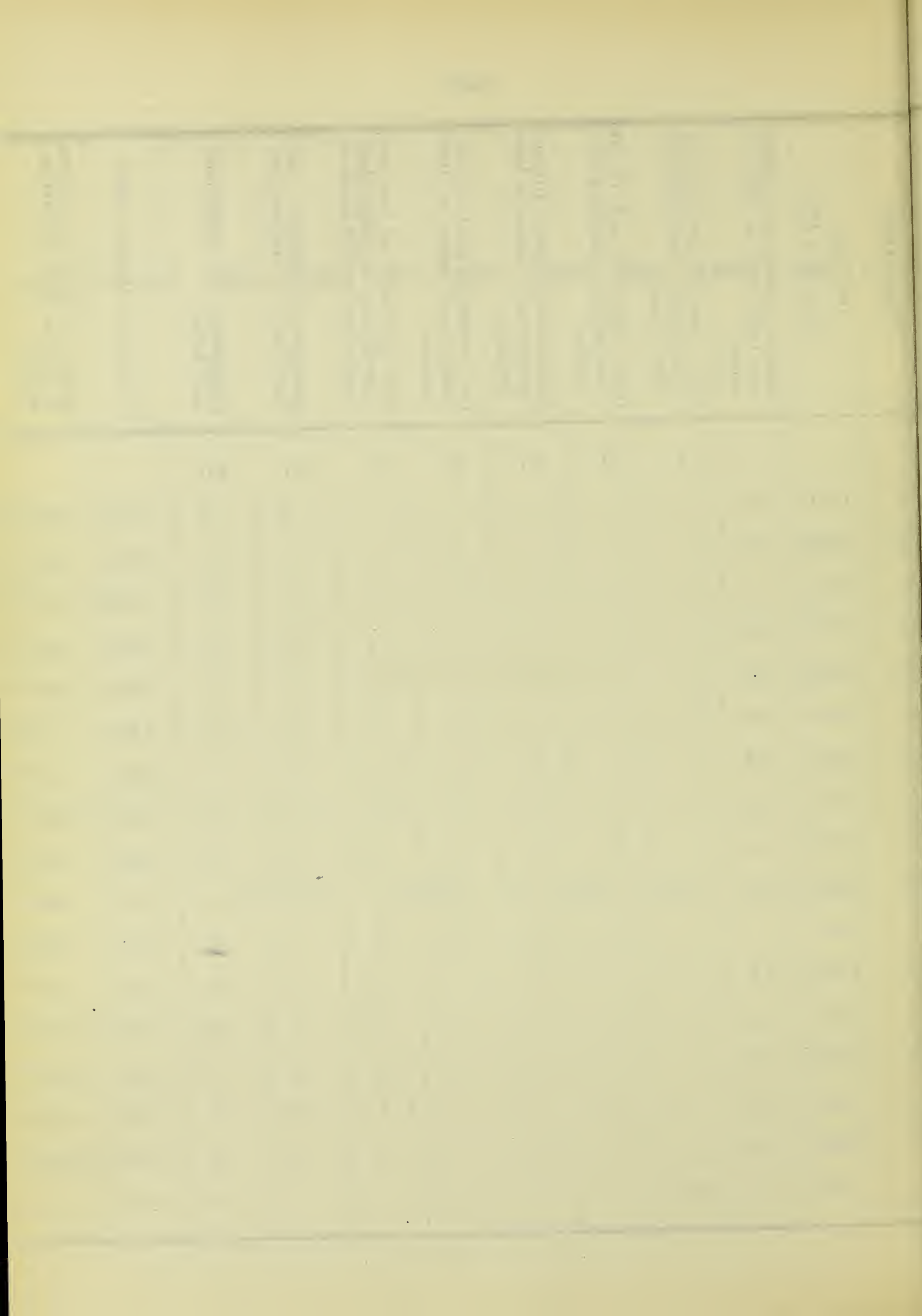
GEMEENTEN.	1832.	1833.	18^{48}/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866	186
Anlo	„	„	2	„	„	„	„	1	
Assen	„	„	13 (IV)	„	1	1	„	7 (IV)	
Beilen . . . . , . .	„	„	„	„	„	1	„	5 (IV)	
Borger.	„	„	„	„	„	„	„	3	
Coevorden	„	„	35 (II)	„	„	„	„	„	13
Dalen	„	„	„	„	„	„	„	1	
Diever.	„	2	4	„	„	„	„	„	
Dwingelo.	„	„	„	„	„	„	„	1	
Eelde	„	„	„	„	„	„	„	„	
Emmen	„	„	„	„	„	„	„	1	
Gasselte	„	„	2	„	„	„	„	2	
Gieten	„	„	„	„	„	„	„	2	
Havelte	2	„	1	„	„	„	„	1	
Hoogeveen	4	„	14 (IV)	5 (V)	8 (IV)	3	„	98 (II)	7
Meppel	13 (IV)	13 (IV)	86 (II)	1	56 (III)	2	„	216 (I)	1
Norg (*a*)	„	„	243 (I)	„	125 (II)	„	„	„	

(*a*) Onder Norg zijn gelegen de Rijksgestichten van Veenhuizen, met eene bevolking van 4688 zielen in 1866.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
3	2 567	1.1	„	„	„	„	„	2	7	2 977	sp.
22	4 392	5.	„	„	„	2	„	2	5	6 223	1.1
6	2 752	2.1	„	„	„	1	„	1	7	3 701	1 3
3	3 327	0.9	„	„	„	„	„	1	8	4 947	sp.
48	2 546	18.8	„	1	1	„	„	„	7	2 688	4.4
1	3 133	0.3	„	„	„	„	„	1	8	3 840	sp.
6	1 566	4.3	„	„	„	„	„	2	7	1 471	„
1	1 494	0.6	„	„	„	„	„	1	8	1 701	sp.
„	1 559	„	„	„	„	„	„	„	9	1 545	„
1	2 689	0.3	„	„	„	„	„	1	8	5 038	sp.
4	1 594	2.5	„	„	„	„	„	2	7	2 012	sp.
2	1 788	1.1	„	„	„	„	„	1	8	2 138	sp.
4	2 386	1.6	„	„	„	„	„	3	6	2 495	sp.
139	7 253	19.1	„	1	„	2	2	2	2	10 649	9.4
388	6 402	60.6	1	1	1	2	„	3	1	7 573	22.6
368	7 270	50.6	1	1	„	„	„	„	7	5 489	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Nijenveen	„	„	„	„	1	„	„	1	
Odoorn	„	„	„	„	„	„	„	4	
Oosterhesselen	„	„	„	„	„	„	„	„	
Peize	„	„	„	„	„	„	„	1	
Roden	„	„	3	„	„	„	„	2	
Rolde	1	„	„	„	„	„	„	„	
Ruinen	„	„	1	„	1	„	„	„	
Ruinerwold	„	1	2	„	„	„	„	3	
Sleen	„	„	„	„	„	„	„	2	
Smilde.	10 (IV)	4	59 (II)	„	26 (III)	8 (IV)	„	20 (III)	
Vledder	„	„	„	„	„	„	„	„	
Vries	„	„	„	„	„	„	„	4	
Westerbork	„	„	„	„	„	„	„	„	
Wijk (de).	„	„	2	„	„	„	„	2	
Zuidlaren.	„	1	1	„	„	„	„	„	
Zuidwolde	„	„	„	„	„	„	„	7 (IV)	
Zweelo.	„	„	„	„	„	„	„	„	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Aantal overledenen aan cholera van 1832—1867 op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Bevolking 31 December 1865.	Aantal overledenen aan cholera in 1866 en 1867 op 1000 inwoners.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		
2	1 331	1.5	„	„	„	„	„	2	7	1 169	sp.
4	1 649	2.4	„	„	„	„	„	1	8	3 561	sp.
„	885	„	„	„	„	„	„	„	9	1 102	„
1	1 269	0.7	„	„	„	„	„	1	8	1 326	sp.
5	1 888	2.6	„	„	„	„	„	2	7	2 234	sp.
1	1 516	0.6	„	„	„	„	„	1	8	1 700	„
2	2 220	0.9	„	„	„	„	„	2	7	2 822	„
6	1 829	3.2	„	„	„	„	„	3	6	1 946	sp.
2	1 278	1.5	„	„	„	„	„	1	8	2 585	sp.
27	4 491	28.2	„	1	2	2	„	1	3	5 840	3.4
„	2 087	„	„	„	„	„	„	„	9	2 315	„
4	1 820	2.1	1	„	„	„	„	1	8	2 512	sp.
„	1 417	„	„	„	„	„	„	„	9	2 067	„
4	2 018	1.9	„	„	„	„	„	2	7	2 178	sp.
2	1 420	1.4	„	„	„	„	„	2	7	1 804	„
7	2 148	3.2	„	„	„	1	„	„	8	3 245	2.1
„	954	„	„	„	„	„	„	„	9	1 134	„

LIMBURG.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.
Ambij	"	"	"	"	"	2	"	"
Amstenrade	"	"	"	"	"	"	"	"
Arcen en Velden . . .	"	"	"	"	"	"	"	"
Baexem	"	"	"	"	"	"	"	"
Beegden	"	"	"	"	"	"	"	"
Beek	"	"	5 (IV)	"	(×)	"	"	9 (IV)
Beesel	"	"	"	"	"	"	"	"
Belfeld	"	"	"	"	"	"	"	"
Bemelen	"	"	"	"	"	"	"	"
Berg en Terblijt . . .	"	"	"	"	"	"	"	"
Bergen	"	"	"	"	"	"	"	"
Bingelrade	"	"	"	"	"	"	"	"
Bocholtz.	"	"	"	"	"	"	"	"
Borgharen	"	"	2	"	"	"	"	11 (I)
Born	"	"	"	"	"	"	"	21 (II)
Broekhuysen	"	"	"	"	"	"	"	"

(×) Waar het teeken × is geplaatst, zijn personen aan cholera overleden, maar het aantal is niet bekend.

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
"	749	"	"	"	"	"	"	"	"	780	"
"	532	"	"	"	"	"	"	"	"	482	"
"	1 681	"	"	"	"	"	"	"	"	1 703	"
"	548	"	"	"	"	"	"	"	"	547	"
"	628	"	"	"	"	"	"	"	"	630	"
"	2 462	"	"	"	"	"	"	"	9	2 538	3.5
"	1 425	"	"	"	"	"	"	"	"	1 631	"
"	437	"	"	"	"	"	"	"	"	531	"
"	222	"	"	"	"	"	"	"	"	257	"
"	793	"	"	"	"	"	"	"	"	811	"
"	4 030	"	"	"	"	"	"	"	"	4 446	"
"	420	"	"	"	"	"	"	"	"	439	"
"	1 004	"	"	"	"	"	"	"	"	1 288	"
"	499	"	"	"	"	"	"	"	11	571	19.2
"	1 535	"	"	"	"	"	"	"	21	1 520	13.8
"	849	"	"	"	"	"	"	"	"	877	"

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Broek en Sittard . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Brunssum	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Buggenum	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Bunde.	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Cadier en Keer . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Echt	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Elsloo	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	2	
Eijgelshoven	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1	
Eijsden	〃	〃	1	〃	〃	〃	〃	〃	
Geleen	〃	〃	1	〃	〃	〃	〃	〃	
Gennep	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Geul	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1	
Grathem	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Grevenbicht.	〃	〃	1	〃	〃	〃	〃	16 (II)	
Gronsveld	〃	〃	2	〃	〃	〃	〃	12 (III)	
Grubbenvorst	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
Gulpen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1	1
Haelen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieëen met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
,	677	„	„	„	„	„	„	„	„	676	„
,	1 000	„	„	„	„	„	„	„	„	977	„
,	675	„	„	„	„	„	„	„	„	710	„
,	622	„	„	„	„	„	„	„	„	667	„
,	619	„	„	„	„	„	„	„	„	603	„
,	3 678	„	„	„	„	„	„	„	„	3 918	„
,	1 254	„	„	„	„	„	„	„	2	1 176	sp.
,	455	„	„	„	„	„	„	„	1	454	sp.
,	1 996	„	„	„	„	„	„	„	„	2 067	„
,	2 181	„	„	„	„	„	„	„	„	2 225	„
,	1 234	„	„	„	„	„	„	„	„	1 391	„
,	935	„	„	„	„	„	„	„	1	1 000	sp.
,	1 070	„	„	„	„	„	„	„	„	1 092	„
,	1 010	„	„	„	„	„	„	„	16	1 120	14.2
,	1 682	„	„	„	„	„	„	„	12	1 756	6.8
,	1 378	„	„	„	„	„	„	„	„	1 329	„
,	2 141	„	„	„	„	„	„	„	2	2 357	sp.
,	750	„	„	„	„	„	„	„	„	755	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	18^{48}/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Heel en Panheel . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Heer	„	„	2	„	„	„	„	4	
Heerlen	„	„	„	„	„	„	„	„	
Helden	„	„	„	„	„	„	„	„	
Herkenbosch en Melick .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Herten	„	„	„	„	„	„	„	„	
Heijthuijsen	„	„	„	„	„	„	„	„	
Hoensbroek	„	„	„	„	„	„	„	„	
Horn	„	„	„	„	„	„	„	„	
Horst	„	„	„	„	„	„	„	„	
Houthem	„	„	1	„	(×)	„	„	„	
Hulsberg	„	„	„	„	„	„	„	„	
Hunsel	„	„	„	„	„	„	„	„	
Itteren.	„	„	4	„	„	„	„	2	
Ittervoort.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Jabeek.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Kerkrade	„	„	„	„	„	„	„	3	
Kessel	„	„	„	„	„	„	„	„	

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1869.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	775	„	„	„	„	„	„	„	„	847	„
„	1 250	„	„	„	„	„	„	„	4	1 445	sp.
„	4 539	„	„	„	„	„	„	„	„	5 103	„
„	2 700	„	„	„	„	„	„	„	„	3 091	„
„	1 299	„	„	„	„	„	„	„	„	1 432	„
„	748	„	„	„	„	„	„	„	„	941	„
„	1 503	„	„	„	„	„	„	„	„	1 676	„
„	1 198	„	„	„	„	„	„	„	„	1 210	„
„	903	„	„	„	„	„	„	„	„	925	„
„	3 322	„	„	„	„	„	„	„	„	3 474	„
„	707	„	„	„	„	„	„	„	„	782	„
„	1 137	„	„	„	„	„	„	„	„	1 171	„
„	959	„	„	„	„	„	„	„	„	1 048	„
„	455	„	„	„	„	„	„	„	2	451	sp.
„	236	„	„	„	„	„	„	„	„	274	„
„	431	„	„	„	„	„	„	„	„	429	„
„	4 240	„	„	„	„	„	„	„	3	4 980	sp.
„	1 230	„	„	„	„	„		„	„	1 207	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867.
Klimmen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Limbrecht	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Linne	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Maasbracht	„	„	„	„	„	„	„	2	„
Maasbrée.	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Maasniel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Maastricht	2	36 (a)	351 (II)	„	87 (IV)	60 (IV)	1	299 (II)	57 (I
Margraten	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Meerlo.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Meerssen.	„	„	(×)	„	(×)	1	„	7 (IV)	1
Merkelbeek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Mesch.	„	„	„	„	(×)	„	„	3	„
Meijel	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Mheer.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Montfort	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Mook en Middelaar . .	„	„	„	„	„	„	„	1	„

(a) De ziekte heerschte tot Februari 1834.

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer den 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	1 109	„	„	„	„	„	„	„	„	1 170	„
„	1 471	„	„	„	„	„	„	„	„	1 344	„
„	809	„	„	„	„	„	„	„	„	905	„
„	1 175	„	„	„	„	„	„	„	2	1 261	sp.
„	4 128	„	„	„	„	„	„	„	1	4 581	sp.
„	1 388	„	„	„	„	„	„	„	„	1 720	„
„	25 140	„	„	„	„	„	„	„	356	28 719	12.4
„	1 129	„	„	„	„	„	„	„	„	1 073	„
„	1 349	„	„	„	„	„	„	„	„	1 549	„
„	2 184	„	„	„	„	„	„	„	8	2 583	3.1
„	710	„	„	„	„	„	„	„	„	704	„
„	264	„	„	„	„	„	„	„	3	245	sp.
„	974	„	„	„	„	„	„	„	„	1 097	„
„	970	„	„	„	„	„	„	„	„	992	„
„	671	„	„	„	„	„	„	„	„	710	„
„	1 194	„	„	„	„	„	„	„	1	1 237	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186…
Munstergeleen	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nederweert	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Neer	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Neeritter.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nieuwenhagen	„	„	„	„	„	„	„	1	„
Nieuwstadt	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Noorbeek.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nunhem	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Nuth	„	„	1	„	„	„	„	„	„
Obbicht en Papenhoven.	„	„	1	„	„	„	„	8 (II)	„
Ohe en Laak	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oirsbeek	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Ottersum.	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oud-Valkenburg . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Oud-Vroenhoven . . .	„	„	(×)	„	„	„	„	3	„
Posterhort	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Rimburg	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Roermond	„	„	„	„	„	„	„	2	„

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
"	689	"	"	"	"	"	"	"	"	679	"
"	4 335	"	"	"	"	"	"	"	"	4 471	"
"	1 502	"	"	"	"	"	"	"	"	1 525	"
"	754	"	"	"	"	"	"	"	"	750	"
"	1 054	"	"	"	"	"	"	"	1	1 118	sp.
"	855	"	"	"	"	"	"	"	"	690	"
"	822	"	"	"	"	"	"	"	"	746	"
"	224	"	"	"	"	"	"	"	"	240	"
"	1 314	"	"	"	"	"	"	"	"	1 289	"
"	679	"	"	"	"	"	"	"	8	719	11.1
"	565	"	"	"	"	"	"	"	"	547	"
"	1 048	"	"	"	"	"	"	"	"	1 067	"
"	1 712	"	"	"	"	"	"	"	"	2 078	"
"	597	"	"	"	"	"	"	"	"	572	"
"	1 264	"	"	"	"	"	"	"	3	1 340	sp.
"	998	"	"	"	"	"	"	"	"	1 338	"
"	262	"	"	"	"	"	"	"	"	235	"
"	7 212	"	"	"	"	"	"	"	2	9 008	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	18
Roggel	„	„	„	„	„	„	„	„	
Roosteren	„	„	„	„	„	„	„	„	
Rijckholt.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schaesberg	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schimmert	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schinnen.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schin-op en Geulle . .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Schinveld.	„	„	„	„	„	„	„	1	
Sevenum	„	„	„	„	„	„	„	„	
Simpelveld	„	„	„	„	„	„	„	2	
St. Geertruid	„	„	„	„	„	„	„	1	
St. Odilienberg. . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	
St. Pieter	„	„	1	„	(×)	(×)	2	13 (I)	
Sittard.	„	„	„	„	„	„	„	12 (IV)	
Slenaken	„	„	„	„	„	„	„	„	
Spaubeek.	„	„	„	„	„	„	„	„	
Stein	„	„	2	„	„	„	„	„	
Stevensweert	„	„	„	„	„	„	„	1	

1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwonars.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	1 382	„	„	„	„	„	„	„	„	1 487	„
„	929	„	„	„	„	„	„	„	„	910	„
„	200	„	„	„	„	„	„	„	„	234	„
„	1 120	„	„	„	„	„	„	„	„	1 355	„
„	1 416	„	„	„	„	„	„	„	„	1 446	„
„	1 996	„	„	„	„	„	„	„	„	2 037	„
„	396	„	„	„	„	„	„	„	„	421	„
„	894	„	„	„	„	„	„	„	1	931	sp.
„	1 770	„	„	„	„	„	„	„	„	1 943	„
„	1 112	„	„	„	„	„	„	„	2	1 325	sp.
„	962	„	„	„	„	„	„	„	1	973	sp.
„	817	„	„	„	„	„	„	„	„	938	„
„	647	„	„	„	„	„	„	„	13	843	15.4
„	4 324	„	„	„	„	„	„	„	12	4 813	2.4
„	595	„	„	„	„	„	„	„	„	595	„
„	706	„	„	„	„	„	„	„	„	680	„
„	1 588	„	„	„	„	„	„	„	„	1 659	„
„	1 054	„	„	„	„	„	„	„	1	1 079	sp.

GEMEENTEN.	1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	186
Stamproy	„	„	„	„	„	„	„	„	
Strucht	„	„	„	„	„	„	„	„	
Susteren	„	„	„	„	„	„	„	3	
Swalmen	„	„	„	„	„	„	„	„	
Tegelen	„	„	1	„	„	„	„	„	
Thorn	„	„	„	„	„	„	„	„	
Ubach-over-Worms . .	„	„	„	„	„	„	„	„	
Ulestraten	„	„	„	„	„	„	„	„	
Urmond	„	„	„	„	„	„	„	„	
Vaals	„	„	„	„	„	„	„	2	
Valkenburg	„	„	„	„	„	„	„	„	
Venlo	„	„	2	„	8 (IV)	„	„	5 (IV)	10
Venray	„	„	„	„	„	„	„	„	
Vlodrop	„	„	„	„	„	„	„	„	
Voerendaal	„	„	3	„	„	„	„	„	
Wanssum	„	„	„	„	„	„	„	„	
Weert	„	„	1	„	„	(×)	„	„	
Wessem	„	„	„	„	„	„	„	„	

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorvan aan cholera in 1866 en 1867,	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
„	1 209	„	„	„	„	„	„	„	„	1 190	„
„	285	„	„	„	„	„	„	„	„	315	„
„	1 945	„	„	„	„	„	„	„	3	1 910	sp.
„	1 659	„	„	„	„	„	„	„	„	1 893	„
„	1 370	„	„	„	„	„	„	„	„	1 914	„
„	1 389	„	„	„	„	„	„	„	„	1 330	„
„	1 229	„	„	„	„	„	„	„	„	1 251	„
„	799	„	„	„	„	„	„	„	„	840	„
„	1 093	„	„	„	„	„	„	„	„	1 130	„
„	3 279	„	„	„	„	„	„	„	2	3 693	sp.
„	755	„	„	„	„	„	„	„	„	844	„
„	7 526	„	„	„	„	„	„	„	15	8 068	1.8
„	4 727	„	„	„	„	„	„	„	„	4 957	„
„	852	„	„	„	„	„	„	„	„	995	„
„	1 766	„	„	„	„	„	„	„	„	1 802	„
„	740	„	„	„	„	„	„	„	„	748	„
„	6 927	„	„	„	„	„	„	„	„	6 788	„
„	892	„	„	„	„	„	„	„	„	922	„

GEMEENTEN.	1832.	1833.	1848/49.	1853.	1854.	1855.	1859.	1866.	1867
Wittem	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Wijlre.	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Wijnandsrade	"	"	"	"	"	"	"	"	"
			(b)				(c)		

(b) Met zekerheid kan worden bericht, dat in de opgegeven cijfers voor 1848/49 de sterfte onder de militairen niet begrepen

(c) Onder de opgegeven cijfers zijn de militairen begrepen.

Gestorven aan cholera 1832—1867.	Bevolking: Volkstelling 1849.	Getal epidemieën met meer dan 20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 10—20 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 5—10 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met 1—5 overledenen aan cholera op 1000 inwoners.	Getal epidemieën met meer dan 4 overledenen aan cholera, doch minder dan 1 op 1000 inwoners.	Sporadisch voorgekomen (niet meer dan 1—4 sterfgevallen).	Vrijgebleven van sterfgevallen aan cholera.	Gestorven aan cholera in 1866 en 1867.	Bevolking 31 December 1865.	Gestorven aan cholera op 1000 inwoners.
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
"	3 395	"	"	"	"	"	"	"	"	3 872	"
"	1 623	"	"	"	"	"	"	"	"	1 775	"
"	473	"	"	"	"	"	"	"	"	522	"

RECAPITULATIE.

De recapitulatie voor NOORDBRABANT en LIMBURG ontbreekt. Alleen voor 1866 en 1867 worden opgaven hieronder medegedeeld. (Zie *Inleiding*.)

		1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	185
GELDERLAND.						
Gestorven aan cholera		49	313	1 060	19	
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	„	„	3	„	.
	II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	„	1	1	„	
	III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	„	1	5	„	
	IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	1	4	16	„	
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	1	„	2	1	
	VI. Alleen sporadische gevallen	11	2	14	7	
	VII. Vrijgebleven van cholera	103	108	75	108	1
ZUIDHOLLAND.						
Gestorven aan cholera		2 758	2 754	9 975	2 034	7
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	1	2	51	1	
	II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	2	10	57	5	
	III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	11	16	15	12	
	IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	15	15	11	18	
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	„	1	„	„	
	VI. Alleen sporadische gevallen	38	29	28	44	
	VII. Vrijgebleven van cholera	130	125	36	117	1
	Onbekend 3	Delfs-haven.			Rotter-dam.	's Graven-

355.	1859.	1866.	1867.	TOTAAL.	Bevolking: Volkstelling 1849.	1832-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Bevolking 31 December 1865.	1866-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
74	195	1 458	50	3 232	370 716	8.7	427 852	3.5
”	”	5	”	8				
”	”	7	1	10				
1	3	7	”	17				
2	4	16	1	44				
2	1	”	1	8				
6	11	33	16	107				
105	97	48	97					
751	2 771	7 688	1 033	30 489	563 425	54.1	672 367	12.6
1	6	38	”	100				
1	25	38	5	148				
6	24	29	5	123				
9	18	14	15	138				
3	1	”	3	9				
21	42	47	48	331				
157	82	32	122					

		1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	185…
NOORDHOLLAND.						
Gestorven aan cholera		923	733	4 272	661	3…
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners	„	„	11	1	
	II. „ 10—20 „ „ „ „	„	1	17	„	
	III. „ 5—10 „ „ „ „	2	4	14	„	
	IV. „ 1—5 „ „ „ „	6	6	8	5	
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „	„	1	„	3	
	VI. Alleen sporadische gevallen	15	13	30	18	
	VII. Vrijgebleven van cholera	109	107	52	105	1…
	Onbekend 4	Haarlemmermeer.	Idem.	Idem.	Idem.	
ZEELAND.						
Gestorven aan cholera		7	63	187	29	
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners	„	1	2	„	„
	II. „ 10—20 „ „ „ „	„	„	„	„	„
	III. „ 5—10 „ „ „ „	„	1	3	„	
	IV. „ 1—5 „ „ „ „	„	„	5	2	
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „	„	„	1	„	„
	VI. Alleen sporadische gevallen	3	6	6	3	
	VII. Vrijgebleven van cholera	109	104	95	107	1…

1855.	1859.	1866.	1867.	TOTAAL.	Bevolking: Volkstelling 1849.	1832-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Bevolking 31 December 1865.	1866-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
1 312	224	2 594	219	11 255	476 079	23.6	566 803	4.9
"	1	9	"	22				
2	2	17	"	39				
3	"	13	1	40				
5	2	6	4	42				
"	1	1	1	8				
16	14	31	9	160				
107	113	56	118					
10	53	252	48	711	160 295	4.4	176 169	1.7
"	"	4	"	7				
"	1	2	2	5				
"	"	4	"	9				
1	1	3	"	13				
"	"	"	"	1				
1	6	16	6	51				
110	104	83	104					

		1832.	1833.	$18^{48}/49$.	1853.	1854
UTRECHT.						
Gestorven aan cholera		508	284	2 917	87	43
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners	„	„	17	„	„
	II. „ 10—20 „ „ „ „	1	„	7	„	
	III. „ 5—10 „ „ „ „	3	1	10	1	
	IV. „ 1—5 „ „ „ „	2	6	4	3	
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „	„	„	„	„	„
	VI. Alleen sporadische gevallen	13	14	18	„	„
	VII. Vrijgebleven van cholera	53	51	16	68	6
FRIESLAND.						
Gestorven aan cholera		(a) 125	94	925	11	1
Aantal gemeenten.	I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners	„	„	„	„	„
	II. „ 10—20 „ „ „ „	„	„	5	„	„
	III. „ 5—10 „ „ „ „	„	„	6	„	„
	IV. „ 1—5 „ „ „ „	6	3	10	„	„
	V. „ minder dan 1 „ „ „ „	„	„	3	1	
	VI. Alleen sporadische gevallen	6	7	12	„	[illegible]
	VII. Vrijgebleven van cholera	31	33	7	42	4

(a) Volgens Arntzenius bedroeg het totaal sterfgevallen slechts 89.

355.	1859.	1866.	1867.	TOTAAL.	Bevolking: Volkstelling 1849.	1832 - 1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Bevolking 31 December 1865.	1866 - 1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
146	458	2 695	27	7 552	149 380	50.5	172 787	15.7
1	1	11	„	30				
„	1	10	„	20				
„	7	6	„	32				
4	3	3	„	27				
„	„	„	1	1				
9	14	24	10	102				
58	46	18	61					
63	2	461	19	1 710	247 360	6.9	288 991	1.6
„	„	1	„	1				
„	„	2	„	7				
1	„	„	„	7				
2	„	14	1	36				
2	„	5	„	12				
4	1	10	10	52				
34	42	11	32					

	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	185
OVERIJSSEL.					
Gestorven aan cholera	225	97	1 071	4	
Aantal gemeenten. I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	„	„	3	„	
II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	2	„	3	„	
III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	2	1	6	„	
IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	4	3	7	„	
V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	„	„	„	„	
VI. Alleen sporadische gevallen	8	4	12	2	
VII. Vrijgebleven van cholera	45	53	30	59	
GRONINGEN.					
Gestorven aan cholera	247	312	1 203	40	1
Aantal gemeenten. I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	„	„	3	„	
II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	„	„	„	„	
III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	1	1	6	„	
IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	2	2	13	1	
V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	„	„	„	1	
VI. Alleen sporadische gevallen	9	9	20	5	
VII. Vrijgebleven van cholera	45	45	15	50	

55.	1859.	1866.	1867.	TOTAAL.	Bevolking: Volkstelling 1849.	1832-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Bevolking 31 December 1865.	1866-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
421	9	1 017	4	2 935	215 763	13.6	250 766	4.
"	"	3	"	6				
2	"	5	"	12				
4	"	7	"	21				
4	"	6	"	27				
"	"	"	"	1				
12	3	13	3	65				
39	58	27	58					
188	34	1 525	3	3 732	188 442	19.8	224 237	6.8
"	"	2	"	5				
"	"	2	"	2				
1	"	8	"	17				
2	"	13	"	38				
2	1	"	"	4				
6	3	24	1	83				
46	53	8	56					

	1832.	1833.	$18^{48}/_{49}$.	1853.	185[illegible]
DRENTHE.					
Gestorven aan cholera	30	21	468	6	2[illegible]
Aantal gemeenten. I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	„	„	1	„	„
II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	„	„	3	„	
III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	„	„	„	„	
IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	2	1	2	„	
V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	„	„	„	1	„
VI. Alleen sporadische gevallen	3	4	9	1	
VII. Vrijgebleven van cholera	28	28	18	31	[illegible]
NEDERLAND, zonder NOORDBRABANT EN LIMBURG.					
Gestorven aan cholera	4 872	4 671	22 078	2 891	2 0[illegible]
Aantal gemeenten. I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners .	1	3	91	2	„
II. „ 10 — 20 „ „ „ „ .	5	12	93	5	
III. „ 5 — 10 „ „ „ „ .	19	25	65	13	
IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ .	38	40	76	29	
V. „ minder dan 1 „ „ „ „ .	1	2	6	7	
VI. Alleen sporadische gevallen	106	88	149	80	
VII. Vrijgebleven van cholera	653	654	344	687	6[illegible]

55.	1859.	1866.	1867.	TOTAAL.	Bevolking: Volkstelling 1849.	1832 - 1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Bevolking 31 December 1865.	1866 - 1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
15	„	384	21	1 163	82 738	14.5	104 037	3.8
„	„	1	„	2				
„	„	1	„	5				
„	„	1	1	4				
1	„	3	„	10				
„	„	„	1	2				
4	„	16	1	41				
28	33	11	30					
980	3 748	18 074	1 424	62 776	2 454 198	25.5	2 884 009	6.7
2	8	74	„	181				
5	29	84	8	248				
16	34	75	7	270				
30	28	78	21	375				
9	4	6	7	46				
79	94	214	104	992				
684	628	294	678					

	NOORDBRABANT.			
	Overleden aan cholera in 1866.	Overleden aan cholera in 1867.	Bevolking 31 December 1865.	1866-18[illegible] — Gestor[illegible] op 10[illegible] inwone[illegible]
	1 167	102	396 420	2.9[illegible]
I. Met meer dan 20 overledenen op 1000 inwoners. .	3	„		
II. „ 10 — 20 „ „ „ „ . .	5	„		
III. „ 5 — 10 „ „ „ „ . .	12	1		
IV. „ 1 — 5 „ „ „ „ . .	10	2		
V. „ minder dan 1 „ „ „ „ . .	„	1		
VI. Alleen sporadische gevallen	25	21		
VII. Vrijgebleven van cholera	130	160		

LIMBURG.				NEDERLAND.				
Overleden aan cholera. in 1866.	Overleden aan cholera in 1867.	Bevolking 31 December 1865.	1866-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.	Overleden aan cholera in 1866.	Overleden aan cholera in 1867.	Bevolking: Volks-telling 1849.	Bevolking 31 December 1865.	1866-1867. — Gestorven op 1000 inwoners.
450	69	222 578	2.3	19 686	1 595	3 055 879	3 530 047	6.
2	„			79	„			
4	„			93	8			
1	„			88	8			
3	2			91	25			
1	„			7	8			
20	2			259	127			
94	121			518	959			

DE TERRITORIALE VERBREIDING DER CHOLERA IN NEDERLAND.

Indien doordringbaarheid van den bodem een der vereischten is voor de verbreiding van cholera, dan zeker is Nederland met zijnen bijna zonder uitzondering doordringbaren bodem, een zeer gunstig terrein voor die ziekte. Wij leven „op een natte spons".

De ervaring heeft ons dan ook maar al te zeer getoond, hoe gemakkelijk — wanneer zij er eenmaal is overgebragt — de cholera zich verbreidt over een groot deel van den nederlandschen grond.

Over een groot deel: want er is belangrijk verschil tusschen de hevigheid waarmede de ziekte zich in verschillende streken vertoonde.

Zelfs hem, die van den loop der choleraepidemieën in Nederland slechts oppervlakkig kennis heeft genomen, is het niet verborgen gebleven, dat vooral het laag gelegen Holland van cholera had te lijden.

Eene enkele blik op de kaarten, bij dit verslag gevoegd, toont dit ten duidelijkste.

Er is zelfs merkwaardige overeenkomst tusschen den indruk, dien de kaart der epidemie van $18^{66}/_{67}$ geeft, en dien van de kaart waarop al de negen epidemieën van 1832—1867 gezamenlijk zijn voorgesteld.

Wanneer men op de kaart der epidemie $18^{66}/_{67}$ eene lijn trekt, die van Muiden naar Utrecht en van daar over Rhenen naar Arnhem loopt, dan heeft men ten westen en zuiden van die lijn eene streek afgescheiden waar de cholera epidemisch heerschte. Verder vertoont zich nog eene groep zwart geteekende plaatsen binnen een halven kring, gevormd door eene lijn, die, van Elburg uitgaande, ten zuiden van Hattem over Dalfsen, Avereest, Meppel en Giethoorn naar Blokzijl loopt. In het zuidwesten van Friesland zijn ook eenige hevig aangetaste gemeenten en aan 't meest noordelijk gedeelte van Nederland kan men door eene lijn, van Dokkum langs Achtkarspelen en Groningen en van daar noordelijk naar Usquert getrokken, weder eene streek omvatten, waar de cholera hevig was.

Trekt men de straks aangewezen lijn van Arnhem door langs Zutphen en Deventer, tot zij bij Hattem den halven kring raakt, die te Elburg begon en te Blokzijl eindigde, dan omsluit deze eene streek, waar bijna geene cholera was.

Denkt men zich nu nog meer zuidelijk eene lijn op die kaart getrok-

ken, welke, uitgaande van Ravestein aan de Maas, in zuidwestelijke rigting loopt langs 's Hertogenbosch, Waalwijk, Terheijden, Oudenbosch en Roosendaal naar Putte, dan ziet men, dan ziet men dat ten noorden van die lijn veel cholera was, ten zuiden bijna niet.

Wil men nu op de kaart der epidemieën van 1832—1867 de streken, waar de cholera epidemisch was en sterk heerschte, evenzoo door denkbeeldige lijnen afgescheiden van die, waar zij niet of weinig voorkwam, dan moeten die lijnen geheel op dezelfde wijze getrokken worden.

De streken, door de epidemie van $18^{66}/_{67}$ aangewezen, als meest geschikt voor de verbreiding van cholera, blijken dit niet slechts toen, maar ook in andere epidemieën te zijn geweest.

Onze choleralijnen, sit venia verbo, op de kaart van van $18^{66}/_{67}$ zijn dezelfde als die op de kaart welke de negen epidemieën gezamenlijk voorstelt.

Ieder die maar eenigzins bekend is met de zamenstelling van den bodem van Nederland, zal reeds bij het nagaan van het voorgaande de opmerking hebben gemaakt, dat die choleralijnen vrij naauwkeurig overeenkomen met de lijnen, die de scheiding vormen tusschen alluvium en diluvium.

Inderdaad, die overeenkomst is in het oog loopend.

Wij hebben op de verzamelkaart der negen epidemieën volgens de groote geologische kaart van Nederland het alluvium door eene paarsche kleur doen aanwijzen, en men ziet dat onze choleralijnen bijna geheel, en somtijds tot in opmerkelijke bijzonderheden, met de grenzen van het alluvium overeenstemmen.

Het blijkt uit die kaart, dat bijna alleen op het alluviaal gedeelte van Nederland cholera epidemisch voorkwam.

De lijn van Muiden naar Utrecht is de grens tusschen het alluvium, dat ten westen, en het diluvium, dat ten oosten van haar ligt. De scherpe afscheiding van den cholerabodem, als wij 't zoo noemen mogen, en het zamenvallen daarvan met de grens van het alluvium is merkwaardig, wanneer men haar op onze verzamelkaart nagaat.

Wij zien dan dat Weesp, met 51.9 choleradooden op 1000 inwoners, ten westen van de grens ligt, op alluvialen bodem, Ankeveen met 27.3 ten westen, Bussum met 3.2 en 's Graveland met 16 daarentegen ten oosten, op het diluvium; Kortenhoef met 38.8 westelijk, Hilversum met 2.3 oostelijk; Loosdrecht met 21.5, Maarsseveen met 29.5 en Zuilen met 77.7 westelijk, maar Westbroek met 1.4 en Achttienhoven met 0.2 choleradooden op 1000 inwoners ten oosten.

In het oostelijk gedeelte van het rijk vindt men hier en daar als 't ware groepen van gemeenten, waar de cholera vele slagtoffers maakte.

In de eerste plaats trekken daar de aandacht de gemeenten, om de monden van den IJssel en het Zwarte Water gelegen: Kampen (met 66.8 overledenen aan cholera op 1000 inwoners), Grafhorst (34.6), Hasselt (15), Genemuiden (48.6), Zwartsluis (95.1), Vollenhoven (29.1), Blokzijl (43.9) op de zeeklei, die aldaar de Zuiderzee omzoomt; Giethoorn (30.6), Meppel (60.6), Avereest (31.2) in de Overijsselsche en Drenthsche veenen, waar ook Hoogeveen (19.1) vooral in de epidemie $18^{66}/_{67}$ vrij veel had te lijden.

Meer noordelijk treffen we langs de Zuiderzee Lemsterland (26.9), Hindeloopen (31.1), Workum (14.4) vooral in 1866, en meer landwaarts in Sneek (21.9), allen op de alluviale zeeklei van 't westelijk gedeelte van Friesland.

In het noorden van Friesland en Groningen loopen door hunne vat baarheid voor cholera in het oog Dokkum (20.4), Winsum (32.6), Bedum (19.8), Warffum (40.6), Ezinge (24.9) en Usquert (19.2), mede op de zeeklei, en Groningen (81.6) aan het noordelijk einde van de diluviale strook, die zich hier tusschen de veenen en de zeeklei inschuift

Zuidelijker vinden wij de gemeente Norg in Drenthe (50.6) zeer donker geteekend. Hier ligt de kolonie Veenhuizen. Die naam wijst voldoende den aard van den bodem aan. Twee epidemieën, 1848—1849 en 1854, hebben in die kolonie groote verwoestingen aangerigt. Zij kostten aan meer dan 5 procent der bevolking van de gemeente Norg het leven. In de zeven andere epidemieën bleef die gemeente geheel vrij; er werd toen geen cholera aangebragt.

In Drenthe onderscheidt zich ook nog Smilde (28.2) ongunstig. Ook deze ligt op veengrond.

De gemeenten die in Gelderland en Utrecht veel van cholera hadden te lijden, liggen op het alluvium van Maas en Waal en Rijn. Hier moeten Arnhem (61.3), Wijk bij Duurstede (45.1), Langbroek (24.3), Cothen (27.9), Culenborg (50.7), Deil (27.7), Geldermalsen (25.4), Tiel (36.1), Hurwenen, in 1866—1867 (21.4), Zaltbommel (35.8) en Ammerzoden (13.3) worden genoemd. Veenendaal (29.2) in Utrecht, op de grens van Gelderland, ligt op veengrond. Amersfoort (39.6) grenst aan de zeeklei langs de Eem en „ ligt op een zandbodem die hier en daar vrij dikke derrielagen bevat."

In Noordbrabant en Limburg, omtrent welke provincien wij alleen van de epidemie 1866—1867 bruikbare opgaven bezitten, bleef evenzoo het diluviale gedeelte geheel vrij van cholera. Eene denkbeeldige lijn, op onze cholerakaart van 1866—1867 getrokken van Ravestein ten noorden langs 's Hertogenbosch naar ter Heijden, Oudenbosch, Roosendaal, Putte, wijst, zooals wij reeds deden opmerken en op de verzamelkaart blijkt, vrij naauwkeurig de grens aan van diluvium en alluvium in Noordbrabant. Ten noorden op den alluvialen bodem, zien we eene gansche groep gemeenten zwart gekleurd: Empel en Meerwijk, Engelen, Heusden, Nederhemert, Emmikhoven, Woudrichem, Werkendam, de Werken en Sleeuwijk, Waalwijk, Besoijen, Made en Drimmelen, Hooge en Lage Zwaluwe, Zevenbergen, Klundert, Roosendaal, Halsteren, Ossendrecht. Ten zuiden van die lijn, in de diluviale streek, was slechts cholera te 's Hertogenbosch, Breda, Helmond. Hoe men te 's Hertogenbosch dikwijls van het water te lijden heeft is genoeg bekend.

Breda ligt op bezinkingen van het riviertje de Mark. Het lage gedeelte van die stad, waar 't meest cholera voorkwam, wordt dikwijls overstroomd. Helmond ligt op bezinkingen van de Aa. „ Het laagste gedeelte is meest moergrond; in het laagste gedeelte was de cholera het ergst; enkele gevallen waren op het hoogste", lezen wij in het verslag.

In Limburg liggen alle plaatsen waar cholera epidemisch was: Greven-

bicht, Obbicht en Papenhoven, Born, Borgharen, Maastricht, St. Pieter en Gronsveld, langs de Maas, op alluvialen bodem, met uitzondering alleen van Born, hetwelk meer oostelijk gelegen is, op de grens van het Rijn-diluvium en het Löss, maar — „ op een moerassigen met veel water doortrokken bodem ", zooals we in het verslag van den adjunct-inspecteur vinden aangeteekend.

Zeeland, hoewel geheel alluviaal, heeft, zooals bekend is, gewoonlijk niet veel van cholera te lijden. Dat men hier niet het water uit den bodem, maar uitsluitend regenwater drinkt, moet zeker in aanmerking worden genomen (1). De plaatsen, op de kaart van de epidemieën 1832—1867 het zwartst gekleurd: Bruinisse (22.1 sterfgevallen aan cholera op 1000 inwoners), St. Philipsland (20.8), St. Annaland (32.4), St. Maartensdijk (18.7), Wemeldinge (27.4), Neuzen (23.6), Boschkapelle (20.4), Graauw (77.2), Philippine (44.2 op 1000 inwoners), zijn ook op die van $18^{66}/_{67}$ het ongunstigst aangeteekend. Bruinisse verloor toen in éёne epidemie 15.8 van 1000 inwoners, St. Philipsland 11.2, St. Annaland 22.1, St. Maartensdijk 15.5, Wemeldinge 18.9, Philippine 35.8.

Te Boschkapelle en Graauw kwam in $18^{66}/_{67}$ geen enkel geval voor; de ziekte werd er niet gebragt: zij kon er zich dus ook niet verbreiden.

De epidemie van $18\,^{6}/_{67}$ maakte ook nog te Oosterland, Hengstdijk en Hoek vele slagtoffers: 11.6, 10.6 en 9.8 op 1000 inwoners. Ook deze plaatsen waren vroeger geheel vrij gebleven.

Het trekt de aandacht, dat in den noordoostelijken uithoek van Noord-holland, „Westfriesland ", zeer weinig cholera is voorgekomen. Bij nadere beschouwing blijkt, dat in de meeste plaatsen geen enkel geval voorkwam; hier kan men dus niet de gevolgtrekking maken, dat zij voor verbreiding van cholera niet geschikt zouden zijn. Andere gemeenten in die streek hadden in één der epidemieën een paar sterfgevallen, maar de ziekte verbreidde er zich niet en zij bleven in de overige epidemieën geheel vrij. Dit geldt bijvoorbeeld van Bovenkarspel (2 sterfgevallen in 1848—1849), Sijbecarspel 11 (1 in 1866), Hoogwoud (2 in $18\,^{6}/_{67}$), Spanbroek (1 in 1866 en en in 1867), Nieuwe Niedorp (2) (3 in 1848—1849), Oude Niedorp (4 in $18^{66}/_{67}$).

Dat in die streek vrij algemeen regenwater gedronken wordt, zal tot de geringe verbreiding der ziekte welligt hebben medegewerkt. Wel wordt ook in de Zaanstreek en de gemeenten langs het IJ, waar veel cholera was, regenwater gedronken, maar deze liggen op veengrond en staan bovendien door haar levendig verkeer met andere plaatsen voortdurend aan invoer van cholera bloot.

Opmerkelijk is de hevigheid, waarmede de cholera op de visschersdorpen: Egmond aan Zee, Wijk aan Zee, Zandvoort, Noordwijk, Kat-

(1) Cf. Rapport van de Commissie tot onderzoek van drinkwater, in verband met de verspreiding van cholera. 's Gravenhage, 1868, blz. 23.

(2) Op de kaart der epidemie $18^{66}/_{67}$ staan ten onregte bij Nieuwe Niedorp en bij Oude Niedorp beiden 4 sterfgevallen. Nieuwe Niedorp moest daar blank zijn gelaten: het had alleen in $18^{48}/_{49}$ 3 sterfgevallen.

wijk, Scheveningen, Marken optrad. Zij liggen allen op het alluvium, en, uitgezonderd het eiland Marken, grootendeels in de zeeduinen. Sommige dezer plaatsen hebben de zwarte kleur waarmede zij staan aangeteekend, te wijten aan eene enkele van de negen epidemieën, van welke de kaart de uitkomst aanwijst. Te Zandvoort stierven in de epidemie 1848—1849 150 inwoners aan cholera; in de andere epidemieën bleef het vrij. Te Marken stierven er alleen 6 in 1832, en 22 in 1866. Wijk aan Zee had in 1848—1849 12 sterfgevallen, 1 in 1855 en 10 in 1866. Te Egmond aan Zee was ook vooral de epidemie 1848—1849 hevig: er kwamen toen 83 sterfgevallen aan cholera voor; evenwel kostten ook de epidemieën van 1833 en 1866 daar aan velen (28 en 37) het leven. Noordwijk bestaat uit twee dorpen: Noordwijk binnen en Noordwijk aan Zee, die bijna een half uur van elkander liggen. In 1848—1849 waren er 152 sterfgevallen aan cholera; hoevele daarvan te Noordwijk aan Zee voorkwamen is niet bekend. In 1832 en 1866 had deze gemeente slechts 1 en 4 sterfgevallen. Katwijk en Scheveningen hadden meermalen veel te lijden. Te Katwijk vinden we voor de epidemie 1832, 141 dooden, waarvan 128 te Katwijk aan Zee, 237 voor die van 1848—1849 en 188 voor 1866. Ook in 1833 stierven er 11 choleralijders en 3 in 1854; in de epidemiën van 1853, 1855 en 1859 bleef de gemeente Katwijk vrij. Te Scheveningen heerschten vooral zeer hevige epidemieën in 1832, 1848—1849 en 1866. Daar dit dorp sedert eenige jaren met 's Gravenhage ééne gemeente uitmaakt, zijn niet van alle jaren de sterftecijfers van Scheveningen ons bekend. In 1832 stierven daar 360, in 1848—1849 365, in 1866 213 inwoners aan cholera.

Leert onze kaart, dat voor epidemische verbreiding van cholera een alluviale bodem bijna eene voorwaarde schijnt te wezen, een voortgezet onderzoek doet ons zien, dat op dien alluvialen bodem vooral die gemeenten zeer veel hadden te lijden, welke in het *veen* liggen.

Dit geldt bijvoorbeeld in Noordholland van Schermerhorn (klei en veen, 33), Rijp (38.4), Oosthuizen (24.6), Uitgeest (gedeeltelijk veen, 21.8); de Zaanstreek: Krommenie (31.2), Wormerveer (28.3), Zaandijk (39), Koog aan de Zaan (32.4), Zaandam (37.7), Westzaan (32); ook van Assendelft (33.4), Buiksloot (gedeeltelijk veen, 39.2), Nieuwendam (25.9), Edam (30.8).

Men zie verder (ten zuiden van het IJ): Spaarndam (92.7), Haarlemmerliede (51.7), Amsterdam (30.1), Ouderamstel (45.7), Aalsmeer (53), Uithoorn (44), Mijdrecht (97.8), Vinkeveen (99.7), Wilnis (114.1), Kockengen (98.3) en verscheidene gemeenten rondom Haarlemmermeer, in den Krimpenerwaard, een gedeelte van den Alblasserwaard enz. Ook elders is hetzelfde op te merken; men zie bijvoorbeeld, Meppel, Giethoorn, Zwartsluis.

In het algemeen moeten wij hier nog vermelden, dat men in de verslagen van de geneeskundige ambtenaren telkens de opmerking ontmoet, dat de cholera in het laagste gedeelte der gemeente het hevigst was, of dat zij uitsluitend of bijna uitsluitend dáár voorkwam.

Niet zelden vinden wij ook de mededeeling, dat de waterstand laag was. Geenszins echter was dit overal het geval. Hier en daar vonden wij een hoogen waterstand vermeld.

Opzettelijke waarnemingen betreffende den stand van het grondwater werden, vóór de epidemie van 1866, in Nederland niet gedaan. Zij zijn gedurende die epidemie te 's Gravenhage en later ook op andere plaatsen aangevangen en sedert geregeld voortgezet.

Toen in Junij 1866, gedurende de epidemie, de waarnemingen te 's Gravenhage begonnen, stond het grondwater, voor dien tijd van het jaar, daar buitengewoon laag.

PLAATSELIJKE TOESTANDEN VAN BUURTEN EN WONINGEN. — REINHEID.

Van de woningen waarin de choleragevallen voorkwamen en waarin de ziekte hoofdzakelijk woedde, kan worden medegedeeld, dat zij dikwijls worden beschreven als laag, vochtig, slecht verlicht en slecht geventileerd, dikwerf omgeven door mestvaalten, gelegen bij stinkende grachten, opene privaten, varkenshokken en dergelijke. De buurten waar de cholera het hevigst was, waren dikwerf overbevolkt, de straten, stegen en poorten eng, onrein, meermalen niet bestraat. De afvoer van vuil en regenwater of geheel of gedeeltelijk onvolkomen. Riolen afwezig of slecht ingerigt. Privaten weinig in getal voor een aantal personen, slecht ingerigt, stinkende uitwasemingen verspreidende. Beerputten slecht gemetseld. Om de woningen niet zelden mestvaalten, varkenshokken en dergelijke onreinheden.

Zeker kwamen alle deze nadeelige omstandigheden niet overal gelijktijdig voor, dan eens ontbrak deze, dan weder gene, soms waren verscheidene dier schadelijke omstandigheden aanwezig, zeer zelden werden echter alle gemist.

In het vermelden dier schadelijkheden heerscht in de verslagen der geneeskundige inspecteurs voor de verschillende gewesten eene zekere eentoonigheid, telkens vindt men ongeveer dezelfde schildering van onreinheid, en de lezers van dit verslag zouden zeker spoedig verzadigd zijn, zoo van alle de plaatsen, waar de cholera heerschte, al die bijzonderheden werden medegedeeld. Slechts enkele voorbeelden zullen wij aanhalen, om een denkbeeld te geven van de op zoo vele plaatsen bestaande ongelukkige toestanden.

Zoo wordt van Meppel, op de cholera-sterftekaart met eene zwarte kool geteekend, door den inspecteur vermeld, dat het digt bebouwde, sterk bevolkte terrein dezer stad, reeds uit zichzelve geschikt om malariaziekten en typhus op te wekken, in buitengewone mate nog door de bewoners zelven bedorven en ongezond wordt gemaakt. De publieke reinheid is daar voorbeeldeloos slecht. De onreinheid bepaalt zich niet tot mestgaten, gemakhuizen en riolen, maar bij den minderen stand strekt zij zich ook uit tot de woningen en personen. De afvoer en ver-

wijdering van vuil heeft zeer gebrekkig plaats. Het stelsel van mestmaking door particulieren heerscht hier in volle kracht. Riolen zijn er niet en wat de goten afvoeren, of wat van wege het openbaar gezag wordt opgehaald, beteekent in vergelijking met de publieke mestmaking weinig. Daarbij worden varkenshokken niet opgeruimd, slooten en grachten niet uitgediept, gedempt noch gereinigd, ontbreken plaveisel en goten in stegen en gangen. Behalve de stilstaande wateren, waaronder sommige in zeer slechten staat zijn, liet het anders voor afstrooming vatbare hoofdkanaal, langs welks beide boorden de ziekte vele slagtoffers maakte, veel te wenschen over. De mindere woningen zijn meest bekrompen, klein; velen zijn onzindelijk en liggen in buurten waardoor of waarlangs een kanaal of sloot ligt.

Van 7573 inwoners stierven dan ook te Meppel in 1866 en 1867 217 aan de cholera, d. i. 22.6 van 1000.

Even ongelukkig was het gesteld te Montfoort, een der door cholera meest geteisterde gemeenten. Te Montfoort steeg de cholerasterfte tot 47.7 per duizend.

Het vuil bevindt zich hier in groote hoeveelheid op de particuliere erven. Zelfs de kleinste binnenplaatsen worden voor mestvaalten gebruikt. De privaten zijn slecht, er is geen rioolstelsel. De slooten stinken afschuwelijk door de daarin aanwezige modder en faecaalstoffen. Worden zij schoongemaakt, dan worden het vuil en de modder op straat geworpen, waar zij liggen blijven tot dat er een kooper voor gevonden wordt. Er waren twee buurten waar de cholera het hevigst woedde. In de Zevenhuizenstraat, eene dier buurten, heerschten ook vroeger epidemieën. In de overbevolkte vochtige woningen zonder plaveisel, waar de bedden op den vochtigen bodem staan, woont de armste bevolking. De slechte privaten, welker putten niet gemetseld zijn, staan op twee tot drie meter afstands van den waterput, die het drinkwater aan de buurt levert. Die buurt is bij nat weder modderig, daar het hemelwater niet afgevoerd wordt.

Dezelfde klagten worden aangeheven over de zoo sterk geteisterde gemeenten Kockengen met 45.2 per 1000 cholerasterfte, Vinkeveen met 38.4, Abcoude met 40.3, Wilnis met 37.5, Mijdrecht met 36.6, Jutphaas met 29.8.

Rijnsburg is om zijne onreinheid berucht. „Ontelbare groote verzamelingen van drekstoffen vlak naast de woningen, in de onmiddellijke nabijheid van waterputten, waarin de vloeibare produkten der mesthoopen dikwijls blijkbaar hunnen weg vonden." (1) Te Rijnsburg stierven in deze epidemie 70.9 van de 1000 inwoners aan cholera; *meer dan zeven per cent!*

Te Helmond, in eene gezonde streek van Noordbrabant gelegen, heerschte de cholera hevig. De woningen waarin cholera voorkwam waren ellendig, slecht gebouwd. De meeste zonder luchtverversching, met weinig licht; daar, waar wevers wonen, diep in den grond, vochtig, met mestvaalten, soms tot menschenhoogte voor en om de overbevolkte woningen. Daar worden even als te Roozendaal, in Noordbrabant, waar insgelijks

(1) Zie *Jaarverslag van het Geneeskundig Staatstoezigt*, over 1866, blz. 124.

de cholera vele slagtoffers maakte, de opene plaatsjes in de woningen gebruikt tot berging van vuil en van afval van allerlei aard.

Wij laten ten slotte nog eene beschrijving volgen van de straten, waarin te Maastricht in 1866 de cholera woedde. De huizen en buurten zijn vooreerst overbevolkt; in de in dat opzigt meest begunstigde straat wonen 10 menschen in één huis (1). In eene dier straten, de Houtmaas, is de bestrating ellendig, bijna zonder afloop van straatvuil, zijn de inwoners onzindelijk, de huizen laag en vochtig; de bodem is zeer nat, in de straat worden twee mesthoopen aangetroffen, er wonen twee kooplieden in lompen en beenderen. De straat buigt aan de zuidzijde in een regten hoek om en daardoor wordt de toegang van wind en de luchtverversching bemoeijelijkt. De Houtmaas is steeds een broeinest van epidemieën. — De Raamstraat is lang, zeer eng en zeer onzindelijk, er zijn bordeelen voor de laagste volksklasse. Deze buurt is evenmin bestraat als dit het geval is in de overige buurten. Bovendien zijn beide straten de laagst gelegene punten der stad en ontvangen eene groote hoeveelheid der meststoffen van de geheele niet gerioleerde gemeente. Op het einde der straat de Houtmaas, waar zij tegen eene mestvaalt dood loopt, was de ziekte het hevigst. De Koekschroefstraat is lang, smal, niet gerioleerd. De zon schijnt er niet in en ventilatie wordt door loodregt op haar staande straten belet. De huizen zijn vuil en onzindelijk. In deze straat zijn geene of meerendeels onvoldoende privaten. Er werden 18 °/₀ der bewoners door cholera aangetast. De bodem der Varkenmarkt is doortrokken met de faecale stoffen der varkens, welke aldaar te koop worden geboden.

Met uitzondering der Grachtstraat, zijn in die buurt de straten smal, laag en vochtig; de huizen hoog, de kamers laag van verdieping. Het vuile water en het hemelwater loopen zeer dikwijls door opene goten door de gangen der huizen en vormen cloaken die zeer stinken. Geene privaten en dus meestal defaecatie op straat: de faecaalstoffen worden in de huizen bewaard en 's nachts op de straat of in het kanaal geworpen. Slechte welputten in de nabijheid van secreetputten; één stadsprivaat voor meer dan 150 woningen; vele mesthoopen van particulieren waarop faecale stoffen. Alles was daar in 1866 even slecht, en was het ook nog in 1867, toen de cholera wederom Maastricht bezocht en, wat opmerkelijk is, de achterbuurten, die niet alleen in de vorige epidemieën van cholera, maar ook bij het optreden van typhus en van pokken, altoos het moorddadigst geteisterd worden, droegen in dat jaar slechts enkele gevallen aan de Aziatische ziekte bij. Omdat de vatbaren reeds in 1866 waren aangetast?

Deze voorbeelden, wier aantal nog zeer zou kunnen vermeerderd worden, toonen aan hoevele middeneeuwsche toestanden nog in onzen tijd

(1) Hetgeen echter in de buitenwijken van Utrecht werd opgemerkt: dat niet altoos de sterfte door cholera veroorzaakt gelijken tred houdt met het grooter of kleiner aantal bewoners in één huis, bleek ook hier waar te zijn; waar de sterfte rees tot 11.78 °/₀ was het aantal inwoners van één huis slechts 14, waar de sterfte het geringst was, 1.06 °/₀, was het aantal inwoners in één huis insgelijks 14. Waar het minimum der inwoners was, klom de sterfte tot 5.85 °/₀, terwijl bij het maximum van inwoners de sterfte was 5.78 °/₀.

en in ons, door zijne zindelijkheid beroemd land, aanwezig zijn. Het blijkt dan ook ten volle uit het door de ondervinding in de epidemieën van $18^{66}/_{67}$ waargenomene, dat de cholera een soort salubriteitsinspecteur is, die de plaatsen aanwijst, waar nadeelige momenten de gezondheid der bevolking bedreigen. Men heeft haar niet onjuist *die Polizei der Natur* genoemd.

De schadelijke kracht dier omstandigheiden blijkt bovendien uit het feit, dat in sommige plaatsen waar in vorige epidemieën tal van slagtoffers vielen, de cholera zich in die van 1866 weinig of niet liet gevoelen en dat juist in die plaatsen vroeger aanwezige schadelijke momenten vóór het ontstaan van deze epidemie waren opgeruimd. Opmerkelijk is het ook, dat in sommige buurten, waar de ziekte haar hoofdzetel had gevestigd, enkele huizen of gedeelten van straten van hare aanvallen bevrijd bleven, terwijl die woningen en hare omgeving bij uitzondering voldeden aan de voorschriften der gezondheidsleer. Enkele dier gevallen werden ook in de epidemie van 1866 aangetroffen. Hunne mededeeling schijnt niet overbodig.

In de epidemie van 1854 kwamen even als in 1866 te Breda de meeste gevallen voor aan den linkeroever der rivier de Mark, waaronder het Rozemarijnstraatje en het Dieststraatje. In eerstgemeld straatje werden in 1854 aangetast 7 personen waarvan 6 overleden: in het Dieststraatje stierven er 13. — Sedert dien tijd zijn in beide straten goede veranderingen aangebragt: het riool in het Rozemarijnstraatje is hersteld en door verlaging van de kade bekwam het een grooter verval, dientengevolge betere uitwatering; het Dieststraatje is op nieuw bestraat en voor verbeterde afwatering is gezorgd. In de epidemie van 1866 stierven nu slechts 2 personen aan de cholera in het eene en één in het andere straatje. In dezelfde gemeente heerschte de ziekte in 1866 in de zoogenaamde Antwerpsche barakken en annexen met dezelfde woede als in 1854. Hier waren in het laatstgenoemde jaar de gezondheidstoestanden slecht en werd sedert niets ter hunner verbetering gedaan.

Van de gemeente Norg in Drenthe, welker bevolking in 1866 5489 bedroeg, waaronder 4688 bewoners der kolonie Veenhuizen, wordt vermeld, dat er in 1849 243 sterfgevallen door de cholera werden veroorzaakt; in de epidemie van 1866 werden er slechts twee personen aangetast, die beiden herstelden. Vroeger was het gesticht te Veenhuizen door eene gracht omgeven; waarin de goten van het binnenplein en het vuile water afliepen; die gracht geleek op eene moddersloot. Zij werd in 1866 goed doorgespoeld en bevatte zuiver water. Het drinkwater werd goed en zuiver. (1)

De Kerkebrink, eene buurt te Jutphaas, leed in vorige epidemieën veel. Het vierkant, tusschen de huizen liggend, was toen met boomen beplant en de grond drassig. De helft der boomen is geveld, de bodem verbeterd met kolengruis; er is eene nieuwe pomp gezet, die goed water levert en in 1866 is de sterfte onbeduidend geweest. In eene andere buurt dier gemeente, waar de sterfte hoog klom, hield het woeden der ziekte op toen eene afschuwelijke moddersloot gereinigd was.

---

(1) Verg. blz. 385.

Te Zaandam stierf geen enkel der inwoners van de ééne rij huizen van een pad, aan welks andere zijde eene rij huizen stond, waarin 14 sterfgevallen voorkwamen. Achter die rij bevond zich eene stinkende stilstaande sloot.

Te Arnhem werd slechts een kind, dat herstelde, aangetast uit eene bevolking van 600 personen die in de voor de gezondheid doelmatig ingerigte arbeiderswoningen waren gehuisvest. Een feit, te opmerkelijker, daar deze woningen in een voornaam brandpunt der ziekte gelegen zijn.

Van de woningen der „Vereeniging tot verbetering der woningen van de arbeidende klasse" te 's Gravenhage, hadden de nieuwste en beste woningen het minst te lijden. In de 96 woningen tusschen de van der Duijnstraat en de van Hogendorpstraat, door 494 personen bewoond, kwamen 9 choleragevallen voor in 7 woningen; 1.8 °/₀ der bewoners werd dus aangetast in 7.2 °/₀ der woningen. De 20 oude woningen aan den Noordwal, door 107 personen bewoond, hadden 12 gevallen in 9 woningen, hier werden dus 11.2 °/₀ der bewoners in 45 °/₀ der woningen aangetast. (1)

In de stad Utrecht was de sterfte-verhouding in de epidemieën van 1832, 1833, 1848, 1849, 1866 steeds gunstiger in de digtbewoonde wijken H, G en F dan in de wijken K, C, M. In de wijken J en L klom de sterfte bij iedere epidemie. In die wijken had zich eene grootere behoeftige bevolking gevestigd. In wijk D werd zij echter minder behoeftig en nam de sterfte af.

In de geteisterde wijk L woedde in eene buurt, waar de huizen in zeer uit elkander gelegene groepen geplaatst waren, ofschoon deze zelve sterk bevolkt zijn, de cholera minder hevig. Onder het personeel van drie aldaar aanwezige steenfabrieken kwam slechts één geval voor en onder een ploeg poldervolk, groot 130 personen, die aldaar gehuisvest werd, nam men slechts één sterfgeval waar.

In eene rij huizen, onmiddellijk gelegen tegen het gemeenschappelijk achteruit van eene zeer geteisterde buurt in diezelfde stad Utrecht, kwam op 200 inwoners slechts één sterfgeval voor. Hier heerschte groote zindelijkheid, de woningen waren goed en het gedrag der bewoners was onberispelijk. Ook wordt nog het volgende merkwaardige in deze gemeente gebeurde feit vermeld. In eene aan den straatweg gelegene rij huizen bezweken 36 lijders. Achter die rij lag eene afschuwelijke moddersloot, na welker reiniging de ziekte in hevigheid zoo afnam, dat slechts drie personen na dien tijd werden aangetast, die aan den dood ontsnapten.

Hoe voorzigtig men zijn moet bij het beoordeelen der afwezigheid van schadelijke momenten, kan uit enkele gevallen blijken, waar schijnbaar alles met de regelen der hygiène scheen over een te stemmen en waar toch een schadelijk moment aanwezig was, waardoor het ontstaan der ziekte bevorderd werd.

Zoo wordt van Amersfoort medegedeeld, dat aldaar in de St. Andries-

(1) Men zie voor verdere bijzonderheden het verslag, door de Vereeniging uitgegeven: *De cholera in* 1866 *in de woningen der Vereeniging* enz. 's Gravenhage, H. C. SUSAN, 1857.

straat eenige personen aan de cholera stierven, ofschoon daar alles in en voor de woningen aan de gezondheid bevorderlijk scheen, maar achter de huizen zijn mestvaalten, gebrekkige sekreten en eene stinksloot.

Eveneens kwamen te Dokkum drie choleragevallen in schijnbaar gezonde woningen voor; tusschen die woningen was echter eene groote menigte vuil opgehoopt.

Te Winkel waren de aangetasten vrij goed gehuisvest, de omgeving der woningen was echter minder rein.

Te Bedum kwamen in een zeer gunstig hoog gelegen huis twee sterfgevallen voor bij een oppassend goed gevoed gezin. Achter het huis was echter eene mestvaalt en het drinkwater was slecht.

Het Armhuis te Anjum in Oostdongeradeel werd zeer zindelijk gehouden en was 14 dagen vóór het uitbreken der ziekte geheel gereinigd. In dat armhuis werden 7 personen aangetast die allen bezweken. — *Langs het gesticht*, welks locale gesteldheid voldoende wordt genoemd, *liep een moddersloot.*

Even als bij vorige epidemieën werd ook in deze waargenomen, dat de cholera huizen en buurten aantast, waarin zij bij vroegere epidemieën geene slagtoffers maakte. Maar ook het tegenovergestelde kwam menigmaal voor. Wij spraken reeds van enkele gemeenten in dat opzigt en zullen nu nog eenige gevallen vermelden.

In Drenthe kwam in 1849 de ziekte, even als in 1866, in de gemeenten Meppel, Smilde en Hoogeveen in beduidende mate voor, maar bovendien te Assen, waar in 1866 slechts weinigen, te Koevorden en Veenhuizen waar ze in het laatste jaar in het geheel niet voorkwam. In de epidemie van 1867 werd Koevorden echter weder door haar bezocht.

In 1849 en in 1866 werden telkens de Gasselter en Nyveensche Mond, gemeente Gasselt, door de cholera bezocht, ofschoon zij er van weinig beteekenis was. Het ontstaan dier ziekte daar ter plaatse in 1866 werd ten onregte volgens den geneeskundigen inspecteur aan het lossen van mest toegeschreven, die uit de gemeente Groningen van de stadsdrekstoep was verscheept. Hij vond dat gemelde mest ook in andere gemeenten van Drenthe was aangevoerd, die echter vrij van cholera waren gebleven.

Te Hattem kwamen in 1866 twee sterfgevallen voor in eene buurt waarin ook in 1849 en 1854 slagtoffers der ziekte waren geweest.

Te Alblasserdam begon de ziekte in hetzelfde huis als in 1833.

Te Fijenoord kwam in eene alleen staande woning in 1867 even als in 1866 één choleragevai voor. De getroffene sliep in dezelfde bedstede en op hetzelfde bed waar de vorige lijder gelegen had. Desinfectie had niet plaats gehad. Wij vermelden het feit, dat wij aangeteekend vinden, maar willen daarmede geenszins te kennen geven, dat wij eenig verband tusschen die omstandigheden aannemen.

Te Andel kwam in 1849 en in 1854 iederen keer in een huis een geval voor, waar ook in 1866 weder een persoon werd aangetast, terwijl om noch in dat huis eenig schadelijk moment werd aangetroffen. In een

huis te Hoogeveen heerschte ook bij iedere epidemie zonder naspeurbare oorzaak de cholera. Evenmin was de reden te vinden waarom te Wijk bij Duurstede zich in 1866 cholera in 12 woningen vertoonde waarin zij in 1849 was voorgekomen. Te Woerden waren vele besmette woningen ook in vorige epidemieën door de ziekte bezocht.

Te Middelharnis was het brandpunt der epidemie aan de Oostdijk, alwaar 30 personen overleden. In dezelfde buurt begon de ziekte in 1849 en woedde daar het hevigst.

Te Barsingerhorn heerschte, even als in 1849, de ziekte het sterkst in de buurt de Keeren genaamd; te Egmond aan Zee werden, even als in 1849, de meeste slagtoffers bij den van Speijkstoren aangetroffen. Te Zaandam leed, even als in 1849, het laagst liggende deel der stad het meest daar, waar de woningen bij eene blindloopende sloot gelegen zijn, waarin riolen uitlozen.

Te Maastricht waren de in 1866 aangetaste buurten dezelfde als die, waarin de ziekte vroeger heerschte. Het zelfde was het geval te Ameide waar de epidemie vooral die buurt teisterde, die reeds in 1833 was aangetast geweest; die buurt is de meest bevolkte der gemeente. De woningen die te Haarlem in 1866 het meest leden, werden ook het meest geteisterd in de epidemie van 1849, zij lieten met betrekking tot de ruimte veel te wenschen over.

In 12 woningen te Breukelen St. Pieters, waar in 1866 choleragevallen voorkwamen, heerschte de ziekte ook bij vorige epidemieën. Vier dier woningen staan achter de Protestantsche kerk, 3 bij de algemeene begraafplaats en 1 naast het Roomsch katholijke kerkhof.

Vinden wij dat in vele gemeenten de ziekte dezelfde huizen en buurten bij voorkeur aantast, zoo ontmoeten wij echter ook uitzonderingen op dien regel. Over hetgeen te Maastricht in 1867 en 1866 in dat opzigt gebeurde is reeds gesproken. Van Asperen wordt eveneens vermeld, dat de buurt die in 1866 van de cholera leed, in 1867 vrij bleef. Het vermoeden ligt hier voor de hand, dat de voor de ziekte vatbare personen reeds in het vorige jaar daardoor ten grave waren gesleept.

Eveneens bleef in de epidemie van 1867 het oostelijk gedeelte van 's Hertogenbosch, waar in het vorig jaar de cholera zoo hevig woedde, van de ziekte bevrijd. Ook is het opmerkelijk dat bij de epidemie van 1867 schier alle aangetasten niet tot de behoeftigen behoorden.

Dat er echter niet een vast verband bestaat tusschen de cholera en tusschen onreinheid der woningen, hare vochtigheid en overbevolking, onzuiverheid der lucht, gebrek aan licht en lucht in woningen en buurten, leeren de gevallen, waarin, niettegenstaande dat woningen en buurten in goede omstandigheden verkeerden, toch de cholera heerschte, soms zelfs de in slechtere omstandigheden verkeerende gezinnen spaarde en de meer begunstigde aantastte. Ook hiervan zullen wij voorbeelden mededeelen.

Uit Broek op Langedijk wordt vermeld, dat alle aangetasten goed waren gehuisvest. Hetzelfde wordt van Opmeer gezegd, waar alle aangetasten tot den burgerstand behoorden, goed en ruim woonden. Te Asperen waren, op twee uitzonderingen na, de besmette woningen rein. Ook in Engelen waren de woningen, waarin de cholera voorkwam, over het algemeen voldoende. In Oisterwijk kwamen in 1867 in één gezin vijf gevallen voor. De aangetasten behoorden tot den gegoeden burgerstand en bewoonden een ruim zindelijk huis. In Utrecht brak de cholera met hevigheid in het krankzinnigenhuis uit, waarvan eene antihygiënische inrigting niet mag vermoed worden. Zij heerschte hier alleen in de vrouwenafdeeling en werd waarschijnlijk door het drinkwater veroorzaakt. In den omtrek van het gesticht vertoonde zich de ziekte bijna niet. In de Tuinstraat, in diezelfde stad, is het riolen-, privaten- en zinkputtenstelsel goed en toch werden daar binnen een beperkten tijd in vijf digt bij elkander gelegene woningen 16 personen aangetast. Daarentegen wordt opgegeven dat in het gedeelte der stad, gelegen tusschen Springweg en Lijnmarkt, waar de menschen op de ellendigste wijze gehuisvest zijn, de ziekte niet overeenkomstig dezen toestand geheerscht heeft.

Op eene bevolking van 2329 inwoners kwamen te Gent, bij Nijmegen, slechts 5 sterfgevallen voor; in die gemeente worden varkens binnen 's huis gemest, soms in de onmiddellijke nabijheid der woonkamer; rottende mestvaalten liggen rondom vele woningen. Daarentegen werden te Elden in een alleen staand luchtig huis vier inwoners aangetast. Het drinkwater was daar uitstekend.

Te Alkmaar bleef in 1866 even als in 1849 het Heiligland geheel vrij. Achter de woningen dier buurt ligt de stadsmodderstelling, waar de bagger uit de grachten wordt gelost.

In een gedeelte der stad Haarlem, de Kamp genoemd, een zeer digt bewoond armoedig deel der stad, kwamen betrekkelijk weinig sterfgevallen voor. Ook wordt opgemerkt dat, met uitzondering van een geval in een aan de Beek gelegen huis, in geene der aan dat gedeeltelijk slechts overdekte riool gelegene woningen choleragevallen voorkwamen. In die beek loopen de riolen van alle daaraan gelegene huizen uit, zij bevat drabbig vuil stinkend water.

In het armenhuis der afgescheidenen te Bedum, een akelig hok, laag gelegen, met riool en mesthoop onmiddellijk aan de deur, zonder ventilatie, de vloer half van steen, half van leem, zeer bevolkt, leden genoegzaam alle bewoners aan brakingen en diarrhoe, maar geene zijn er gestorven.

Te Scheveningen in de Citadel, een uit 13 vertrekken bestaand gebouw met 56 bewoners, behoorende tot de armoedigste en liederlijkste klasse, heeft zich geen cholera voorgedaan. De mestvaalt der gemeente bevindt zich bij de Citadel.

Te Werkendam kwam de cholera in sommige woningen voor, die aan de eischen der hygiene voldeden. Te Deventer stierven 8 personen in een blok van 22 huizen dat goed volgens de vereischten der hygiene was gebouwd en ingerigt. Het drinkwater was voortreffelijk, de huizen lagen aan een groot plein, waren goed geventileerd en verlicht. Uit

Wemeldinge wordt gemeld dat de cholera daar niet zoo als elders de getrouwe gezellin der armoede was. Met betrekking tot Wemeldinge valt op te merken, dat de staande bevolking aldaar tijdelijk met eene vlottende vermeerderd was, met het volk bezig aan het voltooijen van het Zuid-Bevelandsche kanaal. De bevolking was gehuisvest in woningen en stroo-keeten, onder de bewoners der keeten kwamen slechts drie gevallen voor, waarschijnlijk omdat de meeste arbeiders het werk verlieten bij het ontstaan der ziekte. De overige 40 gevallen kwamen in woningen voor, waarvan de inrigting wat de beneden'sdijks aan de oostzijde van het kanaal gelegene betreft, zich niet gunstig onderscheidden van andere arbeiderswoningen. Anders is het echter met de bovendijks zich bevindende. Deze zijn over het algemeen nieuw, munten uit door doelmatigheid van inrigting, door voegzame ruimte, overvloedige toelating van licht en door gepaste ventilatiegelegenheden. „Voegt men bij dat alles, zegt de geneeskundige inspecteur voor Zeeland, de zindelijkheid der bewoners van Wemeldinge, ook al zijn zij minder welgesteld, eigen, dan moet men zich verwonderen dat de cholera meer dan een van die woningen, die onberispelijk zouden kunnen genoemd worden, bezocht en treffende verwoestingen aanrigtte."

St. Maartensdijk leverde in twee harer buurten, de Kethel en de kleine Haai genaamd, het vreemde verschijnsel op, dat de in alle opzigten in nadeelige hygienische omstandigheden verkeerende Kleine Haai veel minder leed door de ziekte dan de meer begunstigde.

Te Philippine overleden 21 personen uit eene bevolking van 585 zielen. De stad is regelmatig gebouwd, er woont eene zeer welvarende visschers-bevolking. Hier en daar zijn de woningen vochtig, overigens zijn zij zindelijk, luchtig, goed verlicht en niet overbevolkt. Met uitzondering der achterbuurten zijn de wegen bestraat. Het drinkwater is regenwater. De omstandigheden waren hier dus wat woning en water betreft gunstig en toch was de sterfte hoog.

Te Wijk bij Duurstede werden veertig gevallen waargenomen in woningen. op welke niets valt aan te merken.

Omtrent Groningen wordt vermeld dat zoowel in het hoogst in de gemeente gelegene woningen, onder anderen in de Heerenstraat op de Hondsrug, in door zeer gegoede ingezetenen bewoonde huizen de cholera voorkwam en hieraan meer personen stierven dan in laag gelegene. In het „Rapport van de commissie tot onderzoek van drinkwater, in verband met de verspreiding van cholera" wordt echter aangetoond (blz. 12) dat hier de verbreiding der cholera te wijten was aan het gebruik van water uit eene bepaalde pomp. Men zie de belangrijke bijzonderheden in dat rapport. Sterfgevallen kwamen voor bij zeer verschillende en bij zeer gelijkvormige inrigting der woningen, zoowel ten aanzien van de wijze van bouwen, de ligging ten opzigte van de windstreek en het ontvangen van zonnewarmte, als ten opzigte van den beganen grond. Niet zelden bleven de slechte woningen vrij waar de betere aangetast werden. Afgezien van het altijd schadelijke van tegennatuurlijke kleine, vochtige, donkere woningen, waren zij niet altijd de verblijven, waar de cholera het meest hare offers zocht.

Eindelijk verdient nog vermeld te worden, dat in de Maastrichtsche epidemie van 1867 de ziekte zich dikwijls moorddadig op de eerste of tweede verdieping der aangetaste huizen vertoonde, maar het gezin van het benedenhuis gespaard bleef.

Bovengenoemde schadelijke momenten zijn niet de eenige, die er het hunne aan toebrengen om den mensch weerloos te maken tegen de aanvallen der cholera. Ook het gebruik van slecht drinkwater schijnt een nadeeligen invloed uit te oefenen, die echter niet altoos groot genoeg is om zich bij ieder en overal te openbaren. Reeds een paar malen werd op den aard van het drinkwater gewezen. Wat de ondervinding in de epidemie van 18 $^{6}/_{67}$ geleerd heeft omtrent het verband tusschen drinkwater en cholera is in het aangehaald rapport zoo uitvoerig opgeteekend dat daaraan hier niets nieuws is toe te voegen. Naar dat rapport wordt de belangstellende lezer verwezen.

